

Teréna sociálna práca v sociálne vylúčených komunitách

Prípadové štúdie

**Eva Litavská
Monika Grochová
Milada Bohovicová**

je členom Partners for Democratic Change International

Bratislava 2006

Vydavateľ Partners for Democratic Change Slovakia, o. z.
Partners for Democratic Change Slovakia, o. z.
je členom Partners for Democratic Change International
Terénna sociálna práca v sociálne vylúčených komunitách, prípadové štúdie
© PDCS, o. z. 2006
Autori Eva Litavská, Monika Grochová, Milada Bohovicová
Editor Anna Zemanová
Odborná oponentúra Vanda Durbáková
Grafická úprava Ján Volko
Fotografie Andrej Zeman

1.vydanie

Všetky práva vyhradené
ISBN 80-969431 - 2 -X
EAN 9788096493128

Terénna sociálna práca v sociálne vylúčených komunitách

Prípadové štúdie

**Eva Litavská
Monika Grochová
Milada Bohovicová**

Úvod

Príručka, ktorú práve držíte v ruke vychádza z iniciatívy PDCS, o. z. ako súčasť vzdelávania Komunitných sociálnych pracovníkov začlenených do Programu podpory rozvoja komunitnej sociálnej práce v obciach realizovaného Fondom sociálneho rozvoja.

Je určená hlavne sociálnym pracovníkom v teréne, ale môže pomôcť všetkým, ktorí sa venujú náročnej práci v sociálne vylúčených komunitách.

Príručka predstavuje súhrn prípadových štúdií. Vychádza z tém, ktoré najčastejšie prezentovali KSP počas vzdelávacích tréningov.

Prvá časť príručky je venovaná otázkam hmotnej núdze, hľadaniu možností, ako riešiť situáciu, keď je nedostatok financií najťaživejší.

V druhej kapitole sa autorky zaoberajú problematikou sociálnoprávnej ochrany a špecificky situáciám násilia voči ženám. Popisujú spôsoby ako zisťovať či ide o týranie, ako zistiť či je situácia vážna a aké možnosti majú týrané ženy. Zaoberá sa i problematikou týrania, zanedbávania a šikanovania detí a možnosťami ako prispieť k ich ochrane.

Tretia časť je venovaná možnostiam sociálnej práce v oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti.

Záverčná časť poskytuje základnú orientáciu v sociálnej legislatíve a kompetenciách obcí v sociálnej oblasti.

Hlavnou snahou autoriek bolo, aby prípadové štúdie boli prehľadné, aby text bol jednoduchý, čitateľný, prakticky použiteľný nielen v priebehu vzdelávania, ale aby sa k textu mohli Komunitní sociálni pracovníci vrátiť a inšpirovať sa.

Cieľom bolo napísať text, ktorý by bol akousi čítankou prípadov v sociálnej práci pre začiatočníkov. Mysleli sme na to, že pri práci v teréne zoči voči situáciám a ľuďom sme zaplavení a ohúrení nakopenými problémami a občas sa máme chuť vzdať. V takej chvíli pomáha okrem iného čítať, nadýchnuť sa a opätovne získať náhľad na situácie, a možnosti ako zvládnuť životné situácie klientov a klientiek, ktoré často vyzerajú beznádejne a neriešiteľne.

V texte používame mužský rod (napr. „klient“, „pracovník“, „odborník“). Nie je to znakom rodovej necitlivosti. Asi netreba zdôrazňovať, že v opísaných situáciách máme rovnako na mysli „klientky“, „pracovníčky“, „odborníčky“. Väčšinovo rodové koncovky používame len pre jednoduchosť. Predpokladáme, že čitateľky aj čitatelia si pod každým výrazom môžu predstaviť ženy aj mužov.

Autorstvo jednotlivých štúdií nie je uvedené jednotlivo, text príručky pripravili Eva Litavská, Monika Grochová a Milada Bohovicová .

Verím, že príručka pomôže vo Vašej náročnej a prospešnej práci..

Na záver mi zostala milá povinnosť i potešenie poďakovať. Táto príručka by nevznikla bez ochoty autoriek pružne reagovať na potreby účastníkov tréningov.

Ďakujeme autorkám, trénerom, účastníkom tréningov za všetko nové, čo sme sa od nich dozvedeli a naučili. Snažili sme sa časť toho spracovať a odovzdať.

Fotografie v texte sú ilustračné, nezobrazujú klientov sociálnej práce, sú samostatnou výpoveďou autora, ktorá spoluvytvára atmosféru knižky.

**Anna Zemanová, koordinátorka projektu vzdelávania FSR
Bratislava, december 2006**

---

1. kapitola:

Hmotná núdza a možnosti, ako riešiť situáciu, ak je najťaživejší práve nedostatok financií

Pani Jolana má maloleté deti, nedostatok financií a hrozí jej výpoveď z nájmu - celkové riešenie situácie.

Prípadová štúdia č. 1

Situácia

Jolana S. je osamelá matka s tromi deťmi vo veku 11, 8, a 3 roky, ktorá vyhľadala pomoc vo svojej neľahkej situácii. Deti pochádzajú z dlhodobého vzťahu s Jozefom R. Sobášení neboli. Pred dvoma rokmi Jozef odišiel zo spoločnej domácnosti, žije v inom meste, má novú družku a s ňou ďalšie dieťa. Na výživu detí, ktoré mal s Jolanou S., ničím neprispieva. Je nezamestnaný. O výživné na deti, ani o zverenie detí do svojej starostlivosti, pani Jolana ani nežiadala. O deti sa riadne stará, má ich rada a v rámci možnosti im poskytuje, čo potrebujú. Momentálne najmladšie dieťa dosiahlo vek 3 roky a pani prišla o svoj jediný príjem: rodičovský príspevok. Rodina je po skončení vyplácania rodičovského príspevku bez príjmu. Jolana uvažuje o tom, že sa nemôže ani prihlásiť do evidencie nezamestnaných a predstierať, že má záujem o prácu, pretože najmladšie dieťa má závažné zdravotné problémy a potrebuje celodennú osobnú starostlivosť. Hovorí, že býva v obecnom dvojizbovom byte, ale má dlh na nájomnom. V týchto dňoch jej bola doručená výpoveď z nájmu pre neplatenie nájomného. Dlhuje aj za elektrinu a plyn a hrozí jej odpojenie týchto médií. Pri predbežnom rokovaní na ÚPSVR jej povedali, že príspevok na bývanie nedostane, pretože má na nájomnom nedoplatky.

Konkrétna **zákazka klientky** znie: *Pomôžte mi zastaviť výpoveď z nájmu, pomôžte mi získať viac financií tak, aby som zároveň mohla byť so svojím chorým dieťaťom, pomôžte mi v tom, aby mi nevypli plyn a elektrinu.*

Naším cieľom je pomôcť klientke pri riešení jej situácie v oblasti financií a bývania. Finančná situácia pani Jolany by sa výrazne zlepšila, keby sa jej

---

podarilo získať súdne rozhodnutie o zverení detí do jej starostlivosti, ktoré by obsahovalo aj stanovenie výživného a keby sme jej pomohli získať všetky možné dávky, úľavy a odklady platieb – ktoré sú v jej situácii možné.

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Je potrebné požiadať o predĺženie výplaty rodičovského príspevku na najmladšie dieťa vzhľadom na ťažké zdravotné postihnutie a nevyhnutnosť osobnej starostlivosti o dieťa.
2. V tejto súvislosti je potrebné na ÚPSVR predložiť potvrdenie o zdravotnom stave dieťaťa od ošetrojúceho lekára.
3. Požiadať o priznanie dávky v hmotnej núdzi preddavkovo do doriešenia výplaty rodičovského príspevku. Po priznaní tejto štátnej dávky sa vyplatené dávky v hmotnej núdzi zúčtujú.
4. Zistiť, či deti využívajú dotácie na stravu a na učebné pomôcky v škole, resp. či poberajú motivačné štipendium pre deti v hmotnej núdzi. Ak nie, usmerniť matku, aby o tieto formy ďalšej pomoci požiadala v základnej škole, kam deti chodia.
5. Pomôcť napísať matke žiadosť o predĺženie výpovednej lehoty (ochranná lehota) z nájmu bytu z dôvodu, že je v hmotnej núdzi a dohodnúť s prenajímateľom splátkový kalendár na splácanie nedoplatkov.

-
6. Na základe dohody o splácaní dlhu požiadať o priznanie príspevku na bývanie, dlh = nedoplatok nájomného.
  7. Splácanie dlhu dohodnúť aj s elektrárňami a plynárňami.
  8. Napísať matke návrh na súd na zverenie detí do jej výchovy a na určenie výživného zo strany otca, alebo jej poradiť, aby o spísanie požiadala oddelenie sociálnoprávnej ochrany a kurately ÚPSVR.
  9. Keďže splácanie dlhov, ako aj úhrady bežných nákladov na bývanie maximálne zaťažia rozpočet rodiny, zabezpečiť jej humanitnú pomoc napr. poskytnutím ošatenia pre deti.
  10. Pomôcť je vybaviť jednorazovú dávku pre rodiny v hmotnej núdzi od obecného úradu.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Zistiť, akú pomoc a oporu môžu Jolane poskytnúť známi, rodina alebo cirkevné spoločenstvo v mieste jej bydliska.
2. Problém nedostatku financií pani Jolany je povinná riešiť aj obec, pretože ide o situáciu, ktorá sa vo svojich dôsledkoch týka aj obce. Ak skončí napríklad táto pani v čase, keď je bez príjmu, s deťmi deložovaná na chodníku, deti budú umiestnené v detskom domove. Pobyť jedného dieťaťa v detskom domove na rok stojí najmenej priemerne 220 000 Sk a podľa nového zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a mládeže je obec povinná prispievať na dieťa umiestnené v takomto zariadení. Upravuje to zákon č. 305/2005, § 64 v ods. 3 a 4, konkrétne ide o to, že ak sú deti umiestnené v detskom domove, obec je povinná vyčleniť zo svojho rozpočtu mesačne 1/12 z 10 % priemerných ročných nákladov na dieťa v detskom domove. Tieto peniaze je povinná použiť na obnovu a úpravu rodinného prostredia alebo na vyhľadanie náhradnej rodiny. Ak sa za rok nepodarí deti vrátiť do pôvodnej rodiny, alebo umiestniť do náhradného rodinného prostredia, obec naďalej tieto prostriedky vyčleňuje a poukazuje ich na osobný účet dieťaťa. V konkrétnom prípade to pre obec znamená vyčleniť ročne 3x túto sumu (a pravdepodobne to je aj vyššia suma ako 10 % z 220 000 Sk), čo znamená, že mesačne aj ročne to obec - mesto stojí oveľa viac, ako keby jednoducho dotovala náklady spojené s bývaním v tomto byte.
3. Navrhujeme teda obci riešenie, ktoré bude preventívne a bude sa týkať aj iných osôb v podobnej situácii: prostredníctvom poslancov alebo osobne navrhujeme vypracovať koncepciu, ktorá by riešila situáciu osamelých rodičov maloletých detí, ktorí nemajú príjem, dotáciami z obecného rozpočtu na určené obdobie.

Legislatívna opora:

1. Rodičovský príspevok podľa zákona č. 280/2002 v aktuálnom znení § 1 ods. 2b hovorí, že rodič, ktorý sa stará o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom, má nárok na rodičovský príspevok do 6 rokov veku dieťaťa. Zdravotný stav podľa prílohy k zákonu posudzuje posudkový útvar ÚPSVR.
2. Poznámka - za vydanie zdravotnej správy na tieto účely občan neplatí. Ošetrojúci lekár si túto službu vyúčtuje príslušnému úradu práce, sociálnych vecí a rodiny na základe dohody medzi Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny a Asociáciou súkromných lekárov SR. Bližšie informácie pre lekárov sú na internetovej stránke www.lekom.sk.
3. Dávka v hmotnej núdzi pre túto rodinu bude v zmysle zákona o hmotnej núdzi č. 599/2003 Z. z. a nariadenia vlády č. 382/2005:

Jednotlivec s 1 až 4 deťmi	2 500 Sk
Príspevok na zdravotnú starostlivosť á 50 Sk x 4	200 Sk
Príspevok na bývanie (ak začne splácať dlh)	2 150 Sk
Ochranný príspevok (ak bude dieťa uznané za ŤZP)	1 700 Sk
Spolu:	6 550 Sk

Od tejto sumy sa odráta rodičovský príspevok vo výške 4230 Sk. Dávka v hmotnej núdzi bude vyplácaná vo výške 2320 Sk.

Rodina má ešte nárok na prídavky na deti vo výške $540 \times 3 = 1620$ Sk.

Bližšie na stránke www.employment.gov.sk okno DIS – dávkový informačný systém.

4. Odklad výpovede z nájmu bytu, resp. predĺženie výpovednej lehoty o ochrannú lehotu upravuje § 710 odst. 4 Občianskeho zákonníka.
5. Dotácie na stravu, učebné pomôcky, motivačný príspevok upravuje výnos MPSVR zo 14. decembra 2005 č. 3749/2005-II/1.

Manželia Kováčovci – škola nahlásila, že deti chodia hladné, zanedbané, špinavé a nechodia riadne do školy.

Prípadová štúdia č. 2

Situácia:

Manželia Kováčovci majú 4 deti. Obaja sú nezamestnaní, žijú len z dávky v hmotnej núdzi a z prídavkov na deti. Škola nahlásila na ÚPSVR, ako aj komunitnému sociálnemu pracovníkovi neospravedlnené hodiny detí v škole i to, že deti nemajú zaplatené obedy – ide o úhradu 1 Sk na obed pre

---

deti, ktoré dostávajú dotáciu na stravu, a zanedbávanie starostlivosti o deti zo strany rodičov. Deti sú hladné, špinavé, nedostatočne oblečené. Podľa dostupných informácií rodičia nakúpia a minú dávku a prídavky na alkohol, cigarety a iné v priebehu 3 dní. Do aktivačných prác sa nezapojili.

Cieľ: Zlepšiť situáciu detí a úroveň starostlivosti rodičov o nich.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Preskúmať situáciu detí Kováčovcov priamo v ich rodine. Pri návšteve zistiť stav a príčiny nestarostlivosti o deti.
2. Podľa situácie zostaviť s rodičmi plán sociálnej pomoci a dohodnúť spoločné postupy.
3. Navrhnuť ÚPSVR odňatie dávok v hmotnej núdzi a prídavku na deti a ich poukazovanie obci formou osobitného príjemcu.
4. Z dávky uhrádzať poplatky deťom za obеды v školskej jedálni, uhrádzať náklady za služby spojené s bývaním a s predajňou potravín uzavrieť zmluvu o poskytovaní základných potravín v stanovenom týždennom limite.
5. Z poukázaných prídavkov na deti 2160 Sk kúpiť deťom obuv a ošatenie.

---

6. Naďalej pracovať s rodičmi na odstránení príčin ich správania a motivovať ich na zmenu.

Legislatívna opora:

1. Podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane č. 305/2005 Z. z. § 7 každý je povinný upozorniť orgán sociálnoprávnej ochrany na porušovanie práv dieťaťa. Podľa zákona o rodine 36/2005 Z. z. § 37 nevhodné správanie detí, ako aj porušovanie povinností rodičov vyplývajúcich z ich práv a povinností, alebo zneužívanie ich práv môže každý oznámiť orgánu SPO, obci alebo súdu. Škola si splnila svoju ohlasovaciu povinnosť.
2. Zákon o hmotnej núdzi č. 599/2003 Z. z. v § 28 ods. 2 hovorí, ak sa doterajšou výplatom dávky alebo príspevku nedosiahol účel, na ktorý sa dávka poskytla, ÚPSVR určí osobitného príjemcu po jeho predchádzajúcom súhlase. Podľa § 28 odst. 1 osobitným príjemcom je spravidla obec. Ods. 3 uvedeného paragrafu hovorí, že osobitný príjemca je povinný dávku a príspevky použiť len na prospech občana v hmotnej núdzi.
3. Podľa zákona č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa § 12 odst. 1, ak oprávnená osoba nevyužíva prídavok v súlade s §1 odst.2 (na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa) platiteľ (ÚPSVR) z vlastného podnetu alebo podnetu inej právnickej alebo fyzickej osoby vydá rozhodnutie o zastavení výplaty prídavku oprávnenej osobe a o jej poukazovaní ďalšej oprávnenej osobe alebo obci.
4. Dávka v hmotnej núdzi pre túto rodinu je:

dvojica so 4 deťmi	3 700 Sk
príspevok na bývanie	2 150 Sk
príspevok na zdravotnú starostlivosť á 50 Sk 6 x 50	300 Sk
Spolu:	6 150 Sk

Pani Zuzana, dôchodkyňa s nízkym dôchodkom požiadala o jednorazovú dávku.

Prípadová štúdia č. 3

Situácia:

Pani Zuzana je osamelá dôchodkyňa. Jej dôchodok bol naposledy upravovaný v roku 2003 ako jediný zdroj príjmu a je vo výške 4620 Sk. Pracovala

---

35 rokov, keďže mala nízke zárobky, jej dôchodok bol stanovený len na 3000 Sk a len na jej žiadosť ho upravili, keďže to bol jej jediný príjem. Takýto dôchodok aj pri veľkej skromnosti na výživu a platby spojené s bývaním nestačí. Býva vo svojom malom domčeku, poplatky a dane riadne platí Teraz sa jej pokazila chladnička a oprava stojí 1500 Sk, ktoré nemá, ale bez chladničky tiež nechce zostať. Prišla na obecný úrad, či jej nemôžu pomôcť.

Zákazka klientky: *Pomôžte mi zaplatiť opravu chladničky, pretože z nízkeho dôchodku to neviem zabezpečiť.*

Naším cieľom je preskúmať sociálnu situáciu p. Zuzany a ponúknuť jej poradenstvo, riešenie i konkrétnu pomoc.

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Pani Zuzana môže požiadať o dávku v hmotnej núdzi od ÚPSVR, pretože podľa platných predpisov má na ňu nárok.
2. Po priznaní dávky v hmotnej núdzi je potrebné požiadať obec o priznanie jednorazovej dávky na opravu základného vybavenia domácnosti alebo na kúpu novej chladničky.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Poskytnúť p. Zuzane informáciu o posudzovaní príjmu pre účely dávky v hmotnej núdzi a pomôcť jej vypísať žiadosť o dávku v hmotnej núdzi.
2. Pomôcť jej pripraviť potrebné podklady o výške dôchodku a opisu rozhodnutia o prvom priznaní dôchodku, kde je uvedený počet rokov dôchodkového poistenia, ktorý je dôležitý na určenie percenta nezapočítateľnej sumy z dôchodku. A poradiť jej, kde si o dávku v hmotnej núdzi môže požiadať.
3. Pomôcť jej pripraviť doklady a vypísať žiadosť o jednorazovú dávku z prostriedkov obce.
4. Pretože v obci je viacero dôchodcov a dôchodcovských dvojíc s nízkym príjmom, ktorí o možnosti zlepšenie svojej situácie dávkou v hmotnej núdzi nevedia, urobiť pre nich informačnú akciu v klube dôchodcov alebo pri terénnej sociálnej práci. Prepočítať im ich nárok a odporučiť požiadať o dávku. Prípadne zverejniť túto informáciu obvyklým spôsobom v miestnej tlači, informačným letákom a pod.

Legislatívna opora:

1. Nárok na dávku v hmotnej núdzi pre dôchodcu sa posudzuje takto. Suma, do ktorej sa dopĺňa príjem osamelého dôchodcu, je nasledujúca:

Dávka pre jednotlivca	1 560 Sk
Ochranný príspevok	1 700 Sk
Príspevok na bývanie pre jednotlivca	1 360 Sk
Spolu	4 670 Sk

Zo starobného dôchodku sa do príjmu nezaráta 25 % minimálne a za každý ďalší rok dôchodkového poistenia nad 25 rokov 1 %. U pani Zuzany vzhľadom na odpracované roky, teda roky poistenia, predstavujú 35 % z dôchodku. Započíta sa len takto očistený dôchodok, t. j. 4620 - 1617 (35 x 46,2) a to je 3003 Sk. Započítateľný príjem p. Zuzany na určenie výšky dávky v hmotnej núdzi je teda 3003 Sk.

Výsledná dávka v hmotnej núdzi pre p. Zuzanu je: 4670 (stanovená suma, do ktorej sa dopĺňa príjem) - 3003 (započítateľný príjem) = 1667 Sk.

$$4670 - 3003 = 1667 \text{ Sk}$$

Pani Zuzana mohla a naďalej môže poberať dávku v hmotnej núdzi mesačne vo výške 1667 Sk k svojmu dôchodku. Zákon o hmotnej núdzi 599/2003 Z. z.

2. Napriek tomu, že podmienky na poskytovanie dávky v hmotnej núdzi p. Zuzana splnila už dávno, nárok na dávku jej vznikne až od podania žiadosti a nie spätne. Paragraf 25 odst. 5 zákona o hmotnej núdzi hovorí, že dávka a príspevky sa priznávajú a vyplácajú od začiatku mesiaca, v ktorom sa začalo konanie o ich poskytnutí.
3. Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi možno poskytnúť občanovi v hmotnej núdzi, ktorému sa vypláca dávka a príspevky - vid' § 15 zákona o hmotnej núdzi. Takže až po priznaní opakovanej dávky v hmotnej núdzi je možné rozhodnúť o poskytnutí jednorazovej dávky.

**Starí rodičia Drotárovci sa starajú o dvoch vnukov
a potrebujú pomoc.
Prípadová štúdia č. 4**

Situácia:

Starí rodičia Drotárovci prišli na obecný úrad so žiadosťou, či by aj ich vnuci nemohli dostávať stravu v škole za 1 Sk z dotácií na stravu pre deti

---

---

v hmotnej núdzi. Starajú sa o svojich dvoch vnukov (Róbert 14 r., Dávid 13 r.). Deti bývali aj s matkou - ich dcérou - u nich doma a dcére pri starostlivosti o deti od malička pomáhali. Deti sú údajne od dvoch rôznych mužov, ale otcovstvo nebolo určené ani u jedného. Matka z domu často odchádzala na rôzne dlhý čas. Teraz je v zahraničí už vyše poldruha roka. Na deti neprispieva, ešte aj prídavky na nich jej chodia na účet a stade si ich vyberá.

Starí rodičia pracovali a majú dôchodky. Starý pán Drotár pracoval v bani a jeho dôchodok je 10 200 Sk, Pani Drotárova bola upratovačka a jej dôchodok je 7800 Sk. Nikdy nič nežiadali a ani nedostali, vystačili si sami, ale teraz už nevládzu. Chlapci rýchlo rastú a ako hovorí babka „stále sú hladní a zjedli by jej aj hlavu...“ Pomohlo by im, keby nemuseli platiť za stravu v škole plnú úhradu. Obrátili sa na komunitných pracovníkov s tým, či by aj ich vnuci nemohli dostávať stravu za 1 Sk, aj keď oni nie sú v hmotnej núdzi. Pomohla by im aj jednorazová dávka na ošatenie detí, lebo zo všetkého vyrástli.

Zákazka klientov: *Pomôžte nám pri zabezpečení nejakej finančnej výpomoci (obedy, jednorazová dávka) pri uľahčení starostlivosti o vnukov.*

Cieľom pomoci je pomôcť starým rodičom usporiadať pomery ich vnukov, o ktorých sa vzorne starajú.

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Starí rodičia majú podať návrh na súd na zverenie vnukov do svojej výchovy a určenie výživného zo strany matky.
2. Do rozhodnutia súdu požiadať pre deti priznanie dávky v hmotnej núdzi pre chlapcov. Je potrebné vypracovať návrh na súd na vydanie predbežného opatrenia vo veci zverenia detí do osobnej starostlivosti starých rodičov. Je možné požiadať aj ÚPSVR o pomoc pri spísaní tohto návrhu.
3. Požiadať o zastavenie výplaty prídavkov na deti do rúk matke (resp. na účet) a ich poukazovanie na obecný úrad, ktorý ich použije v prospech detí formou osobitného príjemcu.
4. Následne po právoplatnosti rozhodnutia súdu o zverení detí je možné požiadať obec o jednorazovú dávku v hmotnej núdzi na zakúpenie ošatenia pre deti.
5. Požiadať v škole o zaradenie vnukov do programu dotácii na stravu, školské pomôcky a na motivačné príspevky, keďže sú v hmotnej núdzi a na tieto príspevky majú nárok.
6. Po vydaní rozhodnutia o zverení do výchovy požiadať ÚPSVR o vyplácanie príspevkov pre deti v náhradnej starostlivosti.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Poskytnúť starým rodičom poradenstvo a poinformovať ich o zákonných možnostiach riešenia situácie ich vnukov.
2. Pomôcť im napísať návrh na súd na zverenie vnukov do výchovy, alebo im dohodnúť takúto pomoc na ÚPSVR.
3. Pomôcť im vyplniť žiadosť o dávku v hmotnej núdzi pre vnukov, ktorí sa posudzujú na tieto účely samostatne. Na posúdenie ich situácie nemá vplyv to, že starí rodičia nie sú v hmotnej núdzi.
4. Poznámka pre podobné prípady - v prípadoch, keď starým rodičom alebo iným osobám, ktoré zabezpečujú osobnú starostlivosť o zverené dieťa po priznaní príspevku pre dieťa, znížili dávku pre rodinu, informovať klientov, aby podali odvolanie. Príspevky pre tieto deti sa do príjmu rodiny, v ktorej žijú nezarátavajú.
5. Podať podnet na ÚPSVR na odňatie prídavkov oprávnenej osobe - mat-

---

ke maloletých detí, pretože ich nevyužíva v prospech detí a žiadať o ich poukazovanie na obecný úrad formou osobitného príjemcu do ukončenia súdneho konania o zverení detí do výchovy starým rodičom. Potom si nárok na prídavky uplatnia starí rodičia.

6. Pomôcť starým rodičom vybaviť pre deti dotácie na stravu, školské pomôcky a motivačné príspevky zo školy.
7. Pomôcť vyplniť žiadosť o jednorazovú dávku pre deti na zakúpenie obuvi a ošatenia, treba ju adresovať obci.

Legislatívna opora:

1. Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z. § 45 hovorí, že:
  - odst. 1 – ak si to záujem maloletého dieťaťa vyžaduje, súd ho môže zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti iného občana;
  - odst. 2 – pri takomto zverovaní súd uprednostní príbuzného maloletého dieťaťa;
  - odst. 3 – súd určí rozsah práv a povinností k maloletému dieťaťu;
  - odst.7 – vyživovacia povinnosť rodičov k dieťaťu zverenému do osobnej starostlivosti nezaniká.
- To znamená, že starí rodičia, ktorí spĺňajú predpoklady na riadnu starostlivosť o deti, môžu požiadať o ich zverenie do osobnej starostlivosti. Starí rodičia nie sú povinní vyživovať tieto deti, a preto sa ani pre posúdenie nárokov na dávku neposudzujú spoločne s deťmi.
2. Zákon o pomoci v hmotnej núdzi č. 599/2003 Z. z. § 4 spoločne posudzované osoby – manžel a manželka, rodičia a nezaopatrené deti a rodičia a ich deti do 25 r., ktoré nemajú príjem a sú evidované ako uchádzači o zamestnanie, sa posudzujú spoločne.

Teda nie starí rodičia a vnuci. Vnuci manželov Drotárovcov, keďže ich matka opustila a na súde je konanie o ich zverenie do osobnej starostlivosti starým rodičom, majú nárok na dávku vo výške 1560 + 50 Sk na zdravotnú starostlivosť. Teda každý môže dostávať dávku vo výške 1610 Sk.
3. Odňatie prídavkov na deti – ako prípad Kováčovcov č. 2
4. Dotácie na stravu, školské potreby a motivačný príspevok upravuje výnos Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR č. 3749/2005-II/1. Podľa neho možno na stravu poskytnúť dotáciu najviac vo výške 26 Sk na jeden stravovací deň, v ktorom sa dieťa zúčastnilo na vyučovaní. Dotácia na školské potreby je najviac 1000 Sk v rozpočtovom roku, spravidla 500 Sk na školský polrok. Dotácia na motivačný príspevok sa poskytuje v závislosti od prospechu, ktorý dieťa v škole dosiah-

---

lo. Výška dotácie na motivačný príspevok je najviac 500 Sk, ak dieťa v poslednom školskom polroku má priemerný prospech najviac 1,5, 300 Sk, ak dieťa má priemerný prospech najviac 2,5 a 200 Sk, ak si dieťa v poslednom školskom polroku zlepšilo priemerný prospech najmenej o 0,5 oproti predchádzajúcemu školskému polroku. Viac vo výnose MPSVR.

5. Príspevky na deti v náhradnej starostlivosti upravuje zákon č. 627/2005 Z. z. V prípade zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti inej osoby než rodiča, v našom prípade starým rodičom, majú nárok na

a/ jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti vo výške 8840 Sk na dieťa (§ 3 odst. 4). Tento príspevok patrí deťom, ktoré boli pred zverením v ústavnej starostlivosti. U detí, ktoré neboli v ústavnej starostlivosti, ako je náš prípad, len vtedy, ak pri začatí vykonávania náhradnej starostlivosti dieťa nemá zabezpečené základné vybavenie.

b/ opakovaný príspevok dieťaťu vo výške 3320 Sk mesačne (§ 5) citovaného zákona.

Nárok na výživné od rodiča prechádza na ten orgán, ktorý poskytuje príspevok. To znamená, že náhradný rodič nezávisí od platenia či neplatenia výživného od povinného rodiča. Pravidelne dostáva stanovený príspevok na dieťa a výživné vymáha ÚPSVR.

7. Predbežné opatrenie je rýchly spôsob riešenia situácie, ktorým možno dosiahnuť zverenie detí do starostlivosti, kým nerozhodne súd v riadnom súdnom konaní o návrhu na zverenie detí do náhradnej osobnej starostlivosti.

Mário, 22-ročný, po havárii na motorke žiada pomoc pri riešení podmienok života na vozíku.

Prípadová štúdia č. 5

Situácia:

Mário, 22-ročný študent vysokej školy, mal ťažkú haváriu na motorke. Bol dlho v bezvedomí, absolvoval viacero operácií. Teraz sa jeho stav stabilizoval, ale už nebude chodiť. Prekonal psychickú traumu, pomýšľal na samovraždu, ale teraz sa rozhodol žiť a napriek zdravotnému postihnutiu integrovať sa. Momentálne je na liečení v Kováčovej a odtiaľ napísal list na obec, kde žiadal o radu a pomoc pri úprave bytu, lebo s vozíčkom sa doň nedostane, a tiež sa zaujímal o ďalšie formy pomoci. Žije sám s matkou,

---

tá si vybrala celú dovolenku, aj veľa neplateného voľna, aby bola pri ňom v najhorších chvíľach. Teraz si už nemôže dovoliť vymeškať z práce a vybavovať mu potrebné veci, lebo by prišla o prácu. Obaja sú na jej príjem odkázaní.

Zákazka klienta: *Pomôžte mi a poraďte mi, ako mám postupovať, keď si potrebujem zariadiť život po ťažkom úraze.*

Riešenie a poskytovanie kompenzácií na zmiernenie alebo odstránenie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia je plne v kompetencii orgánov štátnej správy, a to úradov práce sociálnych vecí a rodiny, konkrétne úseku posudkových činnosti a oddelenia dávok na kompenzáciu zdravotného postihnutia.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Sociálny pracovník obce listom poskytne Máriovi informácie o možnostiach kompenzácií zdravotného postihnutia, ako a kde sa tieto veci vybavujú.
2. Navštívi ÚPSVR, kde im postúpi list Mária a vyžiada pre neho potrebné tlačivá, ktoré Mária potrebuje na požiadanie jednotlivých druhov kompenzácie.
3. Požiada ÚPSVR, aby bol s Máriom v kontakte a poskytol mu pomoc a odborné poradenstvo.

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Vzhľadom na nezvratnosť zdravotného postihnutia môže Mária požiadať o posúdenie zdravotného stavu a priznanie kompenzácií sociálnych dôsledkov zdravotného postihnutia už teraz. Je potrebné, aby k žiadosti priložil zdravotnú dokumentáciu, ktorá pomôže posudkovému tímu posúdiť jeho zdravotný stav.
2. Mária mieni ďalej pokračovať v štúdiu na vysokej škole. Na to bude potrebovať pomoc poskytnutím príspevku na osobného asistenta, ktorý mu pomôže pri prekonávaní problémov s dopravou, pri niektorých úkonoch osobnej hygieny a starostlivosti a pod. Preto treba požiadať o príspevok na osobnú asistenciu a hľadať si vhodného osobného asistenta.
3. Na zabezpečenie osobnej dopravy, keďže Mária je odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, musí požiadať o príspevok na kúpu osobného motorového vozidla s ručným riadením.

-
4. Mário má vodičský preukaz a vie jazdiť, ale musí absolvovať zácvik na ručné riadenie auta.
  5. Zároveň je potrebné požiadať o príspevok na úpravu rodinného domu a garáže na bezbariérové vybavenie. Ide o to, aby sa Mário mohol pohybovať o dome. Treba zmapovať bariéry a požiadať o vypracovanie projektu prestavby domu a garáže.
  6. Dohodnúť so školou možnosť pokračovania v štúdiu.

Legislatívna opora

1. Kompenzácie sociálnych dôsledkov zdravotného postihnutia upravuje zákon o sociálnej pomoci v §§ 49 až 64 a/.
2. Na zabezpečenie integrácie ťažko zdravotne postihnutého občana (ďalej len ŤZP) do spoločenského prostredia slúži okrem iného aj príspevok na osobnú asistenciu § 58. Jeho výška je 55 Sk za hodinu osobnej asistencie.
3. Občanom ŤZP je možné poskytnúť aj príspevok na kúpu osobného motorového vozidla – § 61. Základnou podmienkou na jeho poskytnutie je, že ŤZP občan je odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom a že navštevuje školu, sociálne zariadenie, alebo chodí do práce najmenej 2 x týždenne.
4. Výška príspevku je najviac 200 000 alebo 250 000 Sk, ak ide o auto s automatickou prevodovkou.
5. Podmienky peňažného príspevku na úpravu bytu, rodinného domu alebo garáže upravuje § 63 zákona. Príspevok možno poskytnúť vo výške najviac 200 000 na úpravu bytu alebo domu a 50 000 Sk na úpravu garáže.
6. Ťažko zdravotne postihnutému občanovi, ktorý užíva auto na svoju prepravu, možno kompenzovať aj zvýšené výdavky na prevádzku motorového vozidla poskytnutím príspevku vo výške 900 Sk mesačne.
7. O všetkých príspevkoch na kompenzáciu rozhoduje a vypláca ich ÚPSVR – § 68 zákona o sociálnej pomoci.

Pani Priska má 4 deti a teraz jej zomrel manžel. Potrebuje pomoc pri vybavení sirotského a vdovského dôchodku.

Prípadová štúdia č. 6

Situácia:

Pani Priska sa obrátila na obecný úrad s prosbou o pomoc pri riešení jej

---

---

rodinnej a sociálnej situácie. Je vdova, manžel zomrel vo veku 52 rokov. Má 4 ešte maloleté deti, jedno je zdravotne postihnuté. Potrebuje riadnu a celodennú opateru, ktorú mu aj zabezpečuje a dostáva príspevok za opatrovanie 7500 Sk. Po smrti manžela požiadala o sirotsky a vdovský dôchodok v Sociálnej poisťovni a teraz dostala odpoveď, ktorej nerozumie, tak sa prišla poradiť, čo má robiť. A prečo nedostáva vdovský a deti sirotské dôchodky. Jej manžel pracoval 20 rokov v železiarňach, po roku 1990 bol nezamestnaný, ale krátko sa ešte zamestnal, bol vo výkone trestu, aj tam pracoval a bol evidovaný na úrade práce. Teraz aj s deťmi žije len z príspevku za opatrovanie postihnutej dcéry. V úrade jej povedali, že ani na dávku v hmotnej núdzi nemá nárok. Chcela by radu a pomoc, čo má robiť.

Naším cieľom je pomôcť pani Priske zorientovať sa v jej situácii, a keď to bude možné, pomôcť jej pri vybavení sirotského a vdovského dôchodku.

Možnosti riešenia na komunálnej úrovni:

1. Zistiť z listu Sociálnej poisťovne, aké sú prekážky pri priznaní sirotského a vdovského dôchodku po nebohom Ferdinandovi.
2. Pomôcť p. Priske tieto prekážky pomenovať a nájsť možnosti na odstránenie.
3. Prerátať nárok rodiny na dávku v hmotnej núdzi a pomôcť zlepšiť ich situáciu.
4. Informovať p. Prisku, že na deti si môže uplatniť dotácie, aj keď oficiálne nie sú v hmotnej núdzi, pretože počet detí v škole, ktoré túto podmienku spĺňajú, prekročil 50 %, takže si tieto príspevky budú uplatňovať na všetky deti v škole.
5. Pomôcť napísať p. Priske listy zamestnávateľom alebo útvarom na výkon väzby a požiadať ich o zaslanie potvrdenia o práci a poistení Ferdinanda C.

Podľa informácie Sociálnej poisťovne manžel p. Prisky zomrel vo veku, keď nespĺňal vek nároku na starobný dôchodok. V týchto prípadoch sa výška vdovského a sirotského príspevku určuje z výšky invalidného, na aký by mal zomretý v čase smrti nárok. Nárok na invalidný dôchodok sa dá uplatniť len vtedy, ak posledných 10 rokov pred vznikom invalidity (v našom prípade smrti) bol občan poistený aspoň 5 rokov. Podľa listu poisťovne manžel pani Prisky nemá poistenie 5 rokov v určujúcom období napriek tomu, že má odpracovaných takmer 25 rokov. V liste jej uvádzali,

---

ktoré roky z 10 rokov pred smrťou mal zarátané a ktoré nie. Ak nevykáže 5 rokov poistenia v posledných 10 rokoch, nevznikne pozostalým nárok na pozostalostné dôchodky.

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Pani Priska by mala zistiť, či v chýbajúcich obdobiach manžel pracoval alebo nie a ak áno kde.
2. Je potrebné vyžiadať potvrdenie o zarábku a poistení v tomto čase a predložiť ho Sociálnej poisťovni. Môže ísť o obdobie, keď bol vo výkone trestu, je preto potrebné vyžiadať si potvrdenie o tom, či tam počas výkonu trestu pracoval.
3. Požiadajte v škole o dotácie na stravu, pomôcky a pre dcéru Emíliu, ktorá sa dobre učí, aj o motivačný príspevok.

Legislatívna opora:

1. Poskytovanie vdovských a sirotských dôchodkov upravuje zákon o sociálnom poistení č. 461/2003 Z. z. v § 74, 75 a 76 a 77.
2. Podľa výnosu MPSVR č. 3749/2005-II/1 o poskytovaní dotácií možno

---

poskytnúť dotáciu na stravu na všetky deti, ktoré navštevujú školu, v ktorej je najmenej 50 % detí z rodín, ktorým sa poskytuje dávka a príspevky.

3. Podľa zákona o hmotnej núdzi č. 599/2003 Z. z. sa príjem v rodine p. Prisky dopĺňa do sumy:

Jednotlivec so 4 deťmi	2 500 Sk
Príspevok na bývanie	2 150 Sk
Zdravotná starostlivosť 5 x 50	250 Sk
Ochranný príspevok - starostlivosť o postihnuté dieťa	1 700 Sk
Spolu	6 600 Sk

Započítateľným príjmom rodiny je príspevok za opatrovanie, ktorý poberá p. Priska vo výška 7500 Sk, nárok na dávku v hmotnej núdzi im nevznikne.

Pani Renátu opustil manžel a ona je teraz bez príjmu, má len rodičovský príspevok, potrebuje radu a pomoc.

Prípadová štúdia č. 7

Situácia:

Komunitná sociálna pracovníčka bola v materskom centre, kde hovorila o práci komunitných pracovníkov a asistentov. Po stretnutí ju oslovila pani Renáta so svojím problémom. Uviedla, že je na materskej dovolenke s dvojčikami. Manžel pred poldruha mesiacom opustil spoločnú domácnosť a prestal jej prispievať. V tomto mesiaci nezaplatil ani nájom a odkázal jej, že on tam teraz nebýva, nech sa stará sama, že je to jej problém.

Manžel jej nedal nič ani na deti. Bojí sa, že jej narastie dlh na nájomnom a rodičovský príspevok jej nestačí ani na mlieko a plienky pre dvojčičky. Rozvádzať sa nechce, dúfa, že sa s manželom udobria. Potrebuje poradiť, čo má robiť.

Manžel je podnikateľ, darí sa mu dobre. Kým žili spolu, uhrádzal všetky platby, deťom poisťky a jej dával do domácnosti 20 000 Sk mesačne. Aký má príjem, to nevie, lebo na jeho účet nemala prístup a nevidela ani jeho daňové priznanie.

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Pani Renáta musí podať návrh na súd na určenie manželského výživného. Zároveň je potrebné požiadať súd o vydanie predbežného opatre-

-
- nia, ktorým by súd zaviazal manžela platením manželského výživného do vydania riadneho súdneho rozhodnutia.
2. Zároveň je potrebné podať návrh na zverenie detí do jej opatery a o určenie výživného na deti zo strany ich otca. Môže sa pokúsiť o tejto veci s manželom dohodnúť, bude to rýchlejšie a súd by následne len schválil ich dohodu.
  3. Môže požiadať referát poradensko-psychologických služieb, aby im pomohli vzájomné rozpory s manželom urovnať.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Komunitná sociálna pracovníčka môže poskytnúť p. Renáte poradenstvo, ako má postupovať a odkázať ju na ÚPSVR – oddelenie sociálnoprávnej ochrany, ktoré jej pomôže pri spísaní návrhu na výživné, alebo pri riešení rodinného problému.

Legislatívna opora:

1. Zákon o rodine č. 36/2005 v § 71 hovorí o vyživovacej povinnosti medzi manželmi. Platí tu zásada, že súd určí rozsah vyživovacej povinnosti tak, aby životná úroveň oboch manželov bola v zásade rovnaká.
2. Vyživovaciu povinnosť rodičov k deťom upravuje § 62 až 65 zákona o rodine.
3. Podľa občianskeho súdneho poriadku § 76 môže súd predbežným opatrením uložiť účastníkovi konania okrem iného, aby platil výživné v nevyhnutnej miere.
4. Rodič, ktorý má príjmy z inej než závislej činnosti, napr. z podnikania, je povinný preukázať ich súdu a umožniť sprístupnenie údajov chránených podľa osobitného predpisu. Ak to rodič neurobí, predpokladá sa, že výška jeho priemerného mesačného príjmu predstavuje 20-násobok sumy životného minima (teraz to je 94 600 Sk) – § 63 zákona o rodine.

2.kapitola:

Týranie

Ako zisťujeme, či ide o týranie, ak ide o týranie dospelšej osoby. Deti, týrané, zanedbávané, šikanované a ako môžeme prispieť na ich ochranu.

Olívia je 5-mesačné dieťa ohrozené na živote.

Prípadová štúdia č. 8

Situácia:

Asistenti komunitného pracovníka pri práci v teréne, keď prišli po deti, ktorým zabezpečovali sprievod do školy, našli v rodine manželov Kurejovcov dieťa ich maloletej dcéry Olíviu (5-mesačnú). Dieťa bolo zanedbané, podvyživené, podchladené a malo vysokú horúčku. Matka dieťaťa nebola doma, nevrátila sa ešte z diskotéky v susednej dedine. V dome (chatrč, nevykúrená a slabo zariadená) býva ešte 12 ďalších osôb, z toho 4 dospelí – starí rodičia Olívie, ich dospelá dcéra s druhom. O dieťa sa nikto zvlášť nestaral. Sestra Jolana si myslela, že je to vec mladšej sestry sa o svoje dieťa postarať, stará matka Helena mala svoje deti, vnučku občas opatrla, ale keďže dieťa bolo tiché, neplakalo, často na neho zabúdala. Matka dieťaťa Renáta (17 rokov) dieťa zanedbávala, chodila na diskotéky, doma hodne spala a o dieťa nemala záujem. Dieťa mala z náhodného styku, a keďže sexuálnych partnerov striedala, nevedela, kto je otec. Otcovstvo nebolo určené. Tešila sa, že v porovnaní s ostatnými kamarátkami, ktoré boli posudzované spoločne s rodičmi, má svoj príjem, a to rodičovský príspevok vo výške 4230 Sk mesačne a 540 Sk prídavky na dieťa.

Cieľ: *Poskytnúť dieťaťu okamžitú pomoc, čiže zabezpečiť prostredie, kde bude momentálne v bezpečí.*

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Požiadat starú matku, aby okamžite navštívila s dieťaťom detského lekára – v prípade potreby ju tam s dieťaťom dopraviť.

-
2. Upozorniť lekárku, v akých podmienkach dieťa žije, aby zariadila jeho hospitalizáciu.
  3. Nahlásiť prípad na ÚPSVR a požiadať ich o podanie návrhu na súd na vydanie predbežného opatrenia vo veci umiestnenia dieťaťa v detskom domove po ukončení hospitalizácie.
  4. Spojiť sa s matkou dieťaťa a poskytnúť jej poradenstvo o možných dôsledkoch takéhoto správania, v prípade záujmu zostaviť plán sociálnej pomoci a pracovať s ňou na úprave jej pomerov a správania.
  5. V prípade neúspechu odporučiť zverenie dieťaťa do náhradnej rodinnej starostlivosti.

Komplikácia:

ÚPSVR odmietol podať návrh na vydanie predbežného opatrenia, lebo nikde nie je voľné miesto pre takéto dieťa a nevyhovujúce bytové pomery nie sú dôvodom na odňatie dieťaťa z rodiny.

6. Komunitný sociálny pracovník po opakovaných rozhovoroch s matkou však zistil, že je nezrelá, nezodpovedná a dieťa by v týchto bytových podmienkach a vzhľadom na tuhé mrazy neprežilo, a preto sa rozhodol využiť zákonné právo a podať podnet na nariadenie ústavnej výchovy nad dieťaťom, a to formou predbežného opatrenia s tým, že s matkou budú na sanácii rodinného prostredia pracovať.

Maloletá matka Olívie súčinnosť pri úprave pomerov odmieta, celkom jej vyhovuje, že sa nemusí o dieťa starať a chce, aby bolo v DD, pretože „tam mu bude lepšie“.

Nepáči sa jej, že už nedostane rodičovský príspevok a prídavky.

Legislatívna opora:

1. Zákon o rodine č. 36/2005 § 54 odst. 4 – súd môže výnimočne nariadiť ústavnú starostlivosť aj vtedy, keď jej nariadeniu nepredchádzali iné výchovné opatrenia. Výnimočnosť prípadu musí byť preukázaná.
2. Občiansky súdny poriadok č. 99/1963 v aktuálnom znení § 75 a/ hovorí, že ak sa maloleté dieťa ocitne bez akejkoľvek starostlivosti, alebo jeho život a zdravie sú ohrozené, môže súd aj bez návrhu alebo na návrh orgánu povereného výkonom sociálnoprávnej ochrany predbežným opatrením nariadiť, aby maloleté dieťa bolo zverené do starostlivosti právnickej alebo fyzickej osoby, ktorú určí.

-
3. Zákon o SPO č. 305/2005 § 27 odst. 4 hovorí: Orgán sociálnoprávnej ochrany s cieľom úpravy rodinných pomerov dieťaťa, ktoré bolo predbežným opatrením súdu dočasne zverené do starostlivosti právnickej alebo fyzickej osoby v spolupráci najmä s obcou a akreditovaným subjektom, vykoná opatrenia na zabezpečenie úpravy rodinných pomerov dieťaťa.

Susedia Vodičkovci oznámili, že v dome blízko nich „sa niečo deje“, majú obavy, že sused týra svoju ženu a deti.

Prípadová štúdia č. 9

Situácia:

Manželia Vodičkovci dlho váhali, či „sa budú pliesť do súkromia“ svojim susedom. Jedného dňa sa rozhodli, že zídu na obecný úrad, pretože začali mať strach o život svojej susedky a jej detí. Veď v novinách práve čítali o tragickej udalosti v susednom meste, keď muž zabil svoju ženu aj deti a pritom vraj išlo o „slušnú“ rodinu. Necítia sa dobre, pretože naozaj

---

nevedia, čo sa vlastne deje v tom dome. Nepoznajú dobre susedov, vedia len, že majú dve deti – 2-ročnú Elenku a 6-ročného Robka, vedia, že suseda sa volá Dana a momentálne je na materskej dovolenke. Občas je im čudné, že suseda sa nestretáva so ženami vo svojom veku. Jej manžel pracuje v meste. Slušne sa vždy pozdraví a nechodí do krčmy. Všetok čas venuje svojmu rodinnému domu. Vlastnoručne pristavil garáž aj verandu. Z ich domu sa však často ozýva plač detí. Niektoré zvuky občas hovoria o tom, že niekto niečo hádže o stenu. A minule sa im zdalo, že počuli volať pani Danu o pomoc. Keď vyšli na dvor, videli, že sused kope psa a hovorí žene, že ju zabije ako toho psa.

Zákazka klientov (Vodičkovci): *Čo môžeme urobiť vo chvíli, keď sme svedkami násilia? Máme právo volať políciu?*

Ciel:

1. Poskytnúť Vodičkovcom dostatok informácií o tom, ako sa majú zachovať v podobných situáciách.
2. Zistiť informácie o tom, či v tomto dome dochádza k násiliu.

Riešenie na individuálnej úrovni:

1. Nájdite si dostatok času na to, aby ste hovorili s manželmi, ktorí ohlásili situáciu. Neľahčujte. Ubezpečte ich, že majú právo „miešať sa“. V SR sa násilie, ktoré mali možnosť vidieť, pokladá za trestný čin a riešiť násilie svojpomocne je síce časté, ale nebezpečné. Každý človek, ktorý vie o tom, že sa pácha trestný čin, je povinný tomu zabrániť. Najlepšie takým spôsobom, aby neohrozil sám seba.
2. Kontaktujte pani Danu v čase, keď je sama doma a pokúste sa zistiť dostatok informácií o tom, čo sa deje.
3. Na rozhovor je dôležité sa pripraviť. Prečítajte si dostupné informácie o domácom násilí, ktoré nájdete na webstránke www.stopnasiliu.sk alebo na www.fenestra.sk
4. Je dôležité, aby Dana získala k vám dôveru, inak nedostanete odpoveď na svoje otázky. Na násilie je dôležité sa pýtať priamo, na úvod rozhovoru by však mali zaznieť najprv informácie o tom, aký je váš postoj k násiliu. Zároveň je vhodné ubezpečiť pani Danu, že nebudete podnikáť žiadne kroky bez jej súhlasu. Pozorne počúvajte. Nerobte rýchle uzávery. Nedávajte rady a nehovorte o vlastných skúsenostiach. Povedzte jej, že za násilie je zodpovedný ten, kto ho pácha.

-
5. Poskytnite informácie z webstránok o násilí a dohodnite si ďalšie stretnutie. Opýtajte sa na situáciu detí.
  6. Ak po druhom rozhovore získate dostatok informácií o tom, že ide o násilný vzťah, tak odporučte pani Dane, aby vyhľadala (najprv telefonicky) zariadenie, ktoré poskytuje pomoc týraným ženám.

Riešenie na komunitnej úrovni:

Zrealizujte pri vhodnej príležitosti malú informačnú kampaň o domácom násilí. Alebo na obecnom úrade pripravte zo získaných poznatkov nástenku, ktorá bude obsahovať informácie o tom, čo je to násilie a týranie, kontakty na pomáhajúce organizácie, ako aj odporúčania, čo robiť, keď ste svedkom násilia.

Legislatívna opora:

Trestný zákon § 208 definuje týranie blízkej a zverenej osoby. Hovorí, že za týranie sa považuje, ak niekto spôsobuje človeku psychické alebo fyzické utrpenie bitím, kopaním, spôsobením rán, ponižovaním, pohrdavým zaobchádzaním, neustálym sledovaním, vyhrážaním, vyvolávaním strachu alebo stresu, násilnou izoláciou, citovým vydieraním alebo iným správaním, ktoré ohrozuje jej fyzické alebo psychické zdravie či bezpečnosť. Toto nie je celé znenie paragrafu, iba tá časť, ktorá sa vzťahuje k situácii v prípadovej štúdií.

Ďalej situáciu upravujú ďalšie paragrafy Trestného zákona, a to § 360 Nebezpečné vyhrážanie, § 378 Týranie zvierat a § 340 Neoznámenie trestného činu a § 341 Neprekazenie trestného činu.

Detská lekárka upozornila na nedostatočnú starostlivosť o dve maloleté deti. Prípadová štúdia č. 10.

Situácia:

Detská lekárka upozornila KSP na to, že Sabovci, ktorí majú dve maloleté deti, 11-ročného Tomáša a dvojročnú Alenku, sa „už dlho neukázali“ u nej v ordinácii. Konkrétne považovala za rizikové najmä to, že neprišli s deťmi na povinné očkovania v posledných dvoch rokoch. Alenku naposledy lekárka videla po narodení v období šestonedelia. Počas roka bola

---

lekárka na besede v základnej škole a tam zazrela aj Tomáša, ktorý sa jej zdal na svoj vek primálny a veľmi útlý. Nechcela konať unáhle a hlásiť situáciu na odbor sociálnoprávnej ochrany detí a mládeže, prišla požiadať o pomoc KSP pri zistení situácie detí. Pri prvej návšteve v rodine, na ktorú sa KSP vybral dopoludnia, zistil, že pani Sabová je doma s mladším dieťaťom, ale do bytu ho nevpustila, pretože vraj nemala kľúče od bytu. Bola doma zamknutá a povedala, že takto cez dvere sa nechce rozprávať. Hovorila, že ak zatelefonojú jej matke, tak ona im povie viac o situácii detí. KSP zatelefonoval matke pani Sabovej, tá hovorila priam neuveriteľné veci o tom, ako žije jej dcéra s deťmi. Zať ju vraj od narodenia druhého dieťaťa zamyká v byte a na vychádzky či nákupy chodí výlučne s ním, Zakázal zároveň akékoľvek návštevy rodinných príslušníkov v byte, kontroluje jej všetky odchádzajúce aj prichádzajúce hovory. Syna Tomáša posielal hrať sa von popoludní, keď príde zo školy, a to za každého počasia a dovoľí mu vrátiť sa do bytu až vo večerných hodinách. Matka napriek zákazom sa snaží o telefonický aj osobný kontakt s dcérou, bojí sa však zaťa, pretože sa celej rodine vyhráža, hovorí, že keď „sa budú do nich starať“ pošle na nich svojich kamarátov-mafiánov. Matka žiadala KSP, aby zavolali políciu a tak pomohli jej dcére aj vnukom. Okrem týchto informácií získali od matky aj telefónne číslo na pani Sabovú.

Zákazka: *Získať dostatok kvalitných informácií o situácii detí v rodine, zistiť či sú týrané. Zároveň zistiť, či matka detí chce chrániť seba a svoje deti, ak áno, ponúknuť pomoc a pripraviť bezpečnostný plán.*

Riešenie na individuálnej úrovni:

1. Podľa týchto informácií je situácia ženy aj detí vážna. Z právneho hľadiska nikto nemá právo zatvárať inú osobu a obmedzovať jej osobné kontakty s ľuďmi. Je dôležité, aby ste napriek tomu nekonali na žiadosť matky. V tejto chvíli máme málo informácií o tom, čo by spôsobilo nahlásenie situácie. Mohlo by ohroziť zdravie či život ženy a detí. Neodporúčame konať unáhle.
2. Použite telefónne číslo a snažte sa telefonicky alebo osobne hovoriť s pani Sabovou. Myslite na to, že ona sama je expertkou na vlastnú situáciu. Hovorte s ňou osamote a nekonfrontujte jej rozprávanie s rozprávaním jej manžela. Ponúknite jej kontakt na najbližšie zariadenie krízovej pomoci pre týrané ženy. Povedzte jej, že nikto si nezaslúži byť týraný.
3. Nie je vhodné, aby ste sa snažili bez špeciálnej odbornej prípravy poskytnúť dlhodobú pomoc pani Sabovej a jej deťom. Požiadajte o pomoc odborníkov. To, čo môžete urobiť, je počúvať, nepodceňovať situáciu

---

a v prípade potreby pomôcť pani Sabovej pripraviť si bezpečnostný plán, a to na obe situácie, teda aj na situáciu odchodu z domácnosti, ale aj v prípade, ak sa rozhodne zostať v spoločnej domácnosti. Pamätajte na to, že v situácii je vhodné podať trestné oznámenie až vtedy, keď je žena a deti mimo dosahu násilníka.

4. Pri zostavovaní bezpečnostného plánu postupujte podľa týchto otázok:

A: Ak sa žena rozhodne, že opúšťa páchatel'a, preberte s ňou nasledujúce otázky:

- Ako a kedy môže najbezpečnejšie odísť? Má podmienky na prevoz? Má peniaze? Má kam ísť?
- Neprekáža jej zavolať políciu, keď ju bude potrebovať?
- Komu povie alebo nepovie o odchode?
- Čo môže ona a ostatní urobiť, aby ju páchatel' nenašiel?
- Komu vo svojej podpornej sieti dôveruje, aby ju ochránil?
- Ako bude bezpečne cestovať do práce a z práce, alebo do školy vyzdvihnúť deti?
- Ktoré právne zdroje jej pomôžu cítiť sa bezpečnejšie? Spísať adresy a telefónne čísla.
- Pozná telefónne číslo miestneho najbližšieho ženského domu?

- Ktoré opatrenia týkajúce sa návštev detí môžu klientku a jej deti ochrániť?

B: Ak žena zostáva s násilníkom, preberte s ňou:

- Čo najlepšie pomáha v naliehavej situácii akútneho útoku?

- Komu môže zavolať v kríze?

- Bude volať políciu, keď sa opäť začne násilie? Má prístup doma k telefónu, alebo si môže dohodnúť signál s deťmi alebo so susedmi, aby zavolali políciu alebo pomoc?

- Ak potrebuje dočasne utiecť, kam môže ísť? Pomôžte jej premýšľať o miestach, kam môže odísť počas krízy. Zapište adresy a telefónne čísla.

- Ak potrebuje utiecť, aké sú únikové cesty z domu?

- Ak sa nachádzajú doma zbrane, premyslite, ako by sa dali odstrániť.

- Pripomeňte jej, že počas násilného útoku je vždy najlepšie veriť vlastnému úsudku o tom, čo urobiť – niekedy je najlepšie utiecť, niekedy uchlácholiť útočníka, čokoľvek, čo ju ochráni.

C: Poradte jej, aby mala pre prípad neplánovaného útoku pripravené:

- Pas, občiansky preukaz, rodné listy (originál alebo kópie)

- Kartičky zdravotného poistenia, lieky

- Sobášny list, vodičský preukaz a papiere od auta

- Číslo bankového účtu, kreditné karty, vkladné knižky

- Dôležité úradné rozhodnutia alebo súdne dokumenty či návrhy podané na súde

- Telefónne čísla a adresy rodiny, priateľov a priateľiek

- Oblečenie a hygienické potreby pre seba a deti, najdôležitejšie školské potreby

- Kľúče

5. Čomu sa vyhnúť, ak máte klientku-týranú ženu:

- dajte pozor, aby ste problém nebagatelizovali, či neignorovali, ženy zvyčajne nepreháňajú, skôr povedia iba časť informácií o tom, čo sa u nich doma reálne deje;

- netrvať na spoločnom rozhovore s mužom;

- nepýtajte sa ženy, čo robila, že „vyprovokovala“ agresiu, pýtajte sa len na to, čo sa stalo;

- nehovorte vety začínajúce slovom „prečo“ (prečo ste si ho vzala, prečo neodídete, prečo ste mali druhé dieťa), všetky tieto vety sú obviňujúce;

- neodmietnite ženu vypočuť s poukazovaním na to, že ide o jej súkromný problém, resp. že pre ňu nemôžete nič urobiť;

- netrvať na rýchlom konaní, zmeny potrebujú čas a ich tempo si musí určovať sama žena;

-
- nepovedzte mužovi adresu ženy (ak odišla zo spoločnej domácnosti), podľa zákona manžel nemá na túto informáciu právo, pokiaľ ide o kontakt s deťmi, môže sa obrátiť na okresný súd;
  - nestaňte sa prostredníkom muža, t. j. odmietajte odovzdávať žene jeho odkazy, listy a pod.

Pán Jozef, 78-ročný – zažíva zlé zaobchádzanie od syna a jeho manželky. Potrebuje pomoc pri umiestnení do domova dôchodcov.

Prípadová štúdia č. 11

Situácia:

Pán Jozef žije vo svojom dome, ktorý však daroval synovi s tým, že ho doopatrjuje. Zhoršil sa mu zdravotný stav a potreboval celodenné opatrovanie. Syn požiadala a aj dostal príspevok za opatrovanie blízkej osoby. On ani jeho manželka nikde nepracujú, začali viac popíjať a o otca sa starajú zle. Dôchodok aj príspevok rýchlo minú, starkému nedávajú jesť riadnu stravu, len občas nejakú polievku alebo chlieb. Nadávajú mu a neposkytujú mu ani potrebnú pomoc napr. pri dodržovaní hygieny. Jeho zdravotný stav sa zhoršil. Izolujú ho od ostatnej rodiny, so všetkými príbuznými sa pohnevali a nepustia ich do domu. Pán Jozef využil chvíľu, keď syn a jeho manželka neboli doma, vyšiel na dvor a cez plot požiadala susedku, aby v jeho mene požiadala obecný úrad o pomoc pri jeho urýchlenom umiestnení do domova dôchodcov.

Prípad na obecný úrad nahlásila teda susedka pán Jozefa.

Cieľ: *Pomôcť pánu Jozefovi pri jeho umiestnení do sociálneho zariadenia – domova dôchodcov.*

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Signalizovať podozrenie na zanedbávanie starostlivosti na oddelenie kompenzácií ÚPSVR, ktoré vypláca synovi pána Jozefa príspevok za opatrovanie.
2. Zúčastniť sa na návšteve v domácnosti p. Jozefa spolu s pracovníkmi ÚPSVR, ktorí môžu prísť skontrolovať úroveň osobnej starostlivosti o pána Jozefa.

-
3. V rozhovore osamote zistiť názor p. Jozefa na situáciu v rodine, či si želá, aby ho naďalej opatroval syn a jeho rozhodnutie o spôsobe ďalšieho života.
  4. Požiadat' ošetrujúceho lekára o vyšetrenie zdravotného stavu, prípadne zabezpečiť hospitalizáciu p. Jozefa na geriatrickom oddelení a počas hospitalizácie urobiť potrebné vyšetrenia k žiadosti o umiestnenie do domova dôchodcov.
  5. Pomôcť vypísať žiadosť o prijatie do DD pre p. Jozefa a doručiť ju vytypovanému domovu dôchodcov.
- Odporučiť DD prijatie p. Jozefa prioritne vzhľadom na jeho rodinné pomery a na jeho ohrozenie v rodine.

Legislatívna opora:

1. Obec pri výkone svojej samosprávnej pôsobnosti vykonáva opatrenia podľa § 11 odst. 1 písmeno a/ až e/ zákona č. 305/2005 Z. z. o SPO a v rámci toho aj pomoc deťom alebo plnoletým fyzickým osobám ohrozeným správaním člena rodiny, členov rodiny alebo iných osôb (domáce násilie, zneužívanie a pod.).
2. Príspevok za opatrovanie sa poskytuje podľa zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v aktuálnom znení § 64 a. Poskytuje sa osobe, ktorá zabezpečuje riadne a celodenné opatrovanie blízkej osobe, ktorá je podľa rozhodnutia ÚPSVR odkázaná na takéto opatrovanie. Podľa odstavca č. 4 citovaného paragrafu fyzická osoba nesmie vykonávať takéto opatrovanie bez písomného súhlasu občana s ťažkým zdravotným postihnutím odkázaného na takéto opatrovanie.
3. Podmienky poskytovania sociálnej služby, a to umiestnenie a pobyt v domove dôchodcov, upravuje zákon o sociálnej pomoci č. 195/1998 Z. z. v §§ 18, 24.

Helena, matka syna, ktorý je nezvládnuteľný, alebo „kedy môže dieťa skončiť v polepšovni“.

Prípadová štúdia č.12

Situácia:

Helena je s deťmi sama, manžel od nej odišiel, ešte keď boli deti malé, neskôr sa rozvedli. Viac sa o deti veľmi nestaral, ak nepočítame príležitostné návštevy dva- až trikrát do roka. Helena to mala ťažké, musela chodiť

---

do roboty, bola predsa živiteľka rodiny, a sama musela zvládnuť aj troch synov. U starších dvoch to išlo bez problémov, ale najmladší Jano jej robí starosti. Ako najmladší mal nejaké výsady v rodine – okrem mamy sa mu venovali aj starší bratia, neušlo sa mu veľa povinností a mnohé problémy, ktoré vyrobil, sa mu prepiekli. Teraz je v puberte a má problémy v škole. Nemá žiadne záujmy, je veľmi pasívny, veľa času trávi pri televízore a v partii, ktorá „zabíja čas“ v krčme pri hracích automatoch. Učenie by mu aj išlo, keby sa trochu snažil, ale má problémy so správaním, nikoho nerešpektuje, zaplietol sa aj do krádeže. Keď sa ho mama pýtala, prečo to spravil, hovoril, že sa s chalanmi stavili. Našťastie, majiteľ predajne, kde ukradol nejaké hudobné cédečka, naňho nepodal trestné oznámenie, keď Helena uhradila škodu. Bude mať však zníženú známku zo správania, má už niekoľko napomenutí od riaditeľa a Helena sa obáva, že „skončí v polepšovni“. Nechce, aby sa tam dostal, ale nevie si s ním rady, vôbec ju nerešpektuje, je na ňu drzý. Je unavená a bezradná, od jeho otca sa nedá očakávať nijaká pomoc, sám nežije celkom príkladným životom a deti si veľmi nepozná.

Zákazka klientky: *Potrebujem pomôcť pri zvládnutí syna, neviem si s ním sama rady. Nechcem, aby sa dostal „do polepšovne“. Nie je to zlý chlapec, len mu chýbajú hranice v náročnom období dospievania.*

Najprv niekoľko slov o tom, čoho sa týkajú matkine obavy. Deti, ktoré páchajú drobnú kriminalitu a rodičia nemajú na nich vplyv, sú v nebezpečenstve. Môžu ublížiť sebe aj iným ľuďom svojimi skutkami. Je teda na mieste hľadať v takých situáciách pomoc a nespoliehať sa na zázračnú zmenu. Zariadenie nazývané „polepšovňa“ je vlastne reedukačné centrum pre mladistvých, alebo niekedy tak ľudia nazývajú aj diagnostické centrá pre deti. Napriek tomu, že nemajú „dobrú povest“ medzi ľuďmi, je vhodné využiť v krajnom prípade aj možnosť umiestniť dieťa na vlastnú žiadosť v takomto zariadení.

Riešenie na individuálnej úrovni:

1. Pre Janka by bolo potrebné, aby našiel vhodné vzory a mal hranice, ktoré by vedel akceptovať. Zdá sa, že tieto potreby mu nemôže naplniť rodina a že ich nenašiel ani v širšom sociálnom prostredí. Keďže problémy s ním sú už v polohe trestnej činnosti, bude treba hľadať možnosti, ktoré ho prinútiť k rešpektovaniu určitých limitov.
2. Bolo by vhodné, ak by sa Helena mohla skontaktovať s pracoviskom,

---

ktoré sa zaoberá práve prácou s mládežou s výchovnými problémami. Môže ísť o krízové centrá, resocializačné strediská a iné poradenské subjekty. V týchto inštitúciách pracuje tím odborníkov – sociálnych pracovníkov, špeciálnych pedagógov, psychológov, ktorí majú zručnosti v diagnostike a terapii pre deti s výchovnými problémami. Tam sa môže dohodnúť na vhodnom programe pre svojho syna – ambulantnom alebo aj pobytovom, ak by sa ambulantná forma javila nedostatočnou. Programy sa realizujú na základe dohody medzi rodičom a inštitúciou.

3. V prípade, že Janko nebude rešpektovať tieto opatrenia, môžu mu byť nariadené aj „z úradnej moci“ – buď orgánom sociálnoprávnej ochrany, ktorý má kompetenciu dieťa upozorniť na nevhodné správanie, ale aj nariadiť povinnosť ambulantnej liečby alebo absolvovania výchovného programu. Pokiaľ by ani táto autorita nebola dostatočná, môže výchovné opatrenie nariadiť súd, pričom ten má kompetenciu nariadiť aj obmedzenie – napr. zákaz návštevy herní, ale aj odňatie dieťaťa z rodinného prostredia a povinnosť podrobiť sa špeciálnemu poradenstvu, diagnostike, výchovnému a resocializačnému programu. Tieto opatrenia majú slúžiť na prácu s dieťaťom a sú časovo limitované 6 mesiacmi. V prípade ich neúčinnosti môže následne dôjsť aj k nariadeniu ústavnej alebo ochranej výchovy.

Riešenia na komunitnej úrovni:

1. V podobnom prípade má obec množstvo možností ovplyvniť stav predovšetkým v prevencii. Zainteresovanosť rôznych subjektov fungujúcich v obci – centrá voľného času, pastoračné a farské centrá, škola a mimoškolská činnosť, komunitné centrá, športové organizácie ... majú nástroje na aktívne zapojenie dospelujúcej mládeže do svojej činnosti a do života obce. To býva účinnou prevenciou.
2. V situácii, keď sa dieťa „vymklo z rúk rodičov“ a je voči nemu potrebné zapojiť aj prevýchovné a sankčné postupy, zástupca obce je súčasťou odborného tímu, ktorý s dieťaťom pracuje, jednak v časti hľadania vhodného postupu, ale aj jeho realizácie a vyhodnotenia účinnosti. Bolo by vhodné, keby rodičia v obci mali informácie o možnostiach riešenia takýchto výchovných situácií a používali možnosti, ktoré sú zákonné. Fyzické tresty a „vyháňanie z domu“ nepatria medzi vhodné spôsoby výchovy mladistvých.
3. Obec má napr. nástroje na to, aby zabezpečila, že deti mladšie ako 18 rokov nemajú možnosť používať hracie automaty.

Pri zabezpečení účelu výchovného opatrenia orgán sociálnoprávnej ochrany detí aktívne spolupracuje okrem iného aj s obcou, so školou, zdravotníckym zariadením...

Legislatívna opora:

1. Činnosť subjektov, ktoré vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany zamerané na deti s poruchami správania, je zakotvená v zákone č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele.
2. Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele určuje aj kompetencie obce – tým je napr. úloha obce organizovať výchovné programy zamerané na ohrozené rodiny a deti a na podporu riešenia problémov v rodinách, kde boli uložené výchovné opatrenia orgánom sociálnoprávnej ochrany alebo súdom (napr. §§ 14, ods. 3, 45, 75).
3. Uloženie výchovných opatrení orgánom sociálnoprávnej ochrany stanovuje zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Uloženie výchovných opatrení súdom stanovuje zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine v §§ 37 a nasledujúcich.

Veveričkovci majú nedostatok rodičovských zručností, ale majú záujem o svoje deti.

Prípadová štúdia č.13

Situácia:

Veveričkovci majú 5 detí a majú čo robiť, aby sa o nich ako-tak postarali. Všetky sú už školáci, najstaršie má 13 rokov. Pán Veverička nemá žiadnu kvalifikáciu, a tak väčšinou pracuje ako pomocná sila na rôznych stavbách, väčšinou býva na týždňovkách alebo aj na dlhších pracovných pobytoch. Deti a domácnosť sú na pani Veveričkovej. Aj ona má iba základné vzdelanie a navyše vyrastala v problematickej rodine. Nemala sa kde naučiť, ako sa venovať deťom. Napriek tomu sa rodina snaží, žijú skromne, ale ako-tak to zvládali. Niektorí ľudia sa im snažia pomôcť, napríklad tým, že im dávajú šatstvo. V poslednom čase sa situácia stále väčšmi komplikuje, najmä v škole. Deti nevládajú učiť, nemajú ani žiadne pravidlá a návyky pri príprave do školy, matka ich v tomto smere nevie viesť. Neúspechy v škole spôsobujú, že deti sa snažia zaujať iným spôsobom a z toho vyplývajú rôzne výchovné problémy. Starší traja určite prepadnú z viacerých predmetov, škola navrhuje ich preradenie do špeciálnej školy. Tá je však

---

v okresnom meste a deti by museli byť cez týždeň v internáte. Triedne učiteľky hovoria, že deti sú šikovné, keby mali vhodné vedenie, mohli by základnú školu bez problémov zvládnuť...

Zákazka klientov: *Nechceme aby deti museli ísť do internátnej školy, sú ešte malé a myslíme si, že im to v ničom nepomôže, skôr uškodí. My robíme, čo vieme, čo ešte máme robiť inak?*

Riešenie na individuálnej úrovni:

1. Rodičia Veveričkovci asi nemajú ďalšie zručnosti, ktoré by boli potrebné, aby deti lepšie prospievali. Skutočne robia, čo vládzu. Keďže napriek tomu vznikajú problémy, bude potrebná intervencia. V dnešnej dobe kladie škola vysoké nároky aj na rodičov dieťaťa. Ak nemajú možnosti a predpoklady „pomáhať s učením“ svojim deťom, tak je nízka školská úspešnosť aj u priemerných detí priam zaručená.
2. V danej situácii je potrebné posúdiť, či neprospech detí je zapríčinený ich mentálnou kapacitou alebo podmienkami, v ktorých žijú. V danom prípade je potrebné brať do úvahy aj fakt, že preradenie do špeciálnej školy by znamenalo vyňatie detí z rodiny.

-
3. Situáciu budú posudzovať odborníci – psychológ, špeciálny pedagóg. Do tímu, ktorý bude zvažovať ďalšie riešenie, bude určite okrem rodičov patriť aj škola a obec, ktorá môže ponúknuť podporu rodine. Aj za predpokladu, že dieťa má obmedzenú mentálnu úroveň alebo iné prekážky na zvládanie základnej školy, je možné stanoviť mu na základe odporúčania odborníka individuálny plán vzdelávania, resp. hodnotenia. Špeciálna škola nemusí byť jediným riešením. Preradenie do takejto školy možno požadovať, iba ak ide o dieťa so zníženou mentálnou úrovňou trvalého charakteru. V tomto smere budú vedieť poradiť špeciálno-pedagogické a pedagogicko-psychologické poradne. V praxi je táto zákonom stanovená podmienka obchádzaná a v špeciálnych školách sú zbytočne umiestňovaní žiaci.
  4. Určite by stálo za to požiadať o pomoc subjekt, ktorý ponúka ambulantné výchovné a terapeutické služby pre deti a rodiny – to môže byť krízové centrum alebo rôzne akreditované subjekty.

Riešenie na komunitnej úrovni:

1. Rodina by potrebovala podporu formou terénnej sociálnej práce. Keby do rodiny v poobedňajších hodinách niekto vstupoval, venoval sa deťom, pomáhal vytvárať deťom aj matke určité návyky a pravidlá pri príprave do školy, bolo by to určite prospešné. Je pravda, že dnes u nás nie je táto forma podpory veľmi bežná, ale zabezpečenie takejto pomoci môže sprostredkovať aj obec prostredníctvom získania človeka na aktívnu činnosť alebo absolventskú prax.
2. Intenzívnejšiu prácu s deťmi je možné zo strany obce zabezpečiť aj v spolupráci s rôznymi subjektmi pôsobiacimi na obecnej úrovni – škola, farské centrum, voľnočasové aktivity, materské a komunitné centrum...

Legislatívna opora:

1. Možnosť aktívnych prác a absolventskej praxe stanovuje zákon č. 5/2004 Z. z o službách a zamestnanosti v znení neskorších predpisov §§ 51, 52.
2. Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele určuje kompetencie obce – tým je napr. úloha obce organizovať výchovné programy zamerané na ohrozené rodiny a deti a na podporu riešenia problémov v rodinách - § 45, 75/.

S pani Hanou býva v jej dome syn, ktorý jej strpčuje život nadávkami, občas ju napáda a predáva jej veci. Ako sa ochrániť vo vlastnom dome pred „vlastnou rodinou“?

Prípadová štúdia č. 14

Situácia:

Hana má 73 rokov a žije vo svojom vlastnom rodinnom dome, ktorý postavili spolu s manželom. Manžel zomrel a každé z jej troch detí sa osamostatnilo. Najbližšie, teda vo vedľajšej obci, žije dcéra s rodinou. Hanin život bol do minulého roku príjemný: v obci má veľa známych a spieva v miestnom spevokole. Pred rokom prišiel jej najstarší 41-ročný rozvedený syn k nej „na návštevu“, po dvoch týždňoch povedal, že vlastne nemá kde bývať a považoval za normálne „vrátiť sa domov“ k mame. Požiadal ju, aby ho prihlásila k sebe na trvalý pobyt, pretože plánoval založiť si živnosť. Hana súhlasila, a tým sa začal jej život meniť k zlému. Ukázalo sa, že syn denne pije a hrá na automatoch. Nepracoval a často žiadal o malé sumy, ktoré vraj potreboval na vyrovnanie účtov a cestovné. Hana si všimla, že jej niekedy chýbajú peniaze v peňaženke. Prestala mu požičiavať. Potom začal odnášať cenné veci z domu do záložne. Hana sa obávala opustiť dom, rozmyšľala o tom, ako zabezpečiť, aby ju nepripravil o všetky cennosti i pamiatky. Porozprávala sa so synom a povedala mu, že ak ešte raz niečo vezme, tak zavolá políciu. Syn sa počas rozhovoru zrazu vrhol na matku, hodil ju do kresla, rozbíjal veci a rozkopal skriňu. Kričal, že ju zabije, ak ho bude takto bezdôvodne obviňovať a tvrdil, že on má právo bývať „vo svojej izbe“. Potom odišiel. Podobné situácie sú od toho dňa u nich „na dennom poriadku“, Hana je unavená a vážne sa bojí o svoj život, opakovane synovi hovorí, aby sa odsťahoval, že si neželá, aby u nej býval. On sa iba zasmial, potom sa nahneval a hodil po nej stoličku. Hana v noci od strachu nespí. Syn prichádza neskoro a v poslednom čase aj s priateľmi. Po roku strachu a ponížovania sa rozhodla zájsť na obecný úrad, vyhľadala KSP a hovorila o svojej situácii. Očakáva, že získa aspoň nejaké informácie o tom, čo robiť, ale zároveň predpokladá, že sa len vyrozpráva, svoju situáciu pokladá za ich rodinný problém. Obáva sa, že ľudia v obci a KSP ju budú najmä pokladať za matku, ktorá nezvláda svojho syna.

Zákazka klientky: *Porad'te mi, ako mám dosiahnuť, aby sa syn odsťahoval? Alebo aby prestal kradnúť moje veci a neútočil na mňa slovne a fyzicky?*

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Napriek tomu, že syn sa cíti vo svojom „rodnom dome“ oprávnený správať sa akokoľvek, po právnej stránke nemá žiadny nárok užívať túto nehnuteľnosť. Jediná vlastníčka rodinného domu je jeho matka. Ona môže rozhodnúť o tom, kto sa môže zdržiavať v tejto nehnuteľnosti. Prihlásenie na trvalý pobyt je úkon, ktorý spravila na základe zákona o evidencii obyvateľstva, a tým mu nevznikli žiadne vlastnícke práva, ani právo užívať nehnuteľnosť. Bez ohľadu na trvalý pobyt po predložení výpisu z katastra nehnuteľností je táto právna situácia jasná.
2. Syn podľa faktov matku týra. Matka môže podať trestné oznámenie na základe § 208 Trestného zákona. Jej podrobná výpoveď o všetkom, čo smerom k nej syn robí a hovorí môže byť dôležitým dôkazom. Myslite na to, že bude veľmi náročné pre pani Hanu podať trestné oznámenie proti vlastnému synovi. Takisto bude pre ňu veľmi náročné absolvovať celé vyšetrovacie konanie a súdne konanie v tejto veci. Bez právnej pomoci a podpory okolia a rodiny to nezvládne. Zvážte jej sily a postupujte podľa odporúčaní odborníka a jej želania.
3. Právnu konzultáciu či zastupovanie môžete pomôcť pani Hane získať prostredníctvom Pomoci obetiam násilia (v SR ich je spolu osem, sídli v krajských mestách).
4. V prípade, že syn akútne zaútočil na pani Hanu, je vhodné, aby volala 158 a privolala políciu. Syna sú povinní, na žiadosť matky ako vlastníčky nehnuteľnosti vyzvať, aby okamžite opustil nehnuteľnosť. Na takúto situáciu je vhodné, aby pani Hana bola pripravená a mala po ruke výpis z katastra nehnuteľnosti, ktorým môže preukázať, že vlastníčkou nehnuteľnosti je výlučne ona.

Pani Darina podala trestné oznámenie na svojho manžela a nevie, ako to dopadne.

Prípadová štúdia č. 15

Situácia:

Darina je vydatá dvadsať rokov, od manžela zažila všetky možné príkoria, veľa bolesti a zranení. Nesmela rozhodovať o ich peniazoch, ani o dôležitých veciach týkajúcich sa detí. Deti postupne odišli z domova, sú dospelé. V posledných mesiacoch Darinin manžel mal zvláštny nový zvyk, vyhrážal sa, že vyhodí do vzduchu ich dom. Jedného dňa vybral z pivnice

---

plynovú bombu a chodil s ňou po dome, vo vrecku mal zápalky a Darina sa vážne bála. Zavolala políciu, prišli, odviezli jej manžela aj Darinu na OO PZ a tam s ňou spísali zápisnicu. Darina rozprávala o udalostiach nielen z toho dňa, ale keďže sa vyšetrovateľ pýtal aj na to, ako to u nich zvyčajne vyzerá, povedala veľa o tom, ako ju manžel bije a vyhráža sa. Keď podpísala zápisnicu, odviezli ju domov a manžela nevidela už 24 hodín. Zašla za KSP opýtať sa na to, čo má teraz robiť.

1. Mnoho týraných žien žije v izolácii, ktorú úmyselne spôsobil páchatel'. Vyhľadávajú pomoc, keď majú pocit, že už ďalej nemôžu zvládať situáciu samy. Vo všeobecnosti prebieha proces hľadania pomoci v rozširujúcich sa kruhoch. Prví ľudia, s ktorými hovoria, sú zvyčajne príbuzné/í alebo priateľky/priatelia, prípadne susedky/susedia. Títo ľudia vo väčšine prípadov od obete očakávajú, aby svojho manžela opustila, dokonca jej to radia, aj keď ona ešte nie je pripravená na takýto radikálny krok. Len vtedy, keď je podpora bezprostredného spoločenského prostredia nedostatočná, alebo sa situácia nebezpečne stupňuje, vyhľadá obeť políciu. Je dôležité si zapamätať, že „zverejniť“ problém je veľmi ťažký krok. V období, keď žena podá návrh na rozvod, alebo sa pokúsi ohlásiť situáciu polícii, je zvyčajne ohrozený jej život či zdravie. Násilní muži majú extrémne vlastnícky vzťah k svojej rodine. Niekedy sa rozhodnú svojich blízkych radšej zabiť, než aby im umožnili odísť zo spoločnej domácnosti.

2. Odporúčania pre rozhovor s pani Darinou, ktoré by mali tvoriť rámec: Ochrana a bezpečnosť

Vytvorenie bezpečnosti a ochrany je najdôležitejším cieľom poradenstva a podpory týraných žien a detí. Spracovanie násilníckych zážitkov môže nasledovať až po zaistení bezpečia.

Dôvernosc a anonymita

Ubezpečte ženu o diskretnosti vašich rozhovorov a o tom, že bez jej súhlasu nebudete nikomu poskytovať žiadne informácie.

Pravidlo súhlasu

Postihnutá osoba musí mať možnosť rozhodovať o tom, čo sa stane, konajte teda iba s jej súhlasom. Toto pravidlo, samozrejme, neplatí pre justičné orgány. Polícia napr. musí konať zo zákona, aj keď si to žena nepriala. Je dôležité vysvetliť žene úlohy a pravidlá jednotlivých inštitúcií.

Stranenie, postaviť sa na stranu obete

Týrané ženy (aj deti), ktoré hľadajú pomoc a podporu, potrebujú niekoho, komu by mohli dôverovať a kto stojí na ich strane. Len tak je možné postupne prekonať traumatické skúsenosti.

Právo na samostatné rozhodovanie

Týraná žena sa sama rozhoduje o svojom živote a o krokoch, ktoré podnikne. Jej rozhodnutia musí KSP rešpektovať, pretože sú základom spolupráce. Toto právo na samostatné rozhodovanie je však ohraničené našou povinnosťou dbať o zdravie a život maloletých detí. Ak rozhodnutia ženy vystavujú deti vážnemu riziku, konáme tak, aby sme zaistili ich bezpečnosť.

Pomoc k svojpomoci

Cieľom je splnomocňovanie ženy na opätovné prevzatie kontroly vlastného života a rozhodujúcej slobody, aby si ho mohla utvárať podľa svojich potrieb. Týrané osoby zažívali situácie, keď o nich rozhodoval násilník. Sú niekedy zvyknuté prenechať rozhodovanie na iné osoby, je vhodné vyvarovať sa aj priamym výzvam, „aby sme sa postarali“.

3. Darina podaním trestného oznámenia (spísaná zápisnica svedčí zvyčajne o tom, že bolo podané trestné oznámenie) „spustila“ trestné stíhanie. Dnes nie je možné, aby ona ako poškodená zastavila tento proces. Vyšetrovacie orgány budú konať. Pre Darinu by bolo vhodné získať právnu pomoc, a to advokátsku. Má právo aj na bezplatnú právnu pomoc, ak spĺna zákonom dané podmienky. Pomôžte jej získať kópiu zápisnice, ktorú podpísala. Ako poškodená má na ňu nárok. Môže ju dostať od vyšetrovateľa, ktorému bola vec pridelená. Na tejto zápisnici je uvedený aj trestný čin, za ktorý bude jej manžel stíhaný.
4. Nevieme, či bol Darinin manžel vzatý do vyšetrovacej väzby, alebo len zaistený. Vyšetrovacia väzba môže trvať dlho, niekedy až do vynesenia rozsudku. Maximálne však 4 roky. O tom, či bude po podaní trestného oznámenia človek vzatý do vyšetrovacej väzby, rozhoduje prokurátor na návrh vyšetrovateľa. Zvyčajne sa tak prokurátor rozhodne vtedy, ak mu vyšetrovateľ predloží dôkazy o tom, že obvinený pokračuje v páchaní trestného činu, alebo ovplyvňoval svedkov, či inak maril vyšetrovanie.

Zadržanie sa zvyčajne realizuje v cele predbežného zadržania na obvodnom oddelení Policajného zboru SR, trvá maximálne 48 hodín.

Výkon trestu sa realizuje v špeciálnych zariadeniach a jeho dĺžku nariaďujú súd až v rozsudku.

5. Ak by bol Darinin manžel „len“ zaistený a vrátil sa domov. Je možné, že v snahe získať okolie na svoju stranu, vás vyhľadá. Pripájame niekoľko odporúčaní na rozhovor s človekom, ktorý je podozrivý z týrania:
  - nikdy **nepoužívajte terminológiu, ktorá bagatelizuje násilie** (napr. „hádky“ alebo „konflikt“), ale naopak zdôrazňujte závažnosť toho, čo sa stalo;

-
- **odolávajúce všetkým pokusom ospravedlňovania**, ktoré sa vám snaží násilný človek v rozhovore priblížiť, páchateľ sa bude snažiť odvrátiť pozornosť od jeho činov a poukazovať na domnelé problémy (napr. žiarlivosť, neporiadnosť jeho ženy);
  - upozorníte muža na **právne dôsledky** jeho činov a vysvetlite mu škody, ktoré spôsobuje jeho násilie na psychickom a fyzickom zdraví jeho ženy a detí;
  - vždy berte do úvahy **bezpečnosť ženy**. Ak už žena opustila partnera, rešpektujte jej rozhodnutie, aj keď sa zdá, že muž začal „nový život“ a svoje činy ľutuje. Dôvera ženy môže byť úplne zničená dlhodobým násilím, takže úprimná zmena zo strany jej muža môže prísť príliš neskoro. V tomto prípade pracujte s mužom na tom, aby akceptoval rozhodnutie ženy;
  - neprikladajte väčšiu dôležitosť právu manžela na dôverný rozhovor so svojou ženou než právu obeť na bezpečie. **Ak si myslíte, že obeť hrozí riziko, treba ju varovať a upozorniť políciu.**

---

3. kapitola

Náhradná rodinná starostlivosť a jej možnosti

Osamelá matka Eva potrebuje pomoc s maloletými deťmi na čas svojej hospitalizácie.

Prípadová štúdia č. 16

Situácia:

Osamelá matka pani Eva sa stará o tri deti vo veku 5, 7 a 9 rokov. S manželom je rozvedená, on žije v Česku, založil si novú rodinu, jeho adresu nepozná. Výživné na deti zasiela na účet a inak sa o deti nezaujíma. Eva žije sama a nemá ani príbuzných, ktorí by jej mohli pomôcť pri starostlivosti o deti. Teraz sa jej zhoršil zdravotný stav a musí nastúpiť do nemocnice na operáciu. Podľa predbežných predpokladov lekára hospitalizácia bude trvať 10 dní a následne ešte aspoň týždeň potrebuje na rekonvalescenciu. Prišla na obecný úrad, či jej nevedia poradiť alebo pomôcť pri zabezpečení starostlivosti o deti počas choroby.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Poskytnúť pani Eve informáciu o možnostiach riešenia jej situácie, a to poskytnutím opatrovateľskej služby pre deti priamo v domácnosti. Keďže ide o dosť dlhý čas a matka detí nebude vtedy doma, táto forma pomoci prichádza do úvahy po jej návrate z nemocnice.
2. Opatrovateľská služba by jej zabezpečila pomoc a opateru, starostlivosť o deti a domácnosť po návrate z nemocnice.
3. Počas hospitalizácie odporučiť matke požiadať o prijatie detí do stanice opatrovateľskej služby, ktorá je v celom okrese len jedna.

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Požiadať o prijatie detí do SOS (stanice opatrovateľskej služby) a predložiť potrebné doklady, ktoré dokumentujú, že ide o osamelého rodiča, že je objednaná na hospitalizáciu a operáciu.

-
2. Dohodnúť s obcou rozsah a podmienky opatrovateľskej služby v jej domácnosti, ako aj pomoc pri prevoze detí z SOS domov po jej návrate z nemocnice.
  3. Pripraviť deťom osobné veci a školské potreby na obdobie, kým budú v SOS, kde budú navštevovať aj školu.
  4. Oznámiť v škole, ktorú deti navštevujú, že určitý čas budú chodiť do školy v sídle stanice opatrovateľskej služby.
  5. Pripraviť deti na toto umiestnenie, aby nemali obavy z nového prostredia.

Legislatívna opora:

1. Poskytovanie opatrovateľskej služby upravuje zákon o sociálnej pomoci č. 195/1998 Z. z. v § 15, kde sa hovorí, že opatrovateľskú službu podľa § 15 odst. 1 písmeno b/ možno poskytnúť aj dieťaťu do skončenia povinnej školskej dochádzky, ak rodič nemôže zo závažných dôvodov zabezpečiť túto starostlivosť.
2. Podľa § 28 možno takúto starostlivosť poskytovať aj v stanici opatrovateľskej služby.

Jaroslav náhle ovdovel a potrebuje pomoc pri starostlivosti o deti.

Prípadová štúdia č. 17

Situácia:

Jaroslav a Anna spolu žili necelých 10 rokov, za ten čas sa im narodili 4 deti, najstaršie je 9-ročné, najmladšie má pol roka. Manželka bola na materskej dovolenke, Jaroslav pracoval. Všetko bolo v najlepšom poriadku, kým ako blesk z čistého neba neprišla choroba. Kým si stihli uvedomiť jej vážnosť, manželka zomrela. Jaroslavovi sa rozpadol celý svet, zdá sa mu, že je to len zlý sen. Nevie, čo má robiť, zrazu je všetko na ňom, aj záležitosti okolo domácnosti a starostlivosti o deti, ktoré nikdy nerobil. Nevie, ako sa postarať o deti a predsa musí ešte chodiť aj do roboty, veď z niečoho žiť musia. Navyše má pocit, že keby zostal doma, tak sa zblázni. Nevie sa zmieriť so smrťou manželky, ale sú tu deti, ktoré to zasiahlo ešte viac, veď sú malé. Na príbuzných sa nemôže obrátiť, jeho rodina žije na druhom konci Slovenska a z manželkinej strany žije iba svokra, tá sa po dcérinej smrti psychicky zrútila. Všetko je na ňom.

Zákazka klienta: *Som psychicky na dne, neviem sa spamätať zo smrti manželky. Navyše mám na zodpovednosť rodinu, deti, zamestnanie, neviem to všetko zvládnuť.*

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Jaroslav potrebuje psychickú podporu, treba hľadať niekoho, kto mu ju môže poskytnúť. Môže to byť duchovný, priatelia alebo odborník – psychológ, terapeut. Možno to budú viacerí ľudia. Takisto je potrebné zvažovať odbornú pomoc pre deti, ktoré sa musia vyrovnáť s náhlým úmrtím matky. Tam by bolo vhodné hľadať pomoc u detského psychológa. Vhodný kontakt môže sprostredkovať lekár, učiteľ alebo sociálny pracovník.
2. Nevyhnutným krokom je pomoc pri zabezpečení rodiny. Urýchlene treba vyriešiť priamu starostlivosť o deti. Najstaršie je školáčka, ďalšie dve deti chodia do materskej školy a najmladšie je doma, je ešte veľmi maličké. Samozrejme, Jaroslav by mohol zostať na rodičovskej dovolenke, štátne dávky by však asi nepokryli náklady na celú rodinu a navyše on to ani nechce urobiť, zdá sa mu, že by to bolo nad jeho sily. Súčasná legislatíva umožňuje rodičom poberať rodičovský príspevok aj vtedy, ak pracujú. Podmienkou je, že dieťa nie je umiestnené v predškolskom zariadení. Tu sa ponúka riešenie nájst v blízkom okolí nieko-

---

ho, kto by sa o dieťa mohol postarať – môže to byť suseda, ktorá je na materskej dovolenke, nezamestnaná alebo dôchodkyňa. Ak by to bola súčasne osoba, ktorá by zaopatrila aj ďalšie deti, napríklad ich zaviedla do materskej školy, zabezpečila by základné domáce práce ako varenie, pranie a pod., bolo by to ideálne riešenie. Rodičovský príspevok by Jaroslavovi pomohol poskytnúť jej odmenu za túto pomoc.

3. V danom prípade je možné zvážiť, najmä v prvých týždňoch, možnosť obce poskytnúť deťom opatrovateľskú službu.
4. Aby sa nenahromadili ďalšie problémy, je potrebné zabezpečiť všetky finančné nároky – tým je vdovecký dôchodok pre otca, sirotské dôchodky pre deti a rodičovský príspevok, ktorý dovtedy poberala manželka. O dôchodky je potrebné podať žiadosť Sociálnej poisťovni, zmenu výplaty rodičovského príspevku je potrebné realizovať na oddelení štátnych sociálnych dávok na ÚPSVR. Samozrejme, rodina má nárok aj na prídavky na deti, v ich vyplácaní sa nič nemení.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Jaroslav prežíva ťažkú stratu, súčasne sa zvýšili nároky na jeho fungovanie voči deťom a domácnosti. Vzhľadom na to bude potrebovať pomoc a podporu. V zodpovednosti obce je poskytovanie opatrovateľskej služby, sociálny pracovník obce by mohol pomôcť pri vybavovaní zákonných nárokov a aj pri zorganizovaní ďalšej pomoci, napr. pri vyhľadani vhodnej osoby, ktorá by zastúpila rodičov v starostlivosti o deti počas pracovného času otca.

Legislatívna opora:

1. Sirotské a vdovecký dôchodok upravuje zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v § 74 a nasledujúcich. Žiadosť o ne je potrebné podať Sociálnej poisťovni.
2. Nárok na rodičovský príspevok stanovuje zákon č. 280/2002 Z. z. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov.
3. Možnosť poskytovania opatrovateľskej služby pre deti stanovuje § 15 zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov.

Osamelý dôchodca pán Papcún potrebuje pomoc po smrti svojej manželky.

Prípadová štúdia č. 18

Situácia:

Na obecný úrad prišla túto situáciu nahlásiť suseda. Uviedla, že jej sused pán Papcún (75 r.) sa po náhlej smrti manželky veľmi „opustil“. Jeho manželka bola starostlivá, dobrá gazdiná, starala sa o domácnosť aj o neho. On si nevedel zohriať ani jedlo, vo všetkom ho obslúžila, starala sa aj o to, čo si má obliecť. On väčšinou pracoval na dvore a v záhradke, ktorú mali najvzornejšiu na celej ulici. Keď manželka náhle a nečakane zomrela, on zistil, že sa nevie o seba postarať. Suseda mu občas pomohla, doniesla mu jesť, ale nemôže sa o neho starať. Rozprávala sa s ním o jeho situácii a plánoch a zistila, že pán Papcún má dve deti, ale tie žijú a pracujú ďaleko v meste. Chcú ho zobrať k sebe, sľubujú, že bude striedavo v jednej alebo druhej domácnosti, ale on tam nechce ísť. Tvrdí, že bez svojej záhradky by umrel. Konkrétna zákazka vo veci p. Papcúna znie – pomôcť mu pri zabezpečovaní chodu domácnosti a pri starostlivosti o jeho osobné potreby.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Uskutočniť návštevu v domácnosti pána Papcúna a poskytnúť mu poradenstvo o možnostiach riešenie jeho problémov.
2. Podať mu informáciu o podmienkach poskytovania opatrovateľskej služby.
3. Dohodnúť s ním rozsah opatrovateľskej služby, a to pomoc pri udržiavaní domácnosti, donášku stravy alebo varenie, pranie a žehlenie, donášku nákupov.
4. Informovať ho o výške úhrady za opatrovateľskú službu.
5. Zapojiť ho do práce v miestnom klube dôchodcov, kde môže napr. organizovať výstavu dopestovanej zeleniny alebo kvetov.
6. Získať ho pre trávenie voľného času so seniormi na spoločných akciách, zájazdoch a pod.

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Požiadat' o poskytnutie opatrovateľskej služby.
2. Dohodnúť si rozsah OS podľa toho, v ktorých oblastiach potrebuje pomoc.
3. Zaktivizovať sa a zapojiť sa do činnosti miestneho klubu dôchodcov.

Legislatívna opora:

1. Organizovanie opatrovateľskej služby ako originálnu pôsobnosť upravuje obec vo všeobecne záväznom nariadení. V tomto VZN obec upraví podmienky a sumy úhrady za opatrovateľskú službu.
2. Podľa zákona o sociálnej pomoci 195/1998 Z. z. § 71 je v kompetencii obce utvárať podmienky na záujmovú činnosť, kultúrnu činnosť a na udržiavanie fyzickej aktivity a psychickej aktivity občanov.
3. Opatrovateľská služba sa poskytuje v zmysle § 15 zákona o sociálnej pomoci. V prílohe č. 1 k zákonu o sociálnej pomoci sú uvedené nevyhnutné životné úkony, nevyhnutné práce v domácnosti a formy zabezpečenia kontaktu so spoločenským prostredím, ktoré sa zabezpečujú podľa potreby v rámci opatrovateľskej služby.

Monika – je tehotná, nemá kam ísť a nevie čo ďalej... Prípadová štúdia č. 19

Situácia:

Monika má 19 rokov, väčšiu časť života prežila v detskom domove. Má viacero súrodencov, niektorí zostali u rodičov, niektorí žili v iných detských domovoch, ani ich všetkých dobre nepozná. Keď mala 18, odišla z detského domova, aj keď ešte nemala ukončenú školu a tú, samozrejme, ani neukončila. Chcela sa vrátiť k rodičom, ale tí sa o ňu nikdy veľmi nezaujímali, neboli nadšení jej príchodom, keďže sa ich tiesnilo v jednoizbovom byte veľa. Aj Monika rýchlo zistila, že si s nimi nerozumie, vlastne ich ani veľmi nepoznala a ich štýl života sa jej nepáči. Našla si brigádu v neďalekom meste, pomáhala tam v bufete a mohla tam aj bývať v ubytovni. Potom sa nasťahovala k priateľovi Paľovi, s ktorým začala chodiť, ale nevyšlo to. Jeho rodičia nechceli, aby u nich bývala a pre priateľa bolo jednoduchšie sa s ňou rozísť, bol od nej mladší a veľmi dal na názor rodičov. Teraz je Monika bez roboty, aj bez bývania. Do bufetu ju už nechcú zobrať, lebo zistila, že je tehotná a vedúci povedal, že také pracovníčky tam nepotrebuje. Bola aj za Paľom, ale jeho rodičia jej povedali, že išiel robiť do Česka a že nech mu dá pokoj a už za ním nechodí. Keď povedala, čo je vo veci a že je tehotná, Paľova mama na ňu nakričala, že to sa ich netýka, lebo bohvie s kým to má. Teraz Monika nevie, čo má robiť. Išla k babke, ktorá ju prichýlila a teraz u nej býva. Sesternica, ktorá tam tiež býva, jej však povedala, že keď sa dieťa narodí, aj tak jej ho zoberú a dajú do „decáku“. Aj jej „zobrali“ dieťa, lebo u babky nie sú dobré bytové podmienky a star-

---

ký aj ujo sú alkoholici. Monika sa obáva, že sesternica má pravdu. Sama si uvedomuje, že u babky je dosť špiny, býva tam veľa ľudí a občas tam býva dosť rušno, keď príde starký s ujom domov z krčmy a s nimi často aj ich kamaráti. Minule sa dokonca strhla bitka. Sama sa tam dobre necíti, ale nemá kam ísť. Navyše nemá ani peniaze na živobytie, babka šomre, že ju nebude stále živiť. Monika nechce, aby sa jej dieťa dostalo do detského domova, stále si pamätá, ako jej tam bolo smutno, ako sa cítila opustená a nechce dopustiť, aby sa jej dieťaťu stalo to, čo jej. Už teraz vníma, že to dieťa má rada, ale aj sa trochu bojí, či sa oň bude vedieť starať. Čo má robiť, na koho sa obrátiť o pomoc?

Zákazka klientky: *Čakám dieťa a nemám podmienky na starostlivosť oň. Chcem sa však o svoje dieťa postarať, potrebujem v tom pomôcť.*

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Pre každé dieťa je dôležité, aby mohlo žiť vo vzťahu so svojimi rodičmi. Preto by mala Monika aj jej dieťa dostať šancu žiť spolu. Detský domov ju veľmi nepripravil na samostatný život. Nemá podmienky, ktoré by vyhovovali nárokom na starostlivosť o maličké dieťa. Otec dieťaťa nie je dostatočne zodpovedný, aby sa ujal svojich rodičovských povinností. Asi by bolo veľkým rizikom nechať Moniku s dieťaťom v tomto prostredí. Samozrejme, pre dieťa ani pre Moniku by nebolo dobrým riešením, aby jej dieťa po narodení odobrali a dali do „decáku“, ako hovorí jej sesternica.
2. Za daných okolností potrebuje Monika prostredie, kde by mohla aspoň dočasne žiť a kde by boli ľudia, ktorí jej pomôžu zvládnuť prvé týždne po narodení dieťaťa, naučia ju starať sa oň a vlastne ju aj trochu ustrážia, či svoj dobrý zámer postarať sa o dieťa je schopná uskutočniť. Takýmto prostredím by mohol byť domov pre osamelých rodičov, domov pre matky s deťmi alebo podobný útulok. Do takéhoto zariadenia môžu ísť aj tehotné ženy. To by Monike umožnilo prežiť tehotenstvo v pokoji, zabezpečiť jej dodržiavanie zdravotných a iných zásad zdravého tehotenstva a pripraviť sa na rodičovstvo.
3. Výhodou je aj to, že v týchto zariadeniach pracujú skúsení sociálni pracovníci, ktorí by jej pomohli aj pri vybavovaní ďalších záležitostí – finančného zabezpečenia, určenia otcovstva, perspektívne by ju usmerňovali aj pri hľadaní možností bývania, zamestnania a pod.
4. Monika si v tehotenstve ťažko nájde zamestnanie. Pokiaľ sa jej to nepodarí, má možnosť požiadať súd o určenie príspevku na svoju výživu a úhradu niektorých nákladov spojených s tehotenstvom a pôrodom, ktorým by súd zaviazal otca dieťaťa.

-
5. Kým jej bude tento príspevok určený a poskytovaný, môže požiadať o dávky hmotnej núdze.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Monika sa pravdepodobne nebude vedieť sama zorientovať. Komunitný pracovník by jej mal pomôcť skontaktovať sa so zariadením, ktoré poskytuje ubytovanie a ďalšie služby budúcim matkám (Áno pre život, Domovy pre osamelých rodičov, útulky a pod.)
2. Prostredníctvom materského centra, charity a podobných organizácií by bolo možné Monike pomôcť zabezpečiť základné vybavenie pre ňu aj pre dieťa.
3. Ideálne by bolo zabezpečiť v rámci obce a miestnych podnikateľov aspoň dočasnú možnosť práce pre Moniku.
4. Monike je potrebné sprostredkovať komunikáciu so sociálnym pracovníkom na orgáne sociálnoprávnej ochrany (ÚPSVR), ktorý ju bude sprevádzať pri zabezpečení výživného pre ňu, pre dieťa, určení otcovstva a pod.

Legislatívna opora:

1. Zákon o rodine č. 36/2005 upravuje postupy pri určovaní otcovstva k dieťaťu, výživného pre matku aj dieťa.
2. Zákon č. 599/2003 o pomoci v hmotnej núdzi v znení neskorších predpisov upravuje možnosť poskytnutia dávky v hmotnej núdzi.
3. Zákon č. 280/2002 o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov upravuje nárok Moniky na rodičovský príspevok v čase rodičovskej dovolenky v sume 4230 Sk.
4. Zákon č. 235/1998 Z. z o príspevku pri narodení dieťaťa stanovuje sumu príspevku pri narodení dieťaťa, ktorý je určený na výdavky spojené s nevyhnutným zabezpečením novorodenca.

Dezider, osamelý otec, ktorý potrebuje náhradnú osobnú starostlivosť k svojim deťom.

Prípadová štúdia č. 20

Situácia

Dezider má 26 rokov. Pred štyrmi rokmi sa zoznámil s Alenou. Pracoval

---

vtedy v Prešove a Alena tam pracovala ako čašníčka v jednej krčme, kam chodili s chlapmi na pivo. Alena bola pekná a šikovná čašníčka – s každým sa vedela porozprávať, vtipkovala a všetci na nej išli oči nechať. Dezider bol pyšný, keď sa spolu spriatelili, chlapi síce trúsili rôzne poznámky, ale Dezider si myslel, že je to len závišť. Alena mala prenajatý byt, tak sa k nej nasťahoval. Čoskoro otehotnela. Bol celkom rád, ale Alena zúrila, nechcela ešte deti, aj keď bola od neho o tri roky staršia. Keď sa narodil malý Dežko, chvíľu sa zdalo, že je všetko, ako má byť. Čoskoro sa to však pokazilo. Alenu dieťa nebavilo, chcela chodiť von, radšej by pracovala v krčme, ako ponocovala pri dieťati. A aby toho nebolo málo, zostala zasa tehotná, Danka sa narodila 15 mesiacov po bratovi. Alena vtedy bola úplne iná ako na začiatku. Deti neznášala a jeho tiež. Nakoniec tri mesiace po narodení dcéry vyhodila Dezidera z bytu a deti zaviezla k mame na dedinu. Hovorila, že im tam bude lepšie a ona pôjde zasa robiť, dohodli sa, koľko má na deti platiť. S Alenou neboli zosobášení, ale otcovstvo k deťom priznal na matrike. Riadne posielal staršej peniaze na deti, ako sa dohodli, zarobil dobre, našiel si prácu v Česku. Občas, keď bol doma, zašiel deti pozrieť, je na ne pyšný a má ich rád. Akosi tuší, že deti by mali vyrastať pri rodičoch a nie pri starkej, ale nevie s tým nič spraviť, tak si to Alena rozhodla. Teraz, keď prišiel, sa však Dezider dozvedel, že deti sú v detskom domove. Starká mala porážku, je v nemocnici a už sa nebude môcť o deti starať, sama by potrebovala opateru. Alena sa kdesi vyparila, nikto nevie, kde je, mala vraj ísť za prácou niekde do zahraničia. Deti boli už pred mesiacom umiestnené do detského domova, došiel mu o tom papier. Dezider nechce, aby to tak bolo, má ich rád, v domove im nemôže byť dobre, veď majú len dva a tri roky. Nevie, čo má robiť, sám sa o ne nemôže starať, chodí na týždňovky a ani si nevie predstaviť, ako by to zvládol, možno keby boli väčšie. Dezider býva s mamou v rodičovskom dome, tá mu však nemôže pomôcť, pracuje na zmeny. Otec už zomrel. Mohla by mu pomôcť sestra, pred rokom sa s deťmi po rozvode nasťahovala tiež do rodičovského domu, býva na poschodí. Bola na materskej s mladším synom, teraz je evidovaná ako nezamestnaná, hľadá si prácu. Hovoril s ňou o tom, povedala, že mu rada pomôže, ale len na čas. Sama má čo robiť, tiež má dve deti a z niečoho musí žiť. Nejaký čas by bola ochotná ešte zostať doma, aj tak si robotu ťažko nájde, ani sa jej nechce dať mladšieho do materskej školy, má len niečo vyše troch rokov.

Zákazka klienta: *Nechcem, aby moje deti boli v detskom domove. Rád by som, aby boli u mňa, zatiaľ sa o ne bude starať sestra, neskôr, keď trocha odrastú, nájdem si prácu tu a postarám sa o ne sám.*

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Zámer nenechať deti v detskom domove je určite dobrý, Dezider má aj reálny náhľad na svoje možnosti a schopnosti. Ochota sestry na určitý čas sa postarať o jeho deti je vhodným riešením. Deti budú v prirodzenom rodinnom prostredí, so stabilnou osobou. Aj za predpokladu, že sa teta mieni postarať o deti len na čas a neskôr by starostlivosť prevzal otec, deti zostanú v rovnakom prostredí a v prítomnosti osôb, na ktoré budú nadviazané.
2. Ak sa teta detí a otec rozhodnú pre toto riešenie, je potrebné v tomto smere podať návrh na súd.
3. Súd overí jej kompetentnosť riadne sa postarať o deti. Nemusí splniť nijaké špeciálne podmienky. ako je napríklad príprava na náhradné rodičovstvo, ako je to v prípade pestúnstva a osvojenia.
4. Ak súd rozhodne o zverení detí do náhradnej osobnej starostlivosti, ich teta na nich bude dostávať mesačný príspevok 3320 Sk na každé dieťa, bude mať nárok na prídavky na deti 540 Sk na každé dieťa a keďže prevzala deti do náhradnej rodinnej starostlivosti a majú menej ako 6 rokov, môže zostať až tri roky na rodičovskej dovolenke.
5. Otec aj matka detí budú zviazaní platením výživného na deti na účet orgánu sociálnoprávnej ochrany (ÚPSVR).
6. Teta môže dostať pri prevzatí detí do starostlivosti aj jednorazový príspevok na základné vybavenie detí vo výške 8840 Sk na každé dieťa.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Vzhľadom na to, že osoba, ktorej sa deti zverujú do náhradnej osobnej starostlivosti, neabsolvuje prípravu na náhradné rodičovstvo, vyjadrenie obce k vhodnosti tohto riešenia a ďalšia participácia na podpore náhradnej rodiny sú mimoriadne dôležité.

Legislatívna opora:

1. Zverenie detí do náhradnej osobnej starostlivosti upravuje zákon č. 36/2005 v § 45 a nasl., ide o formu náhradnej rodinnej starostlivosti, pri ktorej súd uprednostní príbuzného dieťaťa.
2. Teta môže deti prevziať do náhradnej osobnej starostlivosti za predpokladu, že má spôsobilosť na právne úkony, má trvalý pobyt na území SR a má osobné predpoklady – najmä zdravotné, osobnostné a morálne a spôsobom života a života osôb, ktoré s ňou žijú v domácnosti, zaruču-

---

je, že náhradnú osobnú starostlivosť bude vykonávať v záujme dieťaťa.

3. Finančné zabezpečenie dieťaťa zvereného do náhradnej osobnej starostlivosti upravuje zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa.
4. Nárok na rodičovský príspevok pri starostlivosti o deti zverené do starostlivosti nahradzujúcej starostlivosť rodičov najdlhšie 3 roky od právoplatnosti rozhodnutia súdu, maximálne do 6 rokov veku dieťaťa stanovuje zákon č. 280/2002 Z. z. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov.
5. Dieťa zverené do náhradnej rodinnej starostlivosti spĺňa nároky na poberanie prídavku na dieťa v sume 540 Sk podľa zákona č. 600/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Manželia Novákovci majú deti v detskom domove a chceli by ich späť, hľadajú radu a pomoc.

Prípadová štúdia č. 21

Situácia

Novákovci nie sú práve vzorovou rodinou. Pán Novák už dlho nepracuje, v žiadnom zamestnaní nevydržal. Práce sa vie chytiť, aj keď nie je ani vyučený, ale pretože si rád vypije, vždy vznikli problémy a z práce ho vyhodili. Občas je schopný chvíľu fungovať na nejakej brigáde. Pani Nováková má len základnú školu, nikdy nepracovala, dlho bola s deťmi doma, nemá žiadne pracovné zručnosti. Obaja vyrastali v prostredí, kde sa nemali čomu dobrému naučiť. Vybudovať vlastnú rodinu sa im veľmi nepodarilo. Vzali sa mladí, deti prichádzali jedno za druhým, spolu päť. Nikdy nemali dosť peňazí, bývajú v dome po starkých, ktorý im pomaly padá na hlavu. O deti sa nevedeli postarať. Kým boli malé, ešte to ako tak išlo, deti síce nemali najlepšiu opateru, ale boli najedené a ako-tak zaopatrené. Časom sa všetko zhoršovalo. Pán Novák zarobil stále menej a menej peňazí, naopak, deti stále viac potrebovali. Mali by asi nárok na dávky hmotnej núdze, ale ani to si nikdy nevybavili. Deti nemali žiadne pravidlá, pani Nováková ich nevie zvládnuť a pán Novák sa doma veľmi nezdržiava, radšej vysedáva v krčme, alebo pomáha niekde v susedstve väčšinou za nejaké potraviny a za pár pohárikov. Prišlo to až tak ďaleko, že najstarší syn viackrát niečo ukradol, dcéra sa túla s partiou, všetky deti mali problémy v škole – s učným aj so správaním. V kombinácii so situáciou doma to viedlo k tomu,

---

že deti boli umiestnené v detskom domove. Stalo sa to veľmi rýchlo – na predbežné opatrenie. Novákovcov to vyľakalo, detským domovom im úrady hrozili dlho, ale nebrali to veľmi vážne. Rodičia majú veľa chýb, ale svoje deti majú radi. Chcú za nimi chodiť a chcú, aby sa deti vrátili domov, nemajú však peniaze ani na cestu do vzdialeného mesta, kde deti sú. Deti im písali, sú nešťastné a pýtajú sa domov. Nevedia si rady, a to ich zomklo, prišli na obecný úrad.

Zákazka klientov: *Pomôžte nám s deťmi udržať kontakt, máme ich radi. Pomôžte nám, aby sa mohli vrátiť. Budeme sa snažiť urobiť čo treba, ale nevieme ako na to.*

Cieľ: *Pokúsime sa zabezpečiť deťom naspäť ich prirodzené rodinné prostredie.*

Deti potrebujú vhodné rodinné prostredie, ktoré im rodičia nevedeli poskytnúť – to viedlo k nabaľovaniu problémov aj na strane detí a následne k ústavnej výchove. No detský domov tiež nie je vhodné riešenie, tam deťom bude chýbať citový vzťah. Ideálne by bolo podporiť ich prirodzené rodinné prostredie.

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Problémom v rodine Novákovcov je zvýšené požívanie alkoholu u otca, nedostatok rodičovských zručností u oboch rodičov, nezamestnanosť a nedostatok financií a zlé bytové a hygienické podmienky – to sú v zásade problémy, s ktorými treba pracovať.
2. Pozitívom je vzťah rodičov a detí. Terajšia situácia rodičov zmobilizovala a sú nastavení niečo urobiť pre to, aby sa deti mohli vrátiť. Pravdepodobne to však nezvládnu bez pomoci.
3. Rodičia chcú zostať v kontakte s deťmi, je potrebné im v tom pomôcť. Od obce môžu získať príspevok na dopravu do detského domova. Takisto majú nárok na stravnú jednotku, ak by deti prišli na návštevu domov – tieto prostriedky im poskytne detský domov,
4. Na začiatok je potrebné, aby si rodičia požiadali o dávky v hmotnej núdzi, aby mali základný príjem. Aspoň otec by sa mal registrovať na úrade práce a pokúsiť sa nájsť zamestnanie. Možno by bolo riešením vykonávanie malých obecných služieb.
5. Otec by mal riešiť svoje požívanie alkoholu – vyhľadať odbornú pomoc.
6. Je potrebné zlepšiť svoje bytové podmienky – riešenie havarijného stavu domu, základné opravy a zlepšenie hygieny a vybavenia.

-
7. Keďže o ústavnej výchove sa zatiaľ definitívne nerozhodlo, rodičia by mali preukázať ešte do súdneho konania svoj zámer a kompetencie zlepšiť svoje podmienky. Súd v rozhodnutí o ústavnej výchove môže určiť opatrenia a lehotu, ktoré majú rodičia urobiť na zlepšenie svojich rodičovských kompetencií.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. V danej situácii nie je veľký predpoklad, že by rodičia sami mohli zlepšiť svoje kompetencie. Za podpory by sa im to mohlo podariť, keďže majú motiváciu. Obec je subjekt, ktorý má najbližšie k svojmu občanovi a môže voliť také postupy, ktoré sú v danom prípade najvhodnejšie a adresné. Preto je obec jeden zo subjektov, s ktorým spolupracuje detský domov pri stanovení plánu sociálnej práce s dieťaťom a rodinou s cieľom sanovať rodinné prostredie.
2. Ak je možnosť, bolo by vhodné oboch rodičov alebo otca zamestnať pri výkone menších obecných služieb. Bol by to prvý krok k získaniu návykov potrebných na zamestnanie.
3. Obec je povinná vyčleniť zo svojho rozpočtu prostriedky na úpravu a obnovu rodinného prostredia, alebo vyhľadanie a prípravu náhradnej rodiny. Keďže vzhľadom na vek detí a ich počet a na vhodnosť zachovania súrodeneckých väzieb je vyhľadanie náhradnej rodiny problematické, sanácia rodinného prostredia sa javí ako najvhodnejšie riešenie. Perspektívne je efektívne pre rodinu aj pre obec tieto prostriedky použiť na úpravu bytových pomerov a na vytvorenie podpory priamo v rodine. V prípade, že deti zostanú v ústavnej výchove, obec musí po roku ústavnej výchovy tieto prostriedky poukazovať na osobný účet detí.
4. Nedostatok rodičovských zručností vyžaduje terénnu sociálnu prácu zameranú na priamu pomoc a podporu rodiny pri zabezpečení základných potrieb detí – varenie, hygiena, príprava do školy ... – na túto prácu by obec mohla využiť nezamestnaných formou malých obecných služieb, terénneho komunitného pracovníka, prípadne spoluprácu s akreditovaným subjektom poskytujúcim podobné služby.
5. Pri perspektívnom návrate detí do rodiny je potrebná práca s deťmi, ktoré prejavujú poruchy správania vzhľadom na to, že rodičia pre ne nie sú autoritou – na to je možné využiť ponuku výchovných programov krízového centra, poradní, školy a pod.
6. Vzhľadom na podmienky konkrétneho prípadu bude potrebná spolupráca ďalších subjektov, ktoré môžu ovplyvniť fungovanie rodiny

---

v obci – škola, lekár, komunitné centrum, materské centrum, duchovný, miestni podnikatelia ... každý z nich môže pomôcť pri práci s rodinou.

Legislatívna opora:

1. Ústavnú výchovu upravuje zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine v § 54 a nasl. Ústavná výchova je forma náhradnej starostlivosti, ktorá sa môže nariaďovať len v prípade, že nie je možné situáciu dieťaťa riešiť formou pestúnskej starostlivosti alebo náhradnej osobnej starostlivosti. Predtým by sa mali využiť iné výchovné opatrenia smerujúce k náprave rodinných pomerov.
2. Súd v súčinnosti s obcou a orgánom sociálnoprávnej ochrany /ÚPSVR/ a príslušným zariadením, kde je dieťa umiestnené, sleduje a hodnotí spôsob výkonu ústavnej starostlivosti.
3. Zákon o sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kuratele č. 305/2005 Z. z. v § 55, 64, 75 určuje obci kompetencie v oblasti sanácie rodinného prostredia, podpory rodiny a úpravy rodinných pomerov a zachovania vzťahov medzi deťmi a rodičmi. Obec je povinná vyčleniť zo svojho rozpočtu na dieťa umiestnené v ústavnej výchove mesačne 1/12 z 10 % nákladov na dieťa v detskom domove (cca 22-tis. ročne na 1 dieťa) – § 64. O použití týchto peňazí na obnovu a úpravu rodinného prostredia alebo vyhľadanie náhradnej rodiny rozhoduje prvý rok podľa vlastného uváženia. Ak dieťa zostáva aj po roku v ústavnej výchove, podľa uvedeného zákona obec tieto prostriedky ukladá na osobný účet dieťaťa.
4. Obec je partnerom pre detský domov a orgán sociálnoprávnej ochrany a za prípadnej spolupráce akreditovaného subjektu vypracúva plán sociálnej práce s deťmi a rodinou.

Marianna – dieťa na adopciu. Prípadová štúdia č. 22

Situácia

Marianna je najstaršia zo 6 detí. Jej rodina žije v malej dedinke na východnom Slovensku. Rodičia sú jednoduchí ľudia bez vzdelania, ale o deti sa vždy starali, ako najlepšie vedeli. Otec ťažko pracuje, navyše majú aj gazdovstvo, aby si trocha prilepšili. Mama bola celý život doma, okolo detí a v domácnosti mala vždy čo robiť. Žijú skromne, ale nikto nemôže povedať, že sa zle starajú o deti. Marianna bola vždy najšikovnejšia zo všetkých detí, ale aj najmenej zvládnuteľná. Učila sa dobre, dostala sa na strednú

školu. Otec nebol veľmi za to, ale mama sa tešila, že bude mať z dcéry zdravotnú sestru. Tým sa však začali problémy. Život v meste a voľnosť, keď sa vymanila z prísnych rodičovských noriem, boli pre Mariannu priveľkým lákadlom. V treťom ročníku zo školy zutekala, jej životom boli diskotéky, bary, partia. K rodičom sa už nevrátila, zistila, že môže krásne žiť a užívať si len vďaka tomu, že je pekná a vie sa baviť. Vždy sa nájde niekto, u koho sa dá nielen bývať, ale kto ju aj živí. Občas si nájde nejakú prácu ako čašníčka. Rodičia jej odkázali, nech sa u nich ani len neukazuje, ju by to ani nenapadlo, zakopať sa kdesi na lazoch. Teraz má problém, zistila, že čaká dieťa, vlastne ani presne nevie s kým, občas chodievala s mužmi za peniaze. Je mladá a nemieni sa priviazať k decku. Nechce ho. Išla by na pوترat, lekár jej povedal, že na to je už neskoro. A práve teraz jej priateľ sľúbil vybaviť prácu v Nemecku, môže dobre zarobiť. Chce sa dieťaťa vzdať...

Zákazka klientky: *Čakám dieťa a nechcem ho, nemám podmienky, aby som sa oň mohla starať a ani chuť. Nevie, kto je otcom dieťaťa, bola to náhodná známosť. Čo mám robiť, aby som sa dieťaťa mohla vzdať?*

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. V danom prípade sa zdá, že nie sú nijaké možnosti, aby dieťa zostalo s matkou. Marianna je nezrelá, nezodpovedná, dieťa nechce. Preto bude adopcia najvhodnejším riešením pre matku aj dieťa.
2. Mariannu treba informovať o tom, že môže dať súhlas na adopciu dieťaťa vopred bez vzťahu k určitým osvojiteľom. Môže ho dať pred súdom alebo pred orgánom sociálnoprávnej ochrany (aj v zdravotníckom zariadení, kde sa dieťa narodí) a musí mať písomnú formu. Súhlas je možné dať, až keď sa dieťa narodí, ale ak je pevne rozhodnutá, je možné dať tento svoj zámer vedieť vopred – pre dieťa sa môže vyhľadať adoptívna rodina a pripraviť všetko tak, aby súd mohol po narodení dieťaťa vydať rozhodnutie o zverení do predosvojiteľskej starostlivosti čím skôr, aby dieťa nemuselo byť zbytočne v nemocnici. Vzhľadom na to, že nie je určené otcovstvo k dieťaťu, stačí Mariannin súhlas.
3. Niekedy matka, ktorá je rozhodnutá dať dieťa do adopcie, po jeho narodení zmení rozhodnutie a chce si ho nechať. Súhlas môže odvolať do času, kým je dieťa umiestnené na základe rozhodnutia súdu v predosvojiteľskej starostlivosti.
4. Súhlas na adopciu znamená, že dieťa možno adoptovať. Kým sa tak stane, rodičovské práva a povinnosti trvajú. Teda nie je možné sa dieťaťa vzdať. Ak by nedošlo k adopcii (napr. z dôvodu zdravotného postih-

---

nutia dieťaťa), Marianna bude mať stále voči dieťaťu rodičovské práva a povinnosti.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. V danom prípade nie je veľa možností ovplyvniť rozhodnutie Marianny a zdá sa, že by to nebolo ani v záujme dieťaťa. Preto je dôležité poskytnúť matke dostatok informácií a nasmerovať ju na príslušné inštitúcie.
2. V záujme zdravého tehotenstva možno bude potrebné pomôcť Marianne zabezpečiť vhodné podmienky do pôrodu – to sa môže podariť prostredníctvom organizácií, ktoré sa venujú podpore nenarodeného dieťaťa (Domovy pre matky s deťmi, krízové centrá, Áno pre život, charita a pod.).
3. Dať súhlas na adopciu nie je jednoduché ani pre takú nezrelú matku, ako je Marianna. Bolo by vhodné pomôcť jej sprostredkovať psychologickú pomoc jednak pred pôrodom, keď sa pre adopciu rozhoduje, ale aj po pôrode, keď pod vplyvom hormonálnych zmien môže dôjsť k zmene emocionálneho prežívania rozhodnutia.

Legislatívna opora:

1. Súhlas na osvojenie dieťaťa bez vzťahu ku konkrétnym osvojiteľom upravuje § 102 zákona č. 36/2005 Z. z. Súhlas je potrebné vyjadriť v písomnej forme pred súdom alebo orgánom sociálnoprávnej ochrany.
2. Súhlas je možné odvolať len do času, kým maloleté dieťa nie je umiestnené na základe rozhodnutia súdu do starostlivosti budúcich osvojiteľov.
3. Osvojením zanikajú všetky vzájomné práva a povinnosti medzi dieťaťom a pôvodnou rodinou (§106).
4. Ak sa dieťa neosvojí, práva a povinnosti matky zostávajú zachované, podobne ako práva a povinnosti otca, ak by bolo otcovstvo určené.

Etela, vydatá žena, čaká nemanželské dieťa a uvažuje o tom, čo môže urobiť vo svojej situácii.

Prípadová štúdia č. 23

Situácia

Etela je vydatá za Štefana a má s ním tri malé deti. Štefan sa zaplietol do nejakých problémov s kradnutým tovarom a je vo výkone trestu – dostal

---

---

tri roky. Už je rok vo väzení, Etela sa s deťmi trápi ako vie, ale je toho na ňu veľa. Potrebuje sa občas rozptýliť, a tak deti dá k matke a ide na zábavu do mesta. A tak sa stalo, že sa zblížila s Ferom a teraz zistila, že s ním čaká dieťa. Je vydesená, s Ferom to bol len taký nezáväzný románik, vlastne ho ani poriadne nepozná, Keď sa dozvedel, že je tehotná, odkázal jej, nech s ním nepočíta a ide na interrupciu. Keby bol Štefan doma, nikdy by sa to nestalo. Bojí sa, lebo Štefan sa má o rok vrátiť a určite ju nechá, keď zistí, že mu bola neverná. Nevie si predstaviť, že by bola so 4 deťmi sama. Bude mať hanbu aj v dedine. Na prerušenie tehotenstva je neskoro, je v piatom mesiaci, ale vidieť to na nej zatiaľ nie je. Zverila sa Marianne a tá jej poradila adopciu. Sama tak vraj porodila dieťa, podpísala súhlas a má po starosti. To sa vidí Etele ako jediné riešenie, počas tehotenstva si bude sťahovať brucho, aby na nej nikto nič nezbadal a dieťa dá na adopciu ako Marianna...

Zákazka klientky: *Dieťa, ktoré čakám, si nemôžem nechať, manžel by ma opustil a to nechcem, chcem ho dať na adopciu, kam sa mám obrátiť?*

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. V tomto prípade súhlas na adopciu neprichádza do úvahy. Etela je to-

-
- tiž vydatá a za otca dieťaťa sa automaticky považuje jej manžel. Na adopciu by musel dať súhlas aj on. Vyriešenie situácie sa nezaobíde bez toho, aby sa o dieťati nedozvedel.
2. Etela teda bude musieť Štefanovi oznámiť, čo sa stalo a môže požiadať o pomoc sociálneho pracovníka väznice, prípadne psychológa. Tí môžu poskytnúť podporu jej aj Štefanovi pri riešení vážnej situácie v ich manželstve.
  3. V zásade môžu nastať nasledujúce situácie
    - Štefan sa nebude vedieť vyrovnáť s neverou manželky a dôjde k rozpadu manželstva. Etela musí zvážiť, či si chce dieťa nechať. Ak nie, bolo by najvhodnejšie požiadať Štefana o spoluprácu v tom zmysle, že by spolu s ňou dal súhlas na adopciu dieťaťa. V tom prípade by sa dieťa veľmi skoro dostalo do adoptívnej rodiny, čo je v situácii, ak nemôže zostať vo svojej biologickej rodine, preň najvhodnejšie riešenie. Bolo by to jednoduchšie aj pre Štefana, lebo inak by musel voči dieťaťu podať návrh na zapretie otcovstva. Ak sa Etela rozhodne dieťa si nechať, bude potrebovať podporu v konaní o zapretí otcovstva, určení otcovstva voči Ferovi, zabezpečení finančných nárokov a pod.
    - Štefan bude chcieť manželstvo zachovať. V tom prípade je dôležité, aký postoj zaujme voči dieťaťu. Ak ho prijme za svoje a dieťa bude vyrastať v ich rodine, je to možno optimálne, ale pravdepodobne si to bude vyžadovať intervenciu odborníka, ktorý manželom pomôže túto situáciu spracovať. Druhá možnosť je, že Štefan dieťa odmietne a s Etelou sa dohodnú na súhlase na adopciu dieťaťa.
  4. V každom prípade je potrebné počítať aj so situáciou, že manželia dajú súhlas na adopciu, ale dieťa sa nepodarí adoptovať a ich rodičovské záväzky zostanú zachované.
  5. Manžel aj matka môžu zaprieť otcovstvo manžela voči dieťaťu, ktoré sa narodilo manželke do troch rokov odo dňa, keď sa manžel dozvedel, že sa narodilo, resp. matka do troch rokov od jeho narodenia.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Vzhľadom na špecifickosť a chúlitosť danej situácie nevzniká veľa možností riešenia na komunitnej úrovni, keďže klienti budú preferovať anonymitu. V danej situácii bude dôležité Etelu nasmerovať na odborníkov, ktorí jej pomôžu zhodnotiť jej rozhodnutie a jeho dôsledky – môže to byť referát poradensko-psychologických služieb na ÚPSVR alebo iné poradenské pracovisko. Pre matku je veľmi ťažké vzdať sa dieťaťa a je dôležité, aby sa rozhodla dôkladne, mala možnosť zvážiť všetky alternatívy a nerobila to len pod tlakom okolností.

Legislatívna opora:

1. Zapretie a určenie otcovstva upravuje zákon o rodine č. 36/2005 Z. z. v § 84 a nasl. K zapretiu otcovstva môže dôjsť súdnou cestou. K určeniu otcovstva k dieťaťu môže dôjsť súhlasným vyhlásením matky a otca pred matričným úradom alebo súdom. Ak k súhlasnému vyhláseniu nedôjde, otcovstvo sa určuje rozhodnutím súdu na návrh matky dieťaťa alebo muža, ktorý tvrdí, že je otcom dieťaťa.
2. Možnosť osvojenia dieťaťa a súhlasu na osvojenie upravuje taktiež zákon o rodine č. 36/2005 Z. z. v § 97 a nasledujúcich (viď Marianna).
3. V prípade, že Etela si dieťa ponechá, jej zabezpečenie počas materstva a rodičovstva upravujú zákony č. 280/2002 Z. z. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov, zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a v oblasti výživného zákon č. 36/2005 Z. z. § 62 a nasl.

Manželia Juraj a Anna uvažujú o adopcii dieťaťa. Prípadová štúdia č. 24

Situácia

Juraj s Annou sa poznajú od detstva. Brali sa krátko po dvadsiatke, teraz sú spolu už 7 rokov. Obaja majú dobré zamestnanie, kúpili si byt, ktorý pomaly splácajú. Zdá sa, že sa im darí dobre, ale zatiaľ nemajú deti. Annina sestra sa vydávala neskôr a už čaká tretie. Veľmi ich to trápi, najmä Anna má slzy v očiach, kedykoľvek vidí kočík. Má pocit krivdy, sestra, keď zistila, že je zasa tehotná, keď jej mladšie má len rok, bola dosť nešťastná. Čo by za to Anna dala. Boli s Jurajom aj na odbornom vyšetrení, ale lekári nezistili žiadnu príčinu, prečo by dieťa nemohli mať, obaja sú v poriadku. Juraj má svoje záujmy, po práci hrávajú s kamarátmi takmer každý deň futbal. Anna robí len na 6 hodín, z roboty je skoro doma. V byte nemá čo robiť, nemá jej tam kto spraviť neporiadok. V poslednom čase je nervózna a už skoro o ničom inom nepremýšľa ako o dieťati. Gynekológ im spomínal možnosť umelého oplodnenia. Vysvetlil im, že je náročné vôbec sa na to pripraviť, treba často cestovať do Bratislavy. Je to aj finančne náročné, aj keď dva pokusy prepláca poisťovňa, treba však peniaze na cesty aj lieky, ktoré nemajú, museli by si požičať. A výsledok je veľmi neistý, nechce sa im do toho. Skôr uvažujú o adopcii. U nich v dedine nikto dieťa adoptovane nemá, ale Anna videla o tom dokument v televízii a aj v časopisoch sa o adopcii často píše. Nie je to až také nezvyčajné adoptovať si dieťa. Vlast-

---

ne by tak pomohli sebe aj dieťaťu, ktorému zasa chýbajú rodičia. Anna sa už vidí s bábätkom v náručí...

Zákazka klientov: *Chceme riešiť svoju bezdetnosť osvojením dieťaťa. Najradšej by sme chceli bábätko, ale mohlo by byť aj trochu väčšie, najviac tak do roka. Potrebujeme vedieť, ako to vybaviť, či nám dieťa vôbec dajú a či nám ho niekedy jeho biologickí rodičia nemôžu zobrať.*

Možnosti riešenia na individuálnej úrovni:

1. Manželia potrebujú informácie o podmienkach na adopciu. Tie by im podľa zákona mala vedieť poskytnúť obec, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v okresnom meste alebo akreditovaný subjekt.
2. Žiadosť o adopciu si musia podať na určenom orgáne sociálnoprávnej ochrany, ktorým je ÚPSVR v krajskom meste K žiadosti sa prikladá odpis z registra trestov, potvrdenie o zdravotnom stave, vyplnený dotazník a vyjadrenie o majetkových a príjmových pomeroch rodiny.
3. Žiadatelia o adopciu musia absolvovať prípravu na náhradné rodičovstvo v rozsahu najmenej 26 hodín. Je možné ju realizovať na referátoch poradensko-psychologických služieb na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny alebo v akreditovaných subjektoch (v súčasnosti Návrat, PhDr. Litavská, Úsmev ako dar). Klient musí dostať informácie o všetkých možnostiach prípravy a má právo si vybrať subjekt, kde bude prípravu absolvovať.
4. Pre manželov by bolo určite dobré, ak by sa mohli porozprávať s niekým, kto má s adopciou skúsenosti. Bolo by pre nich dobré sprostredkovať im stretnutie s takými rodičmi.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Obec je povinná poskytnúť žiadateľovi informácie o možnostiach, podmienkach a postupe pri adoptcii.
2. Obec dáva vyjadrenie k žiadosti o spôsobe života žiadateľov na úrad aj na súd.
3. Pre Juraja aj Annu, ale aj pre ďalších občanov by mohla byť zaujímavá diskusia o téme adoptcie a náhradného rodičovstva. Je veľa detí, ktorým by tieto formy starostlivosti mohli pomôcť, súčasne v spoločnosti stále stúpa problém bezdetnosti. Mnohí adoptívni rodičia sa cítia izolovaní preto, že sa stali rodičmi nezvyklou formou. Subjekty, ktoré sa zaoberajú

---

rajú prípravou na náhradné rodičovstvo, disponujú napr. dokumentárnymi filmami a verejná diskusia s premietaním týchto filmov by možno zaujala viacerých ľudí, učiteľov a pod.

Legislatívna opora:

1. Osvojenie upravuje zákon č. 36/2005 o rodine, § 97 a nasledujúce. Osvojením vznikajú medzi dieťaťom a osvojiteľmi také právne vzťahy ako medzi rodičmi a dieťaťom a súčasne tieto vzťahy zanikajú medzi dieťaťom a biologickými rodičmi. Osvojenie sa týka aj ďalších príbuzných – napr. starých rodičov (dedenie, vyživovacia povinnosť a pod.). Osvojené dieťa nosí priezvisko osvojiteľov, určujú mu krstné meno a majú všetky práva a povinnosti rodičov.
2. Dieťa si spoločne môžu osvojiť len manželia (teda nie druh a družka). Dieťa si môže osvojiť, ak je to v jeho záujme, aj osamelá osoba. Osvojiť si dá len maloleté dieťa, teda do 18 rokov veku. Medzi osvojiteľom a dieťaťom musí byť primeraný vekový rozdiel.
3. Osvojiteľom sa môže stať len osoba, ktorá je v plnom rozsahu spôsobilá na právne úkony a má predpoklady byť osvojiteľom – najmä zdravotné, osobnostné a morálne a je zapísaná do zoznamu žiadateľov o osvojenie. Osvojiteľ a osoby, ktoré s ním žijú v domácnosti, musia spôsobom života zaručovať, že osvojenie bude v záujme maloletého dieťaťa.
4. Podmienky, za ktorých je uchádzač zapísaný do zoznamu žiadateľov o osvojenie upravuje zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Osvojiteľom sa nemôže stať osoba, ktorá bola potrestaná za trestný čin trestom odňatia slobody vo výmere vyššej ako 1 rok, alebo sa dopustila trestných činov, ktoré sú namierené proti deťom, rodine, ľudskosti, ľudskej dôstojnosti a pod. Osvojiteľ musí absolvovať prípravu na náhradné rodičovstvo v rozsahu minimálne 26 hodín – táto príprava obsahuje prípravu uchádzača na osvojenie a posúdenie jeho spôsobilosti. Prípravu vykonáva psychológ, sociálny pracovník, eventuálne ďalší odborníci.
5. Osvojiť je možné dieťa, ktorého rodičia na to dali súhlas, alebo u ktorého súd stanovil, že je osvojiteľné – to sa môže stať v prípade, že jeho rodičia oň neprejavujú skutočný záujem, napr. ho nenavštevujú, neplnia si vyživovaciu povinnosť voči nemu a nesnažia si upraviť svoje pomery tak, aby sa o dieťa mohli starať. To je potrebné preukázať a vyžaduje si to spravidla nejaký čas. Zriedka je teda možné osvojiť si novorodenca, dieťa má zväčša niekoľko mesiacov alebo rokov.

-
6. Pred osvojením musí byť dieťa minimálne 9 mesiacov v starostlivosti budúceho osvojiteľa na jeho náklady – ide o tzv. predosvojiteľskú starostlivosť. Jej cieľom je overiť, či osvojenie bude na prospech dieťaťa a aj osvojiteľov. Až po tomto čase je možné podať návrh na osvojenie.
  7. O osvojení aj predosvojiteľskej starostlivosti rozhoduje súd.
  8. Po rozhodnutí o osvojení plynie ešte 6-mesačná lehota, keď súd môže osvojenie z vážnych dôvodov zrušiť. Po tejto lehote je rozhodnutie o osvojení už nezvratné.

Elena chce späť svojho syna z detského domova a jej súčasný manžel si ho chce osvojiť.

Prípadová štúdia č.25

Situácia.

Elena otehotnela, keď nemala ani 17 rokov. Rodičia ju vtedy vyhodili z domu, bývala u starkej, u kamarátky a kde sa dalo, ale po narodení syna Jurka nevedela, čo robiť. Išla na sociálne a dieťa jej umiestnili do domova. Začalo sa konanie o otcovstve a otec dieťaťa nakoniec otcovstvo priznal. Bolo mu určené výživné, ale tým sa to preňho skončilo, nikdy sa na syna nebol ani pozrieť. Elena Jurka vždy navštevovala, aj keď nie veľmi často, je to šikovný chlapec, ale vždy bola v jeho prítomnosti nesvoja, nevie, ako sa k nemu správať, má voči nemu výčitky, má ho aj rada, len nevie, ako mu to dať najavo. Dnes má Elena 22 rokov, napriek všetkému zvládla ukončiť strednú školu, vydala sa a s manželom majú trojmesačné dievčatko. Žijú u manželových rodičov. Manžel chce, aby si Jurka z detského domova zobrali, hovorí, že dieťa má vyrastať u rodičov a že je hanba, ak je v detskom domove. Boli za ním spolu niekoľkokrát a zdá sa, že Jurko si s manželom celkom rozumejú, manžel sa s ním vie pohrať lepšie ako s vlastnou maličkou dcérkou. Manžel hovorí aj to, že by si Jurka zobral za vlastného. Elena by bola rada, ale trocha sa obáva, ako bude reagovať okolie, keď sa zrazu v rodine objaví ďalšie dieťa a vlastne aj toho, ako si zvykne ona. Nemajú ani veľa peňazí, ona je na materskej dovolenke a je jej jasné, že náklady na dieťa sú väčšie ako výživné, ktorým je teraz zaviazaná. Nevie, ako sa rozhodnúť a kto to musí schváliť, aby jej dieťa vrátili.

Zákazka klientky: *Chcem svoje dieťa, ale obávam sa, či sa moja terajšia stabilita nenaruší. Neviem, ako zvládnem príchod päťročného syna vo vzťahu k nemu aj k okoliu. Neviem, ako to vybaviť.*

Riešenie na individuálnej úrovni:

1. Elena sa potrebuje vyrovnáť so svojimi obavami z príchodu syna do jej novej rodiny. Na to by bolo vhodné skontaktovať ju so psychológom, ktorý jej pomôže rozhodnúť sa a pripraviť na záťaž, ktorú to bude predstavovať. Bezplatnú psychologickú pomoc je možné dostať na referáte poradensko-psychologických služieb na ÚPSVR aj v ďalších poradniach.
2. Určite je potrebné viac rozvíjať vzťahy medzi Jurkom, mamou a jej rodinou. To si vyžaduje časté návštevy a vhodný by bol aj pobyt Jurka v ich domácnosti. Pomôže to vyjasniť si očakávania a nároky od príchodu dieťaťa do rodiny.
3. Následne si Elena môže podať návrh na súd na zrušenie ústavnej výchovy a zverenie dieťaťa do svojej starostlivosti. Argumentom, ktorým návrh podporí, budú skutočnosti, že s dieťaťom má vytvorený vzťah, jej životný štýl je stabilizovaný a zodpovedá nárokom na starostlivosť o dieťa, že sa riadne stará o svoje ďalšie dieťa, že ju v jej zámere podporuje manžel. Návrh jej bezplatne napíšu na orgány sociálnoprávnej ochrany ÚPSVR alebo v akreditovanom subjekte, ktorý sa zaoberá sociálnoprávnou ochranou.
4. Za daných okolností by zrušenie ústavnej výchovy a zverenie do starostlivosti matky nemal byť problém. Inou otázkou je osvojenie Jurka manželom matky. Je to, samozrejme, možné a je to aj v záujme dieťaťa, najmä v situácii, keď oň vlastný otec neprejavuje záujem. V tomto zámere však môže byť na prekážku, že manželstvo Eleny trvá veľmi krátko a Jurko u nich doteraz nežil. Bolo by vhodné návrh na osvojenie zatiaľ odložiť na čas, keď ho bude možné podporiť tým, že všetci zúčastnení sa dobre poznajú, dlhšie spolu žijú a medzi Jurkom a manželom matky je taký vzťah, ktorý je adekvátny vzťahu otca a syna.
5. Vzhľadom na to, že Jurko čoskoro nastúpi do školy a pre jeho zakotvenie v rodine môže byť dôležité aj to, aby sa v rámci komunity od rodiny neodlišoval svojim priezviskom, je možné požiadať o zmenu priezviska dieťaťa tak, aby bolo rovnaké ako priezvisko vydatej matky a ďalších súrodencov. K žiadosti, ktorá sa podáva na matriku, je potrebné doložiť súhlas biologického otca dieťaťa. Ak by on súhlas odmietol dať, alebo ho z nejakých dôvodov nie je možné získať, o súhlas je možné požiadať namiesto otca súd. Súd zváži, či je súhlas v záujme dieťaťa a rozhodne o udelení súhlasu. O zmene priezviska potom rozhodne matrika.
6. Pre mladú rodinu bude dôležité zvážiť aj svoju schopnosť dieťa užiť. Matka aj v súčasnosti platí výživné, to je zrejme vzhľadom na jej príjmy

---

nízke. Po zverení dieťaťa do starostlivosti matky bude mať nárok na výživné od biologického otca dieťaťa a na prídavky na dieťa. Výživné sa stanovuje s ohľadom na potreby dieťaťa a na možnosti povinného, pričom zákon stanovuje minimálnu výšku výživného na 30 % zo životného minima (t. č. ide o sumu 645 Sk).

7. V prípade, že v budúcnosti dôjde k osvojeniu dieťaťa manželom matky, vyživovacia povinnosť spolu s ostatnými rodičovským právami a povinnosťami vo vzťahu k biologickému otcovi zaniknú a naopak vzniknú medzi dieťaťom a jeho adoptívnym otcom a jeho rodinou.
8. Ak bude Elenin manžel žiadať o osvojenie Jurka, musí splniť nároky kladené na osvojiteľov – zdravotné, morálne, osobnostné. Ako manžel matky nemusí byť zapísaný v zozname žiadateľov o osvojenie na orgány sociálnoprávnej ochrany, teda nemusí absolvovať prípravu na náhradné rodičovstvo ako osvojiteľa, ktorí si osvojujú cudzie dieťa. Na osvojenie je zo zákona potrebný súhlas biologického otca dieťaťa. Zákon však počíta aj s možnosťou osvojenia, ak súhlas nie je možné získať, resp. ak rodič o dieťa neprejavoval určitý čas skutočný záujem – vtedy súd rozhodne, že dieťa je zo zákonných dôvodov osvojiteľné, čo súhlas rodiča nahradí.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Obec participuje na tvorbe a hodnotení plánu sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou. Má nástroje na podporu rodiny na vytvorenie podmienok, aby sa o dieťa mohla osobne starať.
2. V uvedenom prípade môže obec podporiť rozšírenie kontaktov medzi rodičmi a dieťaťom príspevkom na dopravu za dieťaťom. Pri pobyte dieťaťa v rodine detský domov poskytne príspevok na stravu dieťaťa.
3. Obec sa vyjadruje k možnosti zrušenia ústavnej výchovy a zverenia dieťaťa do výchovy matky.

Legislatívna opora:

1. Konanie o ústavnej starostlivosť a podmienky na jej zrušenie upravuje zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine v § 54 a nasledujúcich.
2. Zákon o rodine v § 97 a nasledujúcich upravuje aj postup pri osvojení dieťaťa manželom matky.
3. Výživné na dieťa je upravené v § 62 a nasledujúcich zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine.
4. Možnosti zmeny mena a priezviska u dieťaťa upravujú zákon č. 154/94

Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov a zákon č. 300/93 Z. z. o mene a priezvisku v znení neskorších predpisov.

Justína a jej manžel uvažujú o profesionálnom rodičovstve. Prípadová štúdia č.26

Situácia.

Justína s manželom vychovali 4 deti. Doma sú už len dvaja mladší, aj to len cez víkend. Justína bola dlho na materskej, ale aj keď deti vyrástli, bolo pre celú rodinu výhodnejšie, keď zostala doma. Majú veľký dom, záhradu, nejaké hospodárstvo a pri štyroch deťoch bolo vždy čo robiť. Deti nemuseli chodiť do materskej školy a neskôr do družiny. Ona sa im v pokoji a bez stresov venovala a veru to aj potrebovali, najmä najmladšie dvojčičky mali zdravotné problémy. Manžel zarobil slušne, niečo si dopestovali a dochovali a tak boli spokojní. Prednedávnom začala Justína pracovať. Deti ju už doma toľko nepotrebujú a ona zasa potrebuje zamestnanie, aby raz mala nárok na dôchodok. Nemohla si veľmi vyberať, lebo nemá žiadnu prax, a tak málo zarobí, musí cestovať do vzdialeného mesta a veľmi ju to nebaví.

Viac ju naplňalo, keď bola doma, venovala sa deťom a domácnosti, jednoducho je taký typ, nemá záujem o pracovnú kariéru. S ľútosťou sa obzerá za uplynulými rokmi, vtedy sa cítila potrebná, poslanie matky ju dokonale naplňalo a zdá sa jej, že sa to už nikdy nevráti. V rozhlase však nedávno počula reláciu o profesionálnom rodičovstve. Nevie, či dobre porozumela o čo ide, ale ak áno, to by bolo pre ňu riešenie – mohla by sa venovať tomu, čo ju baví a čo vie dobre robiť a ešte by aj pomohla deťom z detských domovov. Hovorili o tom spolu s manželom, aj on uznal, že pre Justínu by bola takáto práca ako ušitá. Do ich domu by sa pomestilo aj pol detského domova a on nemá nič proti tomu, aby u nich bolo zasa živšie, veď na deti je zvyknutý. Pochybuje však, že by ju zobrali, asi by musela mať nejaké špeciálne vzdelanie.

Zákazka klientky: *Rada by som vykonávala prácu profesionálneho rodiča, ak som dobre pochopila, tak ide o zamestnanie vykonávané doma. So starostlivosťou o deti mám skúsenosti. Čo mám urobiť, aby som sa mohla stať profesionálnou mamou? Kto ma môže zamestnať?*

Riešenie na individuálnej úrovni:

1. Justína potrebuje informácie o profesionálnom rodičovstve – skutočne ide o zamestnanie. Profesionálny rodič sa stará ako zamestnanec detského domova o deti, ktoré majú nariadenú ústavnú výchovu. Stará sa o ne vo svojom rodinnom prostredí, teda toto „zamestnanie“ sa dotýka aj ostatných členov domácnosti.
2. Profesionálne rodičovstvo sa využíva pre deti v čase, kým sa pracuje na náprave biologickej rodiny, prípadne v čase, kým sa pre deti nájde stabilné rodinné prostredie v pestúnskej rodine, v adoptívnej rodine alebo aj v medzinárodnej adopcii. Z toho je zrejmé, že deti sú u profesionálnej rodiny na určitý čas, často vopred však nie je zrejmé, či to budú týždne, mesiace alebo aj roky.
3. Sú situácie, keď je reálny predpoklad, že bude treba starostlivosť v profesionálnej rodine zabezpečiť aj na dlhší čas – ide o situácie, keď je problematické pre deti nájsť inú formu starostlivosti – teda sa to stáva u detí, ktoré majú zdravotné postihnutie, sú už staršie, ide o väčšiu súrodeneckú skupinu alebo o deti s výchovnými problémami.
4. Zákon stanovuje, že profesionálny rodič musí mať minimálne úplné stredné vzdelanie, teda maturitu. Okrem toho vyžaduje, aby sa na túto úlohu pripravil absolvovaním prípravy na vykonávanie profesionálneho rodičovstva. V prípade, že má špeciálno-pedagogické vzdelanie, po-

---

trebuje prípravu v rozsahu 40 hodín, ak má úplné stredoškolské vzdelanie v inom zameraní, príprava musí byť v rozsahu minimálne 60 hodín. Ide o prípravu cielenú na výkon tohto špecifického zamestnania a absolvovať ju je možné v subjektoch, ktoré majú na túto činnosť akreditáciu. Prípravu ponúkajú aj ÚPSVR prostredníctvom svojich referátov poradensko-psychologických služieb. V prípadoch starostlivosti o deti s niektorými špecifickými potrebami (drogové závislosti, poruchy správania), sa vyžaduje vysokoškolská odbornosť profesionálneho rodiča

5. Profesionálny rodič sa môže starať najviac o tri deti. Ak sú zamestnaní ako profesionálni rodičia obaja manželia, môže byť v rodine umiestnených najviac 6 detí. Tento počet je možné so súhlasom zriaďovateľa detského domova prekročiť len v odôvodnených prípadoch, napr. ak ide o viacčlennú súrodeneckú skupinu.
6. Dieťa v profesionálnej rodine je zabezpečené príspevkom vo výške 3000 až 4000 Sk, ktorý dostáva profesionálny rodič z detského domova na úhradu jeho potrieb. Okrem toho má profesionálny rodič nárok na úhradu zvýšených nákladov na bývanie najviac v sume 250 Sk mesačne za každé dieťa. Dieťa staršie ako 6 rokov má nárok na vreckové určené vyhláškou vo výške 30 % životného minima (645 Sk). Profesionálny rodič je zamestnancom detského domova, a teda dostáva zmluvný plat, ktorý je stanovený vzhľadom na počet detí a náročnosť starostlivosti, ktorú vyžadujú.

Riešenie na komunitnej úrovni:

1. Profesionálna rodina znamená fakt, že v nej žije niekedy viacero detí, že sa deti postupne striedajú – niektoré odchádzajú do náhradnej alebo biologickej rodiny, prichádzajú iné. Často sa profesionálna rodina stará o deti so špecifickými potrebami. To všetko kladie vysoké nároky na rodičov aj na podporu, ktorú majú vo svojom okolí. Je teda potrebné zapojiť ďalšie subjekty, ako je škola, detský lekár, dobrovoľníci, materské a komunitné centrum a pod.
2. Obec participuje na práci s dieťaťom v ústavnej výchove, prostredníctvom podpory profesionálnej rodiny má na to vhodnú a adresnú príležitosť

Legislatívna podpora:

Podmienky profesionálneho rodičovstva stanovuje zákone č. 305/2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a vyhláška č. 390/2005.

Jana a Pavol majú záujem o pestúnsku starostlivosť.

Prípadová štúdia č. 27

Situácia.

Jana s Pavlom sú spolu už takmer 12 rokov. Majú tri deti, najstaršej dcére bude 11, synovia majú 7 rokov a 4 roky. Spoločne si kúpili a opravili menší domček na dedine. Pavol robí vo fabrike, Jana bola 10 rokov doma s deťmi a teraz nastúpila do roboty v školskej jedálni v susednom meste. Do školy, kde robí, chodí veľa detí z miestneho detského domova. Medzi nimi sú aj dvaja súrodenci Ferko a Betka. Obaja sú v druhej triede, aj keď Betka by už mala byť tretiačka. Jana sa s nimi spoznala v jedálni, hneď jej padli do oka. Chodia vždy spolu, sú si podobní a Ferko Betke pomáha, aj keď je mladší. Betka je veľmi nesmelá, často sa rozplače, keď má nejaký problém. Ferko sa zato správa ako malý dospelý, porozpráva sa s každým, tak sa zoznámili aj s Janou. Jana sa o deťoch trochu vyzvedala od vychovávateľky. Zistila, že sú v domove už dlho a rodičia sa o ne asi veľmi nezaujímajú. Betka sa vždy rozplače, keď príde reč na rodičov, asi je jej za nimi smutno. Ferko o nich vôbec nehovorí. Deti sa neučia dobre. Betke učenie nejde, Ferko je síce

---

bystrý, ale je uličník a ťažko sa sústreďuje. Vďaka Ferkovi sa deti s Janou skamarátili. Debatuje s ňou a vždy si ju vystriehnu a idú si po obed vtedy, keď je pri okienku. Jana by im rada pomohla, ich rodičia sa o ne vraj nevedia postarať a ona si nevie predstaviť, aké to môže byť, keď také malé deti nemajú nikoho blízkeho. Porovnáva ich s vlastnými deťmi, ako by sa ony cítili, keby museli žiť v nejakom detskom domove. Vie, že existuje možnosť vychovávať cudzie deti, pohráva sa s myšlienkou, či by deti nemohla zobrať do ich rodiny. Zverila sa manželovi. Pavol ju podporil, aj on súhlasí s tým, že by mohli pomôcť cudzím deťom. Má však obavy, z čoho by ich vychovali, veď majú čo robiť, aby zabezpečili tie svoje tri. Myslí si však, že štát určite dáva v takýchto situáciách nejaké príspevky. Jana s Pavlom nevedia, kde sa na to spýtať, ani aké podmienky by museli splniť, aby sa mohli stať náhradnými rodičmi pre Ferka a Betku. Nevedia, kde začať.

Zákazka klientov: *Chceme nahradiť rodičov dvom deťom z detského domova. Nevieme, či je to možné, za akých podmienok a kto o tom rozhoduje.*

Pre deti, ktoré nemôžu z nejakého dôvodu žiť vo vlastnej rodine, nie je detský domov dobrým riešením. Majú tam zabezpečené jedlo, oblečenie, hračky, zdravotnú a výchovnú starostlivosť, hygienu, vzdelávanie... Každé dieťa však potrebuje blízkeho dospelého človeka, je to naša prirodzenosť. Blízky a stabilný citový vzťah sa v inštitúcii dieťaťa nedá poskytnúť. Všetci by sme sa mali snažiť, aby deti, ktoré nemôžu žiť s vlastnými rodičmi, mohli byť prijaté v náhradných rodinách.

Riešenie na individuálnej úrovni:

1. Janu a Pavla podporíme v ich zámere. Pokiaľ sú stabilnou rodinou, majú motiváciu pomôcť aj iným deťom a majú aj ďalšie podmienky, aby u nich deti mohli vyrastať, mohli by sa uchádzať o zverenie detí do pestúnskej starostlivosti.
2. Keďže uvažujú o prijatí konkrétnych detí, je potrebné obrátiť sa na príslušný ÚPSVR, ktorý deti eviduje, a zistiť, či by tento zámer bol pre deti vhodný – teda či nie je reálna možnosť, že sa vrátia do pôvodnej rodiny, alebo či nie je v riešení možnosť, že by išli do inej náhradnej rodiny – prvé kroky je možné začať v detskom domove.
3. Pestúni nemajú vyživovaciu povinnosť voči deťom, ktoré prijmú. Tú má naďalej biologický rodič. Štát dieťaťu v pestúnskej starostlivosti a pestúnom poskytuje príspevky, ktoré zabezpečia ich potreby.
4. Informácie o podmienkach pestúnskej starostlivosti sú povinné poskyt-

---

núť záujemcom obce, detské domovy, akreditované subjekty a orgán sociálnoprávnej ochrany v okresnom meste – úrad práce, sociálnych vecí a rodiny.

5. Žiadosť o pestúnsku starostlivosť sa podáva na určenom orgáne sociálnoprávnej ochrany, ktorý je v krajskom meste. K žiadosti sa prikladá odpis z registra trestov, potvrdenie o zdravotnom stave, vyplnený dotazník a vyjadrenie o majetkových a príjmových pomeroch rodiny.
6. Žiadatelia o pestúnstvo musia absolvovať prípravu na náhradné rodičovstvo v rozsahu najmenej 26 hodín. Prípravu je možné realizovať na referátoch poradensko-psychologických služieb na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny alebo v akreditovaných subjektoch (v súčasnosti Návrat, PhDr. Litavská, Úsmev ako dar). Klient musí dostať informácie o všetkých možnostiach prípravy a má právo vybrať si subjekt, kde bude prípravu absolvovať.
7. Pestúni by sa mali pripraviť aj na to, že budú komunikovať s biologickými rodičmi – oni aj deti majú právo naďalej sa stretávať. Niekedy je práve ťažké zvládnuť komunikáciu dieťa – rodič – pestún.
8. Deti by mohli rodinu Jany a Pavla začať so súhlasom detského domova navštevovať. Bola by to vhodná cesta, aby sa všetci vzájomne spoznávali a mohli sa zodpovedne rozhodnúť, či je pestúnska starostlivosť vhodným riešením. Aj keby došlo k tomu, že deti do rodiny nebudú z nejakého dôvodu zverené, môžu Jana a Pavol pre nich zostať podpornou rodinou.

Možnosti riešenia na komunitnej úrovni:

1. Pestúnska starostlivosť je vážnym rozhodnutím nielen pre prijímané deti, ale pre celú pestúnsku rodinu. V čase prípravy a rozhodovania sa pre pestúnstvo je dobré mať čo najviac informácií. Obec by mohla pomôcť pri sprostredkovaní stretnutia so skúsenou pestúnskou rodinou.
2. Obec je povinná poskytnúť žiadateľovi informácie o náhradnej rodinnej starostlivosti. V procese posudzovania a rozhodovania o pestúnskej starostlivosti dáva stanovisko pre orgán SPO a pre súdy.
3. Prichádzajúce deti majú množstvo psychosociálnych problémov, ktoré je náročné riešiť. Pestúnska rodina zvyčajne potrebuje pomoc a podporu širšieho okolia. Postoj obce môže niekedy výrazne pomôcť, ale aj poškodiť. Je dôležité pripraviť nielen pestúnsku rodinu, ale aj školu, detskú lekárku a ďalší servis, ktorý komunita môže poskytnúť – voľnočasové aktivity, dobrovoľníka do rodiny, služby materského a komunitného centra...

Legislatívna opora:

1. Pestúnsku starostlivosť upravuje zákon č. 36/2005 o rodine v § 48 a nasledujúcich ako jednu z foriem náhradného rodičovstva. Pestúnom sa môže stať len osoba s trvalým pobytom v SR, v plnom rozsahu spôsobilá na právne úkony, ktorá má predpoklady, najmä zdravotné, osobnostné a morálne. Pestún a osoby, ktoré s ním žijú v domácnosti, musia spôsobom života zaručovať, že pestúnska starostlivosť sa bude vykonávať v záujme dieťaťa.
2. Pestún sa o dieťa stará a zastupuje ho v bežných veciach. Pestúnska starostlivosť však zachováva práva a povinnosti aj rodičom – rodič je zákonným zástupcom dieťaťa. Teda má možnosť s dieťaťom sa nielen stretávať, ale aj rozhodovať v jeho záležitostiach. Ak by mal pestún pochybnosti o tom, či rodič koná v záujme dieťaťa, môže požiadať o preskúmanie rozhodnutia súd.
3. Podmienky, za ktorých je uchádzač zapísaný v zozname žiadateľov o pestúnsku starostlivosť, upravuje zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Pestúnom sa nemôže stať osoba, ktorá bola potrestaná za trestný čin trestom odňatia slobody vo výmere vyššej ako 1 rok, alebo sa dopustila trestných činov, ktoré sú namierené proti deťom, rodine, ľudskosti, ľudskej dôstojnosti a pod. Budúci pestún musí absolvovať prípravu na náhradné rodičovstvo v rozsahu minimálne 26 hodín, ktorá obsahuje prípravu uchádzača na náhradné rodičovstvo a posúdenie jeho spôsobilosti. Prípravu vykonáva psychológ, sociálny pracovník, eventuálne ďalší odborníci.
4. Finančné zabezpečenie pestúnskej starostlivosti upravuje zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa. Každé dieťa v pestúnskej starostlivosti je zabezpečené opakovaným príspevkom v sume 3320 Sk mesačne určeným na jeho potreby. Samozrejme, aj na dieťa v pestúnskej starostlivosti je nárok na prídavok na dieťa v sume 540 Sk (zákon č. 6000/2003 Z. z.). Pestúnovi pomáha pri jeho náročnej úlohe opakovaný príspevok náhradnému rodičovi v sume 4230 Sk. Tento príspevok pestún poberá bez ohľadu na počet detí, ktoré má zverené. Výnimku tvorí situácia, keď má zverenú súrodeckú skupinu troch a viacerých súrodencov, vtedy je tento príspevok zvýšený o 3000 Sk. Takisto ak sa pestún stará o dieťa, ktoré je zdravotne ťažko postihnuté – vtedy má 1740 Sk mesačne navyše za starostlivosť o každé zverené dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím. Pri vzniku pestúnskej starostlivosti zákon pamätá aj na náklady, ktoré sú spojené so zabezpečením vybavenia dieťa v pestúnskej rodine. Na to je určený

---

jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti vo výške 8840 Sk. Za to je možné nakúpiť dieťaťu oblečenie, obuv, hygienické potreby, nábytok a ďalšie veci určené na uspokojenie potrieb dieťaťa.

Aj v čase, keď dieťa dosiahne plnoletosť v náhradnej rodine a náhradná starostlivosť trvala aspoň 1 rok, má nárok na jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti vo výške 22 100 Sk. Tento príspevok mu má pomôcť pri osamostatnení.

V prípade, že Ferko a Betka budú zverení do pestúnskej starostlivosti Jane a Pavlovi, rodina bude dostávať mesačne nasledujúce príspevky:

	Opakovaný dieťaťu	Prídavok na dieťa	Opakovaný pestúnovi	Spolu opakované mesačné dávky
Ferko	3 320	540	-	3 860
Betka	3 320	540	-	3 860
pestúnka	-	-	4 230	4 230
spolu				11 950

Okrem toho, samozrejme, dostanú pestúni pri vzniku pestúnskej starostlivosti jednorazový príspevok 8840 Sk na každé dieťa, spolu teda 17 680 Sk.

1. V prípade, že dieťa, ktoré je zverené do pestúnskej starostlivosti, je mladšie ako 6 rokov, môže s ním pestún do jeho 6 rokov, najviac tri roky, zostať na rodičovskej dovolenke. Ak je na rodičovskej dovolenke, nemá nárok na opakovaný príspevok pestúnovi, keďže má nárok na rodičovský príspevok – upravuje to zákon č. 280/2002 Z. z. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov.

SOCIÁLNA LEGISLATÍVA

ZÁKLADNÉ ROZDELENIE

Sociálne zabezpečenie sa po roku 1990 postupne transformovalo a vytvorili sa tri základné od seba nezávislé systémy. Ide o tieto tri základné piliere sociálneho zabezpečenia občanov:

1. **Sociálne poistenie**
2. **Sociálna podpora**
3. **Sociálna pomoc**

SOCIÁLNE POISTENIE

Úlohou sociálneho poistenia je ochrana občanov v rôznych situáciách. Na princípe zásluhovosti sú občania zabezpečovaní napríklad v starobe, chorobe, invalidite, nezamestnanosti a pod. Podstata poistného systému vychádza z predchádzajúcej ekonomickej aktivity občanov a ich príjmov. Výška jednotlivých druhov dávok sociálneho poistenia je odvodená od toho, v akej výške občan odvádza odvody do jednotlivých poistných fondov.

Organizačne oblasť sociálneho zabezpečenia zabezpečuje Sociálna poisťovňa. Vyberá poistné do jednotlivých fondov, rozhoduje o dávkach sociálneho poistenia, aj ich z vybratých prostriedkov vypláca. Jej organizačné zložky sú:

- Ústredie Sociálnej poisťovne, ktoré sídli v Bratislave.
- Pobočky Sociálnej poisťovne ktoré sídli v každom okresnom meste.

LEGISLATÍVNY RÁMEC SOCIÁLNEHO POISTENIA.

Sociálne poistenie, čiže prvý pilier sociálneho zabezpečenia, je upravený **zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení.**

Opakovane bol novelizovaný, a preto je vhodné pri jeho štúdiu a používaní zabezpečiť si jeho aktuálne znenie.

Tento zákon upravuje základne druhy sociálneho poistenia:

- nemocenské poistenie
- dôchodkové poistenie
- úrazové poistenie
- garančné poistenie
- poistenie v nezamestnanosti.

Potrebné a aktuálne informácie o tomto zákone. ako aj odpovede na najčastejšie otázky o sociálnom poistení nájdete na stránke Sociálnej poisťovne www.socpoist.sk

Ďalším zákonom z oblasti sociálneho poistenia je **zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení.**

Tento zákon sa venuje oblasti dôchodkového zabezpečenia, konkrétne organizácii jeho druhého piliera, a to dôchodkového sporenia.

Tretí pilier dôchodkového poistenia upravuje **zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení.**

Viac informácií o zákonoch získate na adrese www.dochodok.gov.sk

SOCIÁLNA PODPORA

V tomto systéme ide o takzvané štátne sociálne dávky. Sú financované zo štátneho rozpočtu a štát sa nimi priamo podieľa na riešení určitých životných a rodinných situácií.

Rodinné dávky sa poskytujú za vopred určených podmienok a riešia konkrétne situácie, ako je narodenie dieťaťa, výchova a výživa dieťaťa, smrť rodinného príslušníka a podobne. Nárok na rodinné dávky nie je podmienený platením príspevkov a odvodov, ani príjmovými pomermi oprávnených osôb.

Po organizačnej stránke všetky štátne rodinné dávky vyplácajú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré sídlia vo všetkých okresných mestách. Tam sa podávajú žiadosti o dávky a ony zabezpečujú aj ich výplatu.

LEGISLATÍVNY RÁMEC ŠTÁTNEJ SOCIÁLNEJ PODPORY

Druhá oblasť sociálneho zabezpečenia je upravená legislatívnymi normami:

Zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa

Upravuje podmienky na nárok, výšku nároku a na výplatu prídavkov na deti. Výšku prídavku aktualizujú nariadenia vlády SR. Naposledy nariadenie vlády SR č. 485/2004 Z. z.

Zákon č. 280/2002 Z. z. v znení zákona č. 244/2005 Z. z. o rodičovskom príspevku

Upravuje podmienky, sumy a výplatu rodičovského príspevku. Aktuálne sumy rodičovského príspevku upravuje opatrenie ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny. Teraz platné opatrenie je uvedené pod číslom 378/2005 Z. z.

Zákon č. 235/1998 Z. z. v znení zákona č. 471/2005 Z. z. o príspevku pri narodení a o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri alebo viac detí

Okrem podmienok nároku na príspevok pri narodení upravuje aj pomoc rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri a viac detí alebo v priebehu dvoch rokov dvojičky. Okrem zvýšeného príspevku pri narodení takýchto detí upravuje aj výšky príspevkov vyplácaných raz ročne pre tri a viac súčasne narodených detí.

Výšku príspevkov upravuje nariadenie vlády. Teraz je výška určená nariadením vlády č. 385/2005 Z. z.

Zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa

Zákon, ktorý vstúpil do platnosti 1.1.2006, upravuje poskytovanie príspevkov

- jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti
- jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti
- opakovaný príspevok dieťaťu
- opakovaný príspevok náhradnému rodičovi
- osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi.

Zákon č. 236/1998 Z. z. o zaopatrovacom príspevku v aktuálnom znení

Upravuje podmienky výplaty príspevku pre manželku a dieťa vojaka základnej vojenskej služby, náhradnej alebo civilnej služby.

Platné sumy zaopatrovacieho príspevku sú upravené nariadením vlády SR č. 381/2005 Z. z.

Zákon č. 238/1998 v znení zákona č. 453/2003 a zákona č. 601/2003 Z. z. o príspevku na pohreb

---

Upravuje podmienky na nárok na príspevok za pohreb občana. Výška tohto príspevku je upravená nariadením vlády č. 483/2004 Z. z.

Viac o zákonoch upravujúcich štátnu sociálnu podporu nájdete na stránke www.employment.gov.sk súbor DIS. Ide o dávkový informačný servis, kde sú uverejnené aj príslušné tlačivá žiadostí o jednotlivé druhy dávok.

SOCIÁLNA POMOC

Tento systém predstavuje celý súbor nástrojov, ktorými sa rieši hmotná aj sociálna núdza občanov. Nastupuje po vyčerpaní predchádzajúcich systémov a pozostáva z:

- finančnej pomoci formou dávok v hmotnej núdzi
- sociálnej pomoci a sociálnoprávnej ochrany
- sociálnych služieb
- kompenzácií sociálnych dôsledkov zdravotného postihnutia.

V tomto systéme sa občanom, rodinám a komunitám poskytuje aj sociálne poradenstvo a realizuje sa sociálna prevencia.

Organizačne sa na systéme sociálnej pomoci podieľajú

- *štátne orgány*, t. j. úrady práce, sociálnych vecí a rodiny
- *samosprávne orgány*, t. j. obce a vyššie územné celky
- *mimovládne organizácie*, t. j. neštátne subjekty, akreditované organizácie, občianske združenia a podobne.

LEGISLATÍVNY RÁMEC SOCIÁLNEJ POMOCI

Tretia oblasť sociálneho zabezpečenia – sociálna pomoc, upravuje právne vzťahy pri poskytovaní sociálnej pomoci. Jej cieľom je zmierniť alebo prekonať s aktívnou účasťou občana jeho hmotnú alebo sociálnu núdzu, zabezpečiť mu základné životné podmienky v prirodzenom prostredí, zabráňovať príčinám vzniku, prehlbovaniu alebo opakovaniu porúch psychického, fyzického a sociálneho vývinu občana a zabezpečiť integráciu občana do spoločnosti.

Široký záber pomoci občanom v hmotnej alebo sociálnej núdzi legislatívne upravujú tieto zákony:

Zákon č.195/1998 Z. z. v aktuálnom znení o sociálnej pomoci

Opakovane bol novelizovaný a jeho dve časti, a to riešenie hmotnej núdze

---

a sociálnoprávna ochrana, boli z neho vyňaté a sú upravené v samostatnej právnej norme. Zákon o sociálnej pomoci upravuje:

- všeobecné pravidlá sociálnej pomoci
- oblasť sociálnych služieb
- oblasť kompenzácií sociálnych dôsledkov zdravotného postihnutia občanov
- konanie v sociálnej pomoci
- pôsobenie nešťátnych subjektov v sociálnej pomoci.

Tento zákon upravuje aj kompetencie jednotlivých subjektov pri poskytovaní sociálnej pomoci.

Zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi v aktuálnom znení

Komplexne rieši sociálnu pomoc občanom, ktorí sa ocitli v hmotnej núdzi, a stanovuje podmienky na pomoc, výšku dávok a príspevkov, na posudzovanie príjmu a majetku žiadateľov o dávku v hmotnej núdzi a konanie vo veci.

Sumy dávky a príspevkov k dávke sú upravované nariadením vlády SR.

Teraz platné sumy upravuje **nariadenie vlády 382/2005 Z. z.**, ktoré platí od 1.9.2005.

Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane a kuratele

Upravuje podmienky na sociálnoprávnu ochranu detí, a to:

- oblasť prevencie
- okamžitej pomoci
- náhradnej rodinnej starostlivosti.
- problematiku sociálnej kurately pre deti a dospelých
- prácu akreditovaných subjektov.

Určuje kompetencie všetkým subjektom, ktoré v oblasti sociálnoprávnej ochrany a kurately pracujú a tiež podmienky na finančnú pomoc na riešenie niektorých opatrení sociálnoprávnej ochrany a prácu zariadení na výkon rozhodnutí súdu.

So všetkými zákonmi, ktoré legislatívne upravujú oblasti sociálnej pomoci, nevyhnutne súvisí:

Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime

Hovorí o posudzovaní životného minima. Suma životného minima sú upravované opatrením Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Teraz platné sumy životného minima sú stanovené opatrením MPSVR SR č. 262 z 2. júna 2005 a platia od 1.7.2005.

Viac informácií na stránke ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny www.employment.gov.sk a na stránke www.jaspi.justice.gov.sk, www.epi.sk

ĎALŠIE SÚVISIACE PRÁVNE PREDPISY

Pri práci v sociálnej oblasti je nevyhnutné poznať aj ďalšie právne predpisy, ktoré s touto činnosťou súvisia. Sociálna práca je prierezovou činnosťou a pri riešení sociálnych problémov občanov je potrebné orientovať sa vo viacerých ďalších právnych predpisoch. K najzávažnejším patria:

Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. v aktuálnom znení

Občiansky súdny poriadok č. 99/1963 Zb., úplné znenie č. 40/2006 Z. z.

Trestný zákon č. 300/2005 Z. z.

Trestný poriadok č. 301/2005 Z. z.

Zákon o správnom konaní Správny poriadok 71/ 1967 Zb., úplné znenie č. 138/2004 Z. z.

Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z.

Exekučný poriadok č. 233/95 Z. z. v aktuálnom znení

Zákon o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi č. 327/2005 Z. z. a vykonávacía vyhláška k tomuto zákonu č. 544/2005 Z. z.

Zákon o službách zamestnanosti č. 5/2004 Z. z.

Z uvedených právnych predpisov je dôležité poznať napríklad nové ustanovenia, ktoré upravujú problematiku domáceho násillia – ide o zmeny v Občianskom zákonníku, Trestnom zákone a Trestnom poriadku. Na riešenie vymáhania výživného je potrebné poznať zmeny v exekučnom poriadku a na dodržiavanie lehôt a na pomoc pri zabezpečení správneho rozhodovania v sociálnej oblasti platia ustanovenia Správneho poriadku. Na poskytnutie právnej pomoci ľuďom v hmotnej núdzi je dobré poznať a využívať aj zákon, ktorý upravuje bezplatnú právnu pomoc pre občanov. Všetky tieto zákony nájdete na známych stránkach:

www.jaspi.sk

www.zbierka.sk

www.obcan.sk. okno – životné situácie

www.epi.sk občianske minimum

oblasti práva – podnadvpis sociálna politika

www.zakon.sk

www.upsvar.sk

SYSTÉM SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA

VECNÉ ROZDELENIE

I.	II.	III:
SOCIÁLNE POISTENIE	ŠTÁTNA SOCIÁLNA PODPORA	SOCIÁLNA POMOC
Dôchodkové poistenie	Príspevok pri narodení	Riešenie hmotnej núdze
Nemocenské poistenie	Rodičovský príspevok	Sociálnoprávna ochrana a sociálna kuratela
Poistenie v nezamestnanosti	Prídavky na dieťa	Kompenzácia sociálnych dôsledkov zdravotného postihnutia
Úrazové poistenie	Príspevky v náhradnej starostlivosti	Sociálne služby
Garančné poistenie	Príspevok na pohreb	

II.

ŠTÁTNA SOCIÁLNA PODPORA

Patrí všetkým občanom, ktorí sú v určitých štátom uznaných situáciách

NARODENIE DIEŤAŤA	STAROSTLIVOSŤ O DIEŤA	STAROSTLIVOSŤ O DIEŤA V NÁHRADNEJ RODINE	ÚMRTIE OBČANA
Príspevok pri narodení 4 460 Sk Príspevok pri narodení 2 a viac detí 6 690 Sk Opakovaný príspevok Rodičom, ktorým sa narodili 3 a viac detí 1x ročne do 6 rokov dieťaťa 2 420 Sk od 6 do 15 rokov 2 980 Sk 15 rokov 3 170 Sk	Rodičovský príspevok Starostlivosť o dieťa do 3 rokov veku 4 230 Sk Prídavky na dieťa 540 Sk Na nezaopatrené dieťa najviac do 25 rokov	Jednorazový príspevok Pri prijatí dieťaťa 8 840 Sk Pri zániku pestúnskej starostlivosti 22 100 Sk Opakovaný príspevok Pre dieťa mesačne 3 320 Sk Náhradnému rodičovi 4 230 Sk pri starostlivosti o 3 a viac súrodencov príspevok sa zvyšuje o 3 000 Sk Osobitný príspevok pri starostlivosti o zdravotne postihnuté dieťa 1 740 Sk	Príspevok na pohreb 2 300 Sk

III.

SOCIÁLNA POMOC

Pre občanov a ich rodiny, ktoré sa ocitli v hmotnej alebo sociálnej núdzi

ZÁKLADNÉ ROZDELENIE SOCIÁLNEJ POMOCI

HMOTNÁ NÚDZA	SOCIÁLNOPRÁVNA OCHRANA A SOCIÁLNA KURATELA	SOCIÁLNE SLUŽBY	KOMPENZÁCIE ZDRAVOT. POSTIHNUTIA
Dávky a príspevky na riešenie hmotnej núdze 1. DÁVKA: Pre jednotlivca 1 640 Sk Pre jed. s 1 – 4 deťmi 2 630 Sk Pre jed. s viac ako 4 deťmi 3 900 Sk Pre dvojicu 2 850 Sk Pre dvoj. s 1 – 4 deťmi 3 890 Sk Pre dvoj. s viac ako 4 deťmi 5 210 Sk 2. PRÍSPEVKY: Ochranný príspevok 1 900 Sk Aktivačný príspevok 1 900 Sk Na bývanie pre jednotliv. 1 460 Sk Na bývanie pre 2 a viac 2 300 Sk Na zdrav. starostlivosť 60 Sk Pre tehotnú ženu a rodiča dieťaťa do 1 roku 350 Sk	- Sociálna prevencia - Výchovné opatrenia - Sociálna kuratela - Soc. kuratela plnoletých - Ochrana zdravia a života maloletého dieťaťa - Zabezpečenie náhradného prostredia - Výkon SPO v zariadení - Opatrenia finančného charakteru	- Opatrovateľská služba - Prepravná služba - Starostlivosť v zariadeniach sociálnych služieb - Sociálna pôžička	Formy - Sociálne služby - Peňažné príspevky - Peňažný príspevok za opatrovanie

---

KOMPETENCIE OBCÍ V SOCIÁLNEJ OBLASTI

A. Kompetencie vyplývajúce zo zákona o sociálnej pomoci č. 195/1998 Z. z. v aktuálnom znení

Obec v oblasti sociálnej pomoci zabezpečuje tieto úlohy:

1. Obec pri výkone svojej samosprávnej pôsobnosti

a/ rozhoduje

1. o poskytovaní opatrovateľskej služby a o úhrade za ňu
2. o poskytovaní prepravnej služby a o úhrade za ňu
3. o poskytovaní starostlivosti v zariadení sociálnych služieb, ktoré zriadila, a o úhrade za ňu
4. o povinnosti občana zaplatiť úhradu za uvedené sociálne služby, ak boli poskytnuté neprávom, bez úhrady alebo za nižšiu úhradu.

b/ uzatvára zmluvu o

1. poskytnutí sociálnej pôžičky
2. zabezpečovaní poskytovania sociálnych služieb inými právnickými a fyzickými osobami, ktoré majú oprávnenie na ich poskytovanie podľa osobitných predpisov

c/ zriaďuje a kontroluje zariadenia sociálnych služieb

d/ poskytuje pomoc občanom pri zabezpečovaní prístrešia

e/ vykonáva poradenstvo pri riešení rodinných a sociálnych problémov

f/ vyhľadáva občanov, ktorým treba poskytnúť sociálnu pomoc

g/ vedie evidenciu občanov, ktorým poskytuje sociálnu pomoc

h/ organizuje spoločné stravovanie

i/ utvára podmienky na záujmovú činnosť, kultúrnu činnosť a na udržiavanie fyzickej a psychickej aktivity občanov

---

2. Obec môže poskytovať za svojho rozpočtu subjektu, ktorý poskytuje pomoc podľa tohto zákona, finančný príspevok alebo jednorazový účelový príspevok

B. Kompetencie vyplývajúce zo zákona o sociálnoprávnej ochrane a o sociálnej kuratеле č. 305/2005 Z. z.

Obec v oblasti sociálnoprávnej ochrany a kurately zabezpečuje tieto úlohy:

1. *Obec pri výkone svojej samosprávnej pôsobnosti*

a/ vykonáva

1. opatrenia zamerané na predchádzanie vzniku porúch psychického, fyzického a sociálneho vývinu detí a plnoletých fyzických osôb podľa § 10 zákona sú to najmä:

- organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch, tréningoch a aktivitách zameraných na podporu plnenia rodičovských práv a povinností, plnenia funkcií rodiny, na utváranie a upevňovanie vzťahov medzi manželmi, medzi rodičmi a deťmi, rozvoj schopností riešiť problémové situácie a adaptovať sa na nové situácie
- organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch a aktivitách zameraných na predchádzanie sociálnopatologickým javom
- sprostredkovanie kultúrnych, záujmových a iných aktivít zameraných na podporu vhodného využívania voľného času detí

2. opatrenia podľa § 11 ods. 1 písm. a/ až e/.

Sú zamerané na obmedzenie a odstránenie negatívnych vplyvov, ktoré ohrozujú psychický, fyzický alebo sociálny vývin dieťaťa a plnoletej osoby sú to najmä:

- ponúknutie pomoci dieťaťu, rodičom alebo ponúknutie sprostredkovania pomoci pri riešení výchovných problémov alebo rodinných problémov a pri uplatňovaní nárokov dieťaťa podľa osobitných predpisov (napr. riešenie hmotnej núdze)
- sledovanie negatívnych vplyvov pôsobiacich na dieťa a zisťovanie príčin ich vzniku
- organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na pomoc pri riešení problémov detí v rodine, v škole a na pomoc rodinám pri riešení výchovných problémov v rodine a v medziľudských vzťahoch
- organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch zamera-

---

ných na pomoc deťom alebo plnoletým fyzickým osobám ohrozeným správaním člena rodiny, členov rodiny alebo iných osôb (domáce násilie, zneužívanie a pod.)

- organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na plnoleté fyzické osoby, ktoré svojím správaním ohrozujú členov rodiny

b/ organizuje

1. výchovné alebo sociálne programy pre deti, ktorým orgán sociálnoprávnej ochrany alebo súd uložili výchovné opatrenie
2. programy na pomoc ohrozeným deťom a plnoletým osobám podľa § 11 odst.1 písm. c/ až e/ (deti a plnoleté osoby ohrozené násilím a zneužívaním, vid' vyššie)
3. resocializačné programy

c/ spolupôsobí

1. pri výkone výchovných opatrení uložených súdom alebo orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately
2. pri pomoci deťom, pre ktoré orgán sociálnoprávnej ochrany a kurately vykonáva sociálnu kuratelú a podieľa sa na spracovaní a plnení plánu sociálnej práce s dieťaťom
3. pri úprave a obnove rodinných pomerov dieťaťa finančnou podporou podľa § 64 odstavce 1 písmeno a/ a odsekov 3 až 5 citovaný paragraf hovorí:

§ 64 odstavce 1 písmeno a - Na úpravu a zachovanie vzťahov medzi dieťaťom a rodičom alebo osobou ktorá sa osobne o dieťa stará, ktorým bolo dieťa odňaté zo starostlivosti rozhodnutím súdu a umiestnené do detského domova, a na podporu úpravy ich rodinných pomerov sa poskytuje - **príspevok na dopravu**

- *odstavce 3/-* obec, na ktorej území má dieťa obvyklý pobyt a zdržiavalo sa na jej území najmenej jeden rok pred umiestnením do detského domova na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, **vyčlení zo svojho rozpočtu finančné prostriedky na úpravu a obnovu rodinných pomerov dieťaťa**, vrátane bytových pomerov a sociálnych pomerov, ak rodičia dieťaťa alebo osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa, sú obyvateľmi obce

- ak nie je možné alebo účelné použiť finančné prostriedky na úpravu a obnovu rodinných pomerov fyzických osôb podľa prvej vety, môže obec **vyčlenené finančné prostriedky použiť na vyhľadanie fyzickej osoby**, ktorej možno dieťa zveriť do osobnej starostlivosti

---

- *odstavec 4/* - mesačná výška finančných prostriedkov na úpravu a obnovu rodinných pomerov dieťaťa je najmenej jedna dvanástina z 10 % sumy určenej podľa § 89 odst. 3, a to za každý začatý kalendárny mesiac, počas ktorého je dieťaťu poskytovaná starostlivosť v detskom domove (§ 89 odst. 3 hovorí o výške priemerných bežných výdavkov na dieťa v detskom domove)

- *odstavec 5/* - spôsob použitia celkovo vyčlenených prostriedkov na úpravu a obnovu rodinných pomerov dieťaťa určí obec.)

d/ poskytuje

1. rodičom dieťaťa alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, **príspevok na dopravu do zariadenia** podľa § 64 odst.1 písmeno a/
2. informácie fyzickej osobe, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, na podanie žiadosti o zapísanie do zoznamu žiadateľov a o subjektoch vykonávajúcich prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť
3. štatistické údaje z oblasti výkonu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately štátnym orgánom sociálnoprávnej ochrany a kurately na účely spracovania štatistických zisťovaní a administratívnych zdrojov
4. dieťaťu **príspevok na tvorbu úspor** podľa § 64 ods.1 a odseku 6 citovaný § hovorí
- § 64 ods.1 vid' vyššie
- § 64 odsek 6 - Ak sa do jedného roku od umiestnenia dieťaťa podľa odseku 3 do detského domova neupravili rodinné pomery dieťaťa, alebo sa neobnovili rodinné pomery dieťaťa ani po použití finančných prostriedkov podľa ods. 3 až 5, aby rodičia mohli osobne vykonávať starostlivosť o dieťa, alebo dieťa nebolo umiestnené do náhradného rodinného prostredia, obec poskytuje dieťaťu príspevok na tvorbu úspor. Na určenie minimálnej mesačnej výšky príspevku platí odsek 4 (vid' vyššie).

Obec poukazuje príspevok na tvorbu úspor mesačne na osobný účet dieťaťa. Na nakladanie s prostriedkami na účte dieťaťa je potrebný súhlas súdu

e/ poskytuje pomoc

1. dieťaťu v naliehavých prípadoch, najmä ak je ohrozený jeho život, zdravie alebo priaznivý psychický, fyzický a sociálny vývin
2. dieťaťu alebo plnoletej fyzickej osobe ohrozenej správaním člena rodiny, členov rodiny alebo správaním iných fyzických osôb

-
3. na zachovanie a úpravu vzájomných vzťahov medzi dieťaťom a rodičom a úpravu rodinných pomerov dieťaťa, ak bolo dieťa umiestnené v zariadení na výkon ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia alebo výchovného opatrenia
  4. mladému dospelému po skončení ústavnej starostlivosti pri zabezpečení bývania a zamestnania

f/ poskytuje súčinnosť

1. štátnym orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri zisťovaní rodinných, bytových a sociálnych pomerov dieťaťa a jeho rodiny na účely vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately
2. zariadeniu pri zabezpečovaní osamostatnenia sa mladého dospelého

g/ utvára podmienky na prácu s komunitou

h/ zriaďuje zariadenia podľa potrieb obyvateľov na účel výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa § 45 až 48 a môže zriadiť zariadenia podľa § 49,50,62 a 63 a oznamuje určenému orgánu sociálnoprávnej ochrany podľa § 73 odst.3 počet miest určených v týchto zariadeniach na vykonávanie rozhodnutí súdu

§ 45 až 48 hovorí o vykonávaní opatrení sociálnoprávnej ochrany v zariadeniach

§ 49 Detský domov

§ 50 Detský domov pre maloletých bez sprievodu

§ 62 Krízové stredisko

§ 63 Resocializačné stredisko

§ 73 odsek 3 – kompetencie určeného orgánu

i/ vyhľadáva fyzické osoby, ktorým by bolo možné zveriť dieťa do starostlivosti

j/ vyjadruje sa k spôsobu života fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom a jej rodiny podľa § 35 ods.4 písm. c/ § 35 odst. 4 písm. c/ hovorí, že súčasťou spisovej dokumentácie fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, je aj vyjadrenie obce

k/ vedie evidenciu detí, rodín a plnoletých fyzických osôb, pre ktoré vykonáva opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

-
1. plní ďalšie úlohy podľa tohto zákona a osobitných predpisov (napríklad Trestný zákon, Trestný poriadok, Občiansky súdny poriadok)
  2. Obec môže s výnimkou odseku 1 písm. c/ prvého a druhého bodu, písmena d/, písmena e/ prvého a štvrtého bodu, písmena f/, písmen g/, j/ až l/ zabezpečiť výkon samosprávnej pôsobnosti aj prostredníctvom akreditovaného subjektu alebo právnickej alebo fyzickej osoby, ak sa nevyžaduje akreditácia na vykonávané opatrenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa tohto zákona.

(ide o opatrenia sociálnej prevencie, výchovné programy a sanácie rodinného prostredia)

C. Kompetencie vyplývajúce zo zákona o pomoci v hmotnej núdzi č. 599/2003 Z. z. v aktuálnom znení a zo zákonov o štátnych sociálnych dávkach

Podľa zákona o pomoci v hmotnej núdzi sú kompetencie obce uvedené v § 24. Účinnosť väčšiny uvedených kompetencií pri poskytovaní dávok v hmotnej núdzi je nateraz odložená a dávky aj po uplynutí 2 rokov od začiatku ich poberania poskytuje štátna správa prostredníctvom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny.

Obec však v rámci svojej samosprávnej pôsobnosti

a/ rozhoduje

- o jednorazovej dávke v hmotnej núdzi

b/ vykonáva

- poradenstvo pri zabezpečení základných životných podmienok a pri pomoci v hmotnej núdzi

c/ zabezpečuje

- výkon osobitného príjemcu dávky v hmotnej núdzi.

Podľa ostatných zákonov o štátnych sociálnych dávkach obec realizuje súčinnosť so štátnymi orgánmi pri zabezpečovaní ich účelného využívania. Ide o signalizovanie zneužívania dávok, porušovania podmienok na ich priznanie, alebo podávanie podnetov na odňatie prídavkov na deti. Obec v rámci inštitútu osobitného príjemcu zabezpečuje účelné využívanie prídavkov na deti.

1. Hmotná núdza a možnosti, ako riešiť situáciu, ak je najťažší práve nedostatok financií

- Pani Jolana má maloleté deti, nedostatok financií a hrozí jej výpoveď z nájmu – celkové riešenie situácie. 7
- Manželia Kováčovci – škola nahlásila, že deti chodia hladné, zanedbané a špinavé a nechodia riadne do školy. 10
- Pani Zuzana, dôchodkyňa s nízkym dôchodkom požiadala o jednorazovú dávku. 12
- Starí rodičia Drotárovci sa starajú o dvoch vnukov a potrebujú pomoc. 14
- Mário, 22-ročný po havárii na motorke žiada pomoc pri riešení podmienok života na vozíku. 18
- Pani Priska má 4 deti a teraz jej zomrel manžel. Potrebuje pomoc pri vybavení sirotského a vdovského dôchodku. 20
- Pani Renátu opustil manžel a ona je teraz bez príjmu, má len rodičovský príspevok, potrebuje radu a pomoc. 23

2. Týranie. Ako zisťujeme, že ide o týranie, ak ide o týranie dospelaj osoby. Deti týrané, zanedbávané, šikanované a ako môžeme prispieť na ich ochranu.

- Olívia je 5-mesačné dieťa ohrozené na živote. 25
- Susedia Vodičkovci oznámili, že v dome blízko nich „sa niečo deje“, majú obavy, že sused týra svoju ženu a deti. 27
- Detská lekárka upozornila na nedostatočnú starostlivosť o dve maloleté deti. 29
- Pán Jozef, 78-ročný – zažíva zlé zaobchádzanie od syna a jeho manželky. Potrebuje pomoc pri umiestnení do domova dôchodcov. 33
- Helena, matka syna, ktorý je nezvládnuateľný, alebo „kedy môže dieťa skončiť v polepšovni“. 34
- Veveričkovci majú nedostatok rodičovských zručností, ale majú záujem o svoje deti. 37
- S pani Hanou býva v jej dome syn, ktorý jej strpčuje život nadávkami, občas ju napáda a predáva jej veci. Ako sa chrániť vo vlastnom dome pred vlastnou rodinou. 40

-
- Pani Darina podala trestné oznámenie na svojho manžela a nevie ako to dopadne. 41

3. Náhradná rodinná starostlivosť a jej možnosti

- Osamelá matka Eva potrebuje pomoc s maloletými deťmi na čas svojej hospitalizácie. 45
- Jaroslav náhle ovdovel a potrebuje pomoc pri starostlivosti o deti. 46
- Osamelý dôchodca pán Papcún potrebuje pomoc po smrti svojej manželky. 49
- Monika – je tehotná, nemá kam ísť a nevie čo ďalej... 50
- Dezider, osamelý otec potrebuje náhradnú osobnú starostlivosť k svojim deťom. 52
- Manželia Novákovci majú deti v detskom domove a chceli by ich späť, hľadajú radu a pomoc. 55
- Marianna – dieťa na adopciu. 58
- Etela, vydatá žena, čaká nemanželské dieťa a uvažuje o tom, čo môže urobiť vo svojej situácii. 60
- Manželia Juraj a Anna uvažujú o adopcii dieťaťa. 63
- Elena chce späť svojho syna z detského domova a jej súčasný manžel si ho chce osvojiť. 66
- Justína a jej manžel uvažujú o profesionálnom rodičovstve. 69
- Jana a Pavol majú záujem o pestúnsku starostlivosť. 72

Sociálna legislatíva 77

Systém sociálneho zabezpečenia 83

Štátna sociálna podpora 84

Sociálna pomoc 85

Kompetencie obcí v sociálnej oblasti 86

PhDr. Eva Litavská

Sociálna poradkyňa a supervízorka. Od roku 2001 pracuje na základe povolenia MPSVaR ako neštátna sociálna pracovníčka. Vede sociálno-právnu poradňu pre rôzne skupiny občanov. V rokoch 1972 až 2001 pracovala na odbore sociálnych vecí v štátnej správe na rôznych pozíciách až po vedúcu odboru sociálnych vecí na KÚ Košice. Absolventka štúdia sociálno-právnej nadstavby SEŠ v Prešove, psychológie na Univerzite Komenského v Bratislave (1978), výcvikov odbornej spôsobilosti v odbore, výcviku supervízorov v sociálnej práci.

Dlhoročná lektorka Akadémie vzdelávania (vzdelávanie a výcvik sociálnych pracovníkov, dobrovoľníkov, opatrovateľská služba, vzdelávanie sociálnych pracovníkov v rámci overovania odbornej spôsobilosti, a iné vzdelávacie aktivity pre obce).

Je zakladateľkou a riaditeľkou neziskovej organizácie Miesto pod slnkom so sídlom v Košiciach

Mgr. Monika Grochová

Je personalistkou, školiteľkou soft-skills zručností zamestnancov na oddelení Ľudských zdrojov v Allianz-Slovenská poisťovňa a. s., RR Košice.

Absolventka štúdia na Pedagogickej fakulte Pavla Jozefa Šafárika v Prešove(1990). V rokoch 1984 a 1985 pracovala ako učiteľka a vychovávateľka rómskych detí s poruchami učenia na ZŠ. V rokoch 1998 – 2005 bola štatutárnou zástupkyňou a od roku 1999 aj výkonnou riaditeľkou Krízového centra Fenestra. Poskytovala poradenstvo ženám obetiam násillia a organizačne a fundraisingovo zabezpečovala chod Krízového centra. Lektorsky a spoluautorsky sa podieľala na vzdelávacích aktivitách v téme násillia, v oblasti vzdelávania sociálne vylúčených skupín obyvateľstva. Spolurealizovala viacero kultúrnych aktivít a a kampaní. Od 2005 vyučuje predmet Prevencia násillia na Prešovskej univerzite. V rokoch 2000 až 2005 bola členkou Expertnej skupiny pri rade vlády na prevenciu kriminality.

Mgr. Milada Bohovicová

Venuje sa poradenstvu a prevencii v sociálnej práci ako koordinátorka regionálneho centra občianskeho združenia Návrat v Žiline. Absolventka štúdia sociálno-právnej nadstavby v Bratislave, sociálnej práce na Univerzite Komenského v Bratislave. V rokoch 1987 až 1999 pracovala ako referentka pre náhradnú rodinnú starostlivosť a ako vedúca sociálno-právnej ochrany v štátnej správe v Žiline.

Program podpory rozvoja komunitnej sociálnej práce v obciach bol pred piatimi rokmi pilotným projektom Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity a mimovládnej organizácie ETP Slovensko. Výsledky

---

presvedčili a v roku 2004 sa stal národným programom s vyše 600 sociálnymi pracovníkmi a ich asistentmi, ktorý administruje Fond sociálneho rozvoja (FSR). Dnes má ambíciu udržať a zvýšiť kvalitu výkonu sociálnej práce v obciach s vylúčenými komunitami.

Cieľom programu podpory rozvoja komunitnej sociálnej práce v obciach je podpora skupín a jednotlivcov dlhodobo vystavených sociálnemu vylúčeniu. Podľa materiálov FSR, realizácia programu je nastavená tak, aby odstraňovala príčiny sociálnej deprivácie prostredníctvom permanentnej práce komunitného sociálneho pracovníka a asistenta komunitného sociálneho pracovníka v konkrétnej komunite. Cieľovou skupinou sú občania postihnutí alebo ohrození sociálnym vylúčením, občania žijúci v uzavretých sociálne izolovaných komunitách s relatívne vysokou mierou sociálnej odkázanosti a sociálne patologických javov zapríčinených najmä dlhodobou nezamestnanosťou.

V súčasnosti sa program uskutočňuje prostredníctvom 184 obcí a 4 mimovládnych organizácií. Aby bolo možné zabezpečiť kvalitu terénnej sociálnej práce na toľkých pracoviskách s takým množstvom pracovníkov, je nevyhnutnosťou vypracovanie štandardov kvality práce.

Prvým krokom pre zabezpečenie kvality výkonu sociálnej práce v obciach s vylúčenými komunitami, má byť odborné vzdelávanie a supervízia pracovníkov programu. Akreditovaný vzdelávací program Terénna sociálna práca a supervíziu pre program FSR v súčasnosti realizuje PDCS, o.z., Partners for Democratic Change Slovakia.

Vydanie tejto brožúrky je súčasťou vzdelávania komunitných sociálnych pracovníkov.

PDCS, o. z. - Partners for Democratic Change Slovakia(PDCS) je nezávislé občianske združenie, ktoré v rámci medzinárodnej siete Partners for Democratic Change International(PDCI) pôsobí ako nestranná mimovládna pomáhajúca a vzdelávacia inštitúcia. Vzniklo v roku 1991 na pôde Univerzity Komenského v Bratislave, v roku 1993 bola založená nadácia, neskôr občianske združenie. Poslaním PDCS je pomôcť tvoriť a posilňovať demokratickú kultúru a šíriť demokratické prístupy a inštitúty pre prevenciu a riešenie konfliktov v spoločnosti, najmä na Slovensku. PDCS má od r. 1999 akreditáciu Ministerstva školstva SR na svoje tréningové programy, najmä na výučbu programov spojených s manažmentom neziskových organizácií a s fungovaním tretieho sektora na Slovensku. V súčasnosti realizuje PDCS akreditovaný vzdelávací program Terénna sociálna práca a supervíziu pre program FSR.

www.pdcs.sk, e-mail: pdcs@pdcs.sk

symbol	tematické oblasti	symbol	typy publikácií
	prevencia a riešenie konfliktov		Čítanky a učebnice
	facilitačná a konzultačná pomoc v oblasti sociálneho rozvoja		Príručky pre trénerov a konzultantov
	organizačný rozvoj a zmeny		Sprievodcovia pre užívateľov
	participatívne vzdelávanie		Prípadové štúdiá a prieskumy
	účasť verejnosti na rozhodovaní a komunitný rozvoj		Všetličo z kuchyne PDCS

Vydalo PDCS, o. z.

ako študijný materiál k Vzdelávaniu terénnych sociálnych pracovníkov v sociálne vylúčených komunitách organizovanému pre Fond sociálneho rozvoja

Autori Eva Litavská, Monika Grochová, Milada Bohovicová

Editor Anna Zemanová

Grafická úprava Ján Volko

Fotografie Andrej Zeman

Jazyková korektúra Zuzana Vičanová

Náklad 800 ks

Tlač

ISBN 80-969431 - 2 -X